ISSN 1814-4357

Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім · Сад · Город

№6 червень 2006

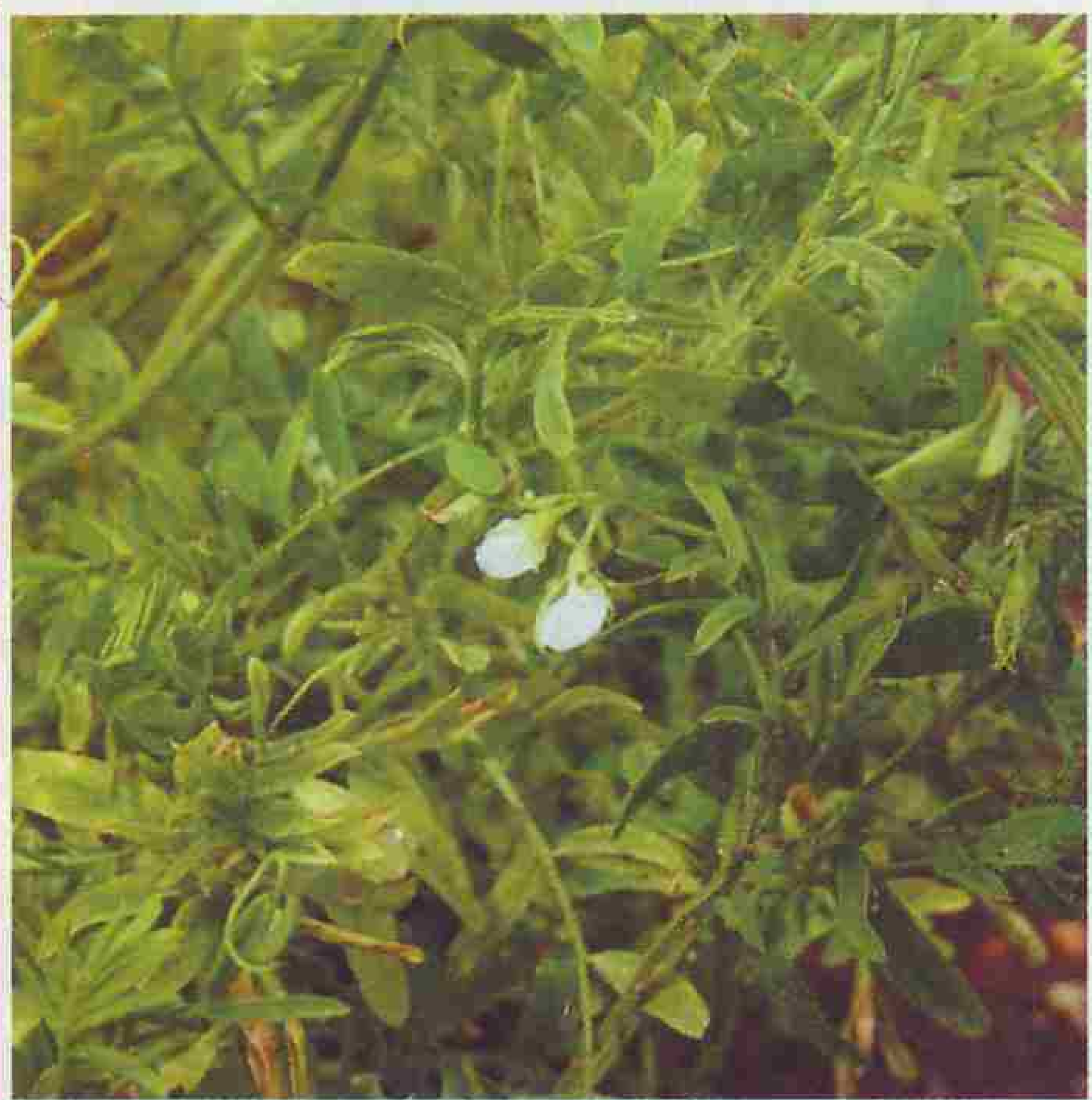

Сочевиця: попелюшка чи принцеса?

Мускусна качка не завдає турбот

Випробувані рецепти

ВІДРОДЖЕННЯ СЕЛА

(Звернення Президента України Віктора Андрійовича Ющенка до громади України)

Шановні співвітчизники! Дорога українська громадо!

Сьогодні я хочу говорити про українське село.

Село є колискою нації, джерелом пам'яті народу, його традицій, культури, мови і духовності. В Україні це й важливий сектор економіки, в якому задіяні мільйони працівників.

Сьогодні в сільській місцині проживає третина українських громадян. Майже 70% території країни складають землі сільськогосподарського призначення.

Держава повинна зробити все, аби агропромисловий сектор був рентабельним, а його продукція — конкурентоспроможною.

Перші кроки в цьому напрямку вже зроблено.

Початок процесу реформ в агропромисловому комплексі було закладено у 2000 році, за часів мого прем'єрства.

Тоді мій уряд вперше вирішив проблему закупівлі зерна за ринковою ціною.

На село прийшли кредити, ми підтримали розвиток фермерських господарств.

У 2005 році я як Президент дав доручення уряду продовжити реформи, спрямовані на відродження українського села.

До позитивних результатів розвитку аграрного сектору в минулому році можна віднести наступне.

Перше. На 40% зросла заробітна плата в галузі сільського господарства. Сьогодні середня зарплата становить 400 гривень.

Друге. Поступово поліпшується ситуація в тваринництві. Вперше за багато років деякі галузі тваринництва стали справді рентабельними.

Більш ніж на 30% збільшилася продукція птахівництва.

Третє. Стрімко розвиваються харчова та переробна промисловості. Покращується рентабельність цих підприємств. Є стимули для відродження цукроваріння.

Четверте. Активізовано кредитний ринок. У 2005 році аграрії отримали кредитів на 11 мільярдів гривень, що на 20% більше, ніж у попередні роки.

П'яте. На 20% збільшено фінансування цільових програм в аграрній сфері вже з державного бюджету.

І, нарешті, **шосте.** Майже на чверть виріс експорт вітчизняної сільськогосподарської продукції.

Сільське господарство поступово стає прибутковим — і це головне.

Влада не словом, а ділом засвідчує свою увагу до аграрного сектору.

Уряд сформував інтервенційний фонд кількох видів продукції.

Завдяки правильній політиці команди Єханурова нинішня посівна пройшла без звичних авралів. Селяни не відчули дефіциту пального та насіння посівних культур.

Аграрна галузь вже отримала чверть річних бюджетних видатків на свої потреби у найважливіший для села період — під час посівної.

Все це дає надію, що навіть попри несприятливі погодні умови, коли десяту частину посівів довелося пересівати, цього року будемо з урожаєм.

2006 рік оголошено роком села. Вперше за часів незалежності на фінансування села направлено рекордну частку Державного бюджету — майже 10 мільярдів гривень.

Кошти, виділені з Державного бюджету, підуть на розвиток соціальної сфери, медицини і освіти на селі.

Цього року на оснащення фельдшерсько-акушерських пунктів виділено 250 мільйонів гривень. Кожен медпункт отримає від 20 до 40 тисяч гривень на забезпечення необхідним лікарським обладнанням та препаратами з обов'язкового переліку, на облаштування приміщень та спеціальний одяг.

У березні стартувала загальнодержавна програма «День здоров'я», мета якої — дійти до кожного селянина, якісно підняти рівень обстеження і профілактики захворювань на селі.

Цього року на програми кредитування розвитку приватних господарств виділено 1 млрд. грн., у тому числі на пільгове кредитування забудовників — 55 млн. грн.

Значні кошти підуть й на закупівлю нової техніки.

Я закликаю селян активніше користуватися послугами кредитних спілок, виробничих товариств, асоціацій, які повинні захищати вітчизняного виробника.

Сьогодні цими товариствами охоплено лише 3% власників особистих селянських господарств. Майже 80% селян взагалі нічого не знають про їх діяльність.

Я звертаюся до кожного аграрія — будьте активнішими у захисті ваших прав, користуйтеся усіма можливостями для розвитку ваших господарств.

У свою чергу, керівники профільних міністерств та місцевих органів влади зобов'язані проводити велику роз'яснювальну роботу, аби до кожного селянина донести інформацію про можливості кредитування, лізингу та іншої підтримки.

Головним питанням на селі завжди була земля. Впевнений, земля має бути власністю тих, хто на ній живе, хто її обробляє. Моїм указом уряду доручено прискорити інвентаризацію земель та видачу державних актів на право власності на землю.

Влада повинна забезпечити прозорість у сфері землекористування та землевідведення.

Для видачі державних актів на право власності на землю у бюджеті передбачено 112 млн. грн., що втричі більше, ніж торік.

Мрія багатьох українських селян — розпочати власну справу. Опитування свідчать — 15% селян мріють про сімейну ферму.

Кожен десятий хотів би займатися «зеленим туризмом», який тільки починає розвиватися в Україні.

Прийшов час розробити відповідні державні програми і законопроекти, які допоможуть розвивати ці напрямки діяльності. Це завдання стоятиме на порядку денному нової Верховної Ради.

Відродження села неможливе без розвитку соціальної сфери та інфраструктури. На ремонт доріг, газифікацію сіл та модернізацію водопостачання гроші з державного бюджету в останні роки майже не виділялися.

Сьогодні водопроводи мають лише кожен четвертий населений пункт, газопроводи — кожен третій. Менш ніж половина сільських доріг мають тверде покриття.

Уряд повинен працювати над вирішенням цих проблем. Цього року на покращення доріг місцевого значення буде спрямовано майже 300 млн. грн. У першому кварталі цього року встановлено понад 10 тисяч телефонних номерів сільських АТС.

Значні кошти будуть спрямовані на газифікацію сіл та програми енергозбереження.

Село відродиться тільки тоді, якщо там залишатиметься молодь.

Влада зобов'язана підтримати молодих спеціалістів, які готові працювати на селі. Моїм указом вже засновано 1000 стипендій Президента України для студентів вищих аграрних навчальних закладів, які зобов'язуються після навчання відпрацювати в сільській місцевості п'ять років.

Ми започатковуємо кредитну підтримку будівництва житла для молоді.

Вже зараз над такою програмою працює консорціум Ощадного та Ексімбанку України, який розробляє спеціальну національну програму. Найближчим часом ця програма буде вам представлена.

Цього року в кожному селі з'явиться або дільничний міліціонер, або помічник дільничного, щоб громада відчувала захист.

Серед проблем, які стоять на порядку денному, — й проблема цін на продукти харчування.

Звичайно, кожна людина хоче стабільності цін на продукти. При цьому роками говориться про диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію й промислову продукцію, але нічого не робиться, аби цей диспаритет виправити.

Вирішити цю проблему можливо лише за однієї умови — без штучного стримування цін.

Село ніколи не стане на ноги, якщо продаватиме вирощене за ціною, нижчою від собівартості. Тому ми мусимо бути чесними перед селянами, коли говоримо про вартість продукції сільського господарства і маємо платити селу справжню ринкову ціну за їхню важку працю.

А політикам треба припинити спекуляції на цій темі.

Але цінове питання має й інший — соціальний аспект. Кожна держава контролює, щоб ціна на продовольство не була занадто високою, бо це робить вразливими найменш соціально захищені верстви населення.

Тут вихід один — через нарощення обсягів продовольства у системі Держрезерву та справжньому формуванні інтервенційного фонду.

Шановні українці!

Згідно з опитуваннями, минулого року більше 40% селян оцінили рівень свого добробуту як середній. Ще сім років тому таких було лише 14%.

Впевнений, це лише початок відродження українського села. Попереду — велика робота.

Досвід європейських країн доводить, що аграрний сектор при системній державній підтримці може й повинен бути прибутковим. Нинішній рік, рік українського села, повинен створити умови для розвитку села як однієї з сучасних галузей української економіки.

Працюючи разом, ми обов'язково цього досягнемо.
Щастя вам і добробуту!

ПОВТОРНІ ТА ПІДЗИМОВІ ПОСІВИ – СУТТЄВИЙ РЕЗЕРВ ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Щоб виростити на одній площі два і навіть три врожаї за сезон, використовують **повторні посіви.** Це суттєвий резерв отримання овочів для споживання і наступного зберігання. Потрібно тільки правильно підготувати площу, вдало добрати культури та сорти і забезпечити їм належний догляд.

Підготовка ґрунту. Щоб отримати гарний врожай, важливо враховувати біологічні особливості попередника та культури, що висівається, їхню сумісність, взаємодію, терміни сівби тощо. Під повторні посіви потрібно особливо ретельно підготувати грунт. Ділянку очищають від рослинних решток, добре розпушують, перекопують на глибину 20–25 см, одночасно вносячи мінеральні добрива. Під час розрахунку норм добрив необхідно брати до уваги не лише потреби рослини, а й часті поливи, з якими значна частина добрив вимиватиметься, тому для повторних посівів норму мінеральних добрив збільшують. За літніх строків сівби важливо, щоб грунт був удобреним, достатньо вологим та чистим від бур'янів.

Строки сівби. *Оптимальним строком для висівання повторних культур є початок червня.* Рослини короткого дня – редиска, дайкон, шпинат, пекінська капуста, висіяні у травні, потрапляють в умови довгого світлового дня і часто починають цвісти, не сформувавши нормальних продуктивних органів. А за літніх строків сівби, коли день поступово скорочується, вони нагромаджують велику вегетативну масу та формують товарні зелень чи коренеплоди. *Для вирощування капусти пекінської найсприятливіша сівба у другій половині літа.* Висіявши насіння в рядки з відстанню 20—30 см, отримаєте головки масою 0,5—1 кг, діаметром 20—25 см. У всіх регіонах України навіть при сівбі у липні можна отримати гарні врожаї буряка столового. У будь-який строк висівають кріп, петрушку. З червня до жовтня висаджують ревінь. Якщо висадити його влітку, рослини до холодів встигнуть наростити вегетативну масу і навесні наступного року вже можна буде збирати перший урожай. Коли ж висаджувати у пізніші строки, потрібно розрахувати час так, щоб до настання холодів рослини добре укорінилися, що забезпечить успішну перезимівлю.

Буряк столовий. Сорт Північна куля, придатний для підзимових посівів

Сорт Підзимовий-474

Листковий салат. Сорт Лолло Росса

Для повторних посівів добирають культури з урахуванням відсутності спільних хвороб, шкідників, дотримуючись правильного чергування культур. Після сівби насіння поверхню ущільнюють, за потреби поливають.

Набір культур для повторних посівів може бути таким:

редиска раннього строку сівби; потім висівають насіння огірків чи висаджують розсаду помідорів, перцю та баклажанів;

після ранніх холодостійких зеленних (салат, шпинат, кріп, цибуля на перо) висаджують розсаду капусти середніх та пізньостиглих сортів, огірків чи помідорів;

після збирання врожаю моркви або буряка столового на пучкову продукцію вирощують огірки, редьку зимову тощо;

висаджують ранню картоплю у ямки після редиски, а після збирання картоплі висівають ще зимову редьку, висаджують розсаду цвітної капусти чи кольрабі осіннього строку або інші культури з коротким вегетаційним періодом;

після збирання цибулі-ріпки у серпні висівають насіння редиски. Ця культура добре розвивається в умовах короткого дня і після збирання врожаю у вересні продукція ще тривалий час зберігатиметься в холодильнику.

Урожай збиратимете у квітні

Щоб з появою першої зелені навесні і з городу надходили "свіжі вітаміни" вже у квітні, коли їх особливо не вистачає, досвідчені городники використовують **підзимові посіви.** Сівба насіння під зиму має кілька **переваг** порівняно з весняною, а саме:

крім того, що ви збиратимете врожай у ранні терміни, він буде ще й більшим на 25—30% порівняно з весняним;

насіння, висіяне під зиму, краще використає зимову вологу ґрунту, швидко набухатиме і даватиме дружні сходи;

підзимові посіви ефективні у разі, якщо весна видасться холодною та дощовою і ви тривалий час не матимете змоги розпочати городні роботи. Особливо ефективні такі посіви на ділянках, де ґрунт навесні поволі відтає та довго не просихає;

і, нарешті, підзимові посіви звільнять вам час навесні, у дуже завантажений період.

Однак, щоб все було й справді вдало, потрібно знати деякі особливості сівби під зиму. Передусім, слід знати, **які культури можна висівати**. Для цього придатні всі холодостійкі овочеві, насіння яких починає проростати за температури 2—5^{0}С і які витримують заморозки до мінус 3—5^{0}С. До цієї групи належать: морква, петрушка, селера, пастернак, цибуля, шпинат, салат тощо.

Під зиму можна висаджувати також цибулю-ріпку на зелень. У такому разі зелень матимете на 2—3 тижні раніше порівняно з весняним строком. Цибулини висаджують у першій половині жовтня, щоб до настання морозів вони добре вкорінилися. Цибуля-ріпка менш холодостійка порівняно з часником, тому її повністю заглиблюють у грунт і зверху мульчують торфом або тирсою шаром 5—10 см.

Можна висівати під зиму редиску, кріп та інші зеленні, однак інколи у зимові відлиги їхнє насіння швидко сходить, а наступні морози знищують проростки. Більшість сортів столового буряка, висіяних під зиму, навесні формують квітконос, так і не утворивши коренеплоду. Однак створено спеціальний сорт Підзимовий плоский, який дає гарний врожай у підзимових посівах.

Вирішальне значення має **строк сівби.** На відміну від садіння цибулі-ріпки, насіння висівають пізніше. Вгадати строк висіву доволі складно. Якщо висієте надто рано — воно проросте і взимку рослини вимерзнуть. За пізнього строку земля промерзне і сівба буде неефективною. Треба розрахувати так, щоб восени насіння тільки набубнявіло, але не проросло. Дослідження засвідчили, що оптимальні терміни висіву настають за зниження температури ґрунту до 2—4^{0}С, а повітря – до 0^{0}С. Це, зазвичай, збігається з початком ранкових заморозків. Найкращий строк сівби насіння холодостійких овочів під зиму на Київщині – кінець жовтня – початок листопада. Посіви рекомендують присипати торфом чи піском шаром 1,5 см.

На яких ділянках і як найкраще висівати насіння? Для підзимових посівів відводять ділянки на південних або південно-західних схилах, які навесні найшвидше прогріваються, підсихають і не затоплюються талими водами. Ґрунт має бути нещільний та родючий. Ділянку готують завчасно, коли ще стоїть гарна погода. Її перекопують, підживлюють та розрівнюють. Якщо ґрунт дуже зволожений, потрібно розбити грядки. Потім роблять борозенки через 10—15 см (для коренеплодів через 18—22 см), глибиною 4—5 см (після осідання землі вони будуть значно меншими), висівають у них

насіння і прикривають шаром землі 1,5—2 см, …ки цибулю-сіянку — шаром 4—6 см.

Пам'ятайте: у промерзлу землю ні в якому разі не можна висівати замочене, набубнявіле чи проросле насіння – при настанні морозів воно загине. Посіви мульчують торфом або перегноєм. Це запобігатиме утворенню ґрунтової кірки і сприятиме тривалішому збереженню вологи, що накопичиться за зиму. Бажано встановити на грядках дуги, щоб мати змогу ранньої весни накрити ділянку плівкою.

Чи потрібно збільшувати норму висіву насіння? Насамперед слід враховувати, що для підзимових посівів добирають велике насіння з високою схожістю. Практикою доведено: за високої схожості насіння загущені сходи пригнічують один одного, заважають швидкому росту коренеплодів і зводять нанівець основну перевагу підзимових посівів – отримання раннього врожаю. Тому норму висіву потрібно збільшувати тільки тоді, коли насіння має недостатньо високу схожість (на 30—40%). Якщо посіви навесні все ж загущені, потрібно якомога швидше їх прорідити.

Рано навесні підзимові посіви накрийте плівкою, а при позначенні рядків обережно розпушіть ґрунт, полийте ділянку теплою водою і підживіть рослини швидкодіючими азотними добривами. Розпушення повторіть двічі або тричі.

Петрушка листкова. Сорт Фестивальна

Сорти, придатні для підзимових посівів

Для підзимових посівів потрібно добирати холодостійкі, скоростиглі сорти. Крім того, вони мають витримувати високі температури під плівкою у весняний період. Виходячи з цього, найпридатнішими є такі сорти:

буряк столовий: Підзимовий — 474, Північна куля, Холодостійкий;
морква столова: Нантська, Вітамінна;
петрушка листкова: Фестивальна, Кучерява;
петрушка коренева: Цукрова, Альба, Урожайна;
пекінська капуста: Хібінська;
кріп: Грибовський;
салат листковий: Московський парниковий, Лолло Росса;
шпинат: Широколистий, Матадор;
цибуля: Стригунівська;
редиска: Рання червона.

Повторні та підзимові посіви дають змогу на одній ділянці послідовно виростити два, а на півдні - й три врожаї деяких культур. Вони сприяють раціональному використанню площі городу, а також очищенню його від бур'янів.

О.В. Завадська, В.Б. Кутовенко,
кандидати сільськогосподарських наук, Національний аграрний університет, м. Київ

Чемпіон моєї помідорної грядки

Вважаю, всі зі мною погодяться, що серед наших городніх вихованців найпочесніше місце по праву займає всенародний улюбленець — "сеньйор" помідор. Незважаючи на своє заморське походження, він зумів міцно закріпитися на грядках українців. І не дивно, адже цей овоч виявився найвдалішим творінням матінки-природи: він смачний, поживний, має красивий вигляд на столі в салатах і без них, та ще й придатний до всілякої консервації.

Моє серйозне захоплення помідорами почалося з одного цікавого випадку, про який я хочу розповісти читачам. Треба відзначити, що з городництвом я і раніше мала справу, але помідори врожаями якось не балували — чи то сорти були не ті, чи технологія шкутильгала, а вірніше, і те й інше водночас.

Одного разу влітку, по дорозі з міста додому, в рейсовому автобусі розговорилася з попутником, що тримав у руках повне відро красивих, немов з картинки, помідорів. Запашний аромат помідорів заповнив весь салон маршрутки. "Дідусю, поділіться секретами вирощування", — не витримала я і кивнула на помідори. Господар смачного "скарбу", неначе тільки і чекав такого запитання, почав захоплено, зі знанням справи розказувати про те, який це чудовий сорт, і як за ним потрібно правильно доглядати. А потім узяв декілька найстигліших плодів і поклав мені їх у пакет. Звичайно, від такого подарунка відмовитися я не змогла...

З того часу минуло вже кілька років. Скориставшись слушними порадами свого тодішнього попутника та вивчивши в додачу гору всілякої літератури з городництва, зуміла доволі успішно освоїти нехитру помідорну науку. Тепер кожний городній сезон неодмінно радує мене рясним урожаєм добірних помідорів. На моєму городі було вже випробувано багато різних сортів. Зараз відібрала близько 20 найкращих, і кожний з них по-своєму чудовий.

Але той дарований колись сорт (а називається він Ренет) дотепер залишається беззаперечним лідером серед своїх помідорних побратимів. Усі родичі й сусіди були від нього просто у захваті. Адже це невибагливий до капризів погоди, дуже ранній, надзвичайно урожайний сорт. Кущ низькорослий, заввишки до 50 см. Здалеку складається враження, що він просто обліплений червоними кулями. Плоди невеликі, як середнє яблуко, з відмінними смаковими якостями, придатні для маринування, приготування соків і салатів. Більш того, Ренет дуже вигідно вирощувати на розсаду, оскільки вона має ідеальний товарний вигляд: коротке і товсте стебло. За бажання на основі цього чудового сорту можна створити своєрідний помідорний конвеєр (ранні, середні, пізні) і їсти свіжі помідори з раннього літа до пізньої осені.

Агротехніка вирощування Ренету вигідно вирізняється від інших сортів своєю простотою і доступністю навіть для городників-початківців. Адже не так вже й складно виростити гарну, міцну розсаду, вчасно її пересадити, полити, внести підживлення, прополоти бур'яни, ну і, звичайно, час від часу розпушувати ґрунт! Так ще потрібно не забути "оголосити війну" грізному ворогові помідорів — фітофторозу, інакше вся праця піде нанівець. Тут можна застосувати хімію, а можна і народний спосіб — часник або молочну сироватку. З хімікатами простіше, але дорожче, а з народними препаратами дешевше, але клопітніше. Загалом, якщо все зробити правильно, то результат у будь-якому випадку обов'язково буде позитивним.

Мій найулюбленіший сорт Ренет минулого року перевершив самого себе — навіть стебла не витримували і ламалися під вагою його плодів. Моя сім'я ласувала свіжими помідорами все літо й осінь, ще й на зиму запаслися всілякою консервацією. Раджу всім вирощувати його. Абсолютно впевнена, що Ренетом усі городники залишаться задоволені.

Н.В. Цибень,
с. Смолярі, Старовижівський р-н., Волинська обл., 44425

СОЧЕВИЦЯ:

ПОПЕЛЮШКА ЧИ ПРИНЦЕСА?

Сочевиця належить до родини бобових. Рід невеликий і складається з п'яти видів, з яких у виробництві має значення тільки один, а саме: Lens esculenta — сочевиця харчова, або звичайна.

Сочевиця харчова — однорічна трав'яниста рослина. Стебло у неї заввишки 15—75 см, прямостояче або схильне до виляганя, чотиригранне, чорнувате, гіллясте, опушене. Коренева система розгалужена. Листки складні, парноперисті з 2—8 парами листочків, закінчуються розгалуженим вусиком, іноді його зачатком. Листочки лінійні або овальні.

Квітконоси невеликі, закінчуються остюком. Квітки теж невеликі, завдовжки 5—8 мм, білі, фіолетово-сині, поодинокі або по 2—4 на довгих квітконіжках. Парус білий з синіми жилками, віночок метеликовий.

Боби сплюснуті або злегка випуклі, циліндричні або ромбічні, одногніздні, двостулкові, одно—тринасінні, завдовжки 6—20, завширшки 3,5—10,5 мм. Насінина жовта, рожева, рідше зелена, пласка або випукла, велика чи дрібна — маса 1000 насінин від 10—20 до 70—90 г. Сім'ядолі жовті, рожеві, рідше зелені.

Сочевиця звичайна — яра, доволі холодостійка (витримує весняні заморозки) і вибаглива до вологи рослина. Вегетаційний період 75—115 діб. Це самозапильна рослина. Кращі ґрунти для вирощування — чорноземи (не витримує важких, кислих і засолених ґрунтів). Її використовують як продовольчу (великонасінні сорти) і кормову культуру. Із зерна, що містить до 35% білка, 60% крохмалю, 2,5% олії виготовляють крупу, борошно тощо.

Причому білки сочевиці, як і тваринні, містять незамінні амінокислоти і майже так само добре засвоюються.

У сочевиці багато вітамінів групи В і РР та мікроелементів (до 4,5%), серед яких рідкісні — марганець, мідь, молібден, бор, кобальт, цинк. У середній порції страв з неї міститься половина добової норми заліза.

Вуглеводів у сочевиці близько 50% і всі вони "хороші", тобто не перетворюються у жир, а самого жиру не більше 2%.

У Державному реєстрі сортів рослин України наведено 6 сортів сочевиці, придатних для поширення в Україні. Селекціонерами Луганського інституту АПВ успішно вирішується проблема відродження у виробництві сочевиці. Найбільше використання має сорт селекції цього інституту ***Луганчанка*** — високоврожайний, стійкий до екстремальних факторів навколишнього середовища, цінний за якістю продукції. Сорт посухостійкий, середньостиглий. Придатний до збирання методом прямого комбайнування. Має хороші смакові та харчові якості. Потенціал врожайності — 35 ц/га. Вміст білка в насінні — 26—29% Маса 1000 насінин — 56—62 г. Призначений для вирощування в зонах Степу та Лісостепу України.

На державне сортовипробування інститутом представлений новий сорт ***Любава*** — з небуріючим насінням, високих споживчих якостей.

Сочевиця у багатьох людей не асоціюється з вишуканою кухнею. Сочевична юшка з давніх часів вважалася стравою плебейською, а, відтак, дешевою і водночас ситною. Зараз ставлення до неї також неоднозначне. Її полюбляють готувати вегетаріанці, культуристи, а також ті, хто регулярно поститься.

Борошно використовують переважно для підвищення білковості хлібних виробів, особливо галет. Зелену масу, полову, солому і зерно дрібнонасінних сортів згодовують тваринам. Середній вміст білка в соломі — 8—10%.

Вирощують сочевицю харчову, або звичайну ще з другого тисячоліття до нашої ери у багатьох країнах Європи, Північної Африки, СНД. На території колишнього СРСР її висівають здебільшого в Україні, Поволжі і в Середній Азії.

Урожайність зерна сочевиці — 15—25 ц з одного гектара. Найкращі попередники — просапні культури та озимі зернові. Завдяки здатності фіксувати азот з атмосфери сочевиця — цінний попередник для інших культур. Висівають її звичайним способом, норма висіву 0,7—12,7 ц/га, глибина загортання 3—5 см. Для удобрення застосовують фосфорні і калійні добрива (відповідно 20—80 кг/га P_2O_5 і 60—100 кг/га K_2O). Збирають роздільним способом. Шкідники — сочевична зернівка, лучний метелик, совка-гамма та ін. Хвороби — аскохітоз, фузаріоз, іржа. На відміну від гороху, під час вирощування сочевиці немає необхідності захисту рослин від шкідників із застосуванням хімічних обробок.

Ця культура є перспективною для вирощування не тільки тому, що вона придатна до прямого комбайнування, посухостійка, а й має високі споживчі якості продукції, включаючи підвищений вміст у насінні білка з оптимальним амінокислотним складом.

Харчова цінність зернових бобових культур визначається вмістом речовин та їхнім складом. Білки зернових бобових культур складаються переважно з глобулінів і невеликої кількості альбумінів, які повноцінніші, ніж білки хлібних рослин.

Поживність страв з сочевиці зумовлена високим вмістом у ній білка. Середній вміст його в сочевиці більший, ніж в інших бобових (горох або квасоля). А максимальний вміст становить, як уже згадувалося раніше, до 35%, тобто більше, ніж у сої чи в м'ясі.

Існують три основні різновиди сочевиці: коричнева і зелена не розварюються (таку сочевицю потрібно замочувати на ніч), тому вони придатні для приготування других страв, супів, салатів. Сочевиця червона, або єгипетська під час варіння швидко перетворюється на пюре.

Перевірена часом заправка для сочевичних страв проста і доступна — обсмажені на маслі або олії цибуля, морква і помідори. Замість помідорів можна використовувати томатну пасту. На Сході сочевицю їдять з рибою, в тому числі й солоною.

Сочевиця займає не останнє місце в кухнях європейських країн. Не багатьом відомо, що хоч суп і не є винаходом італійців, але слово Zuppa на цій мові означає те, що п'ють. Отож, вирішуйте, що для вас сочевиця: попелюшка чи принцеса? Якщо вас зацікавила ця культура і ви маєте намір вирощувати її, пропонуємо оригінальні рецепти страв з сочевицею.

Суп-пюре з сочевиці по-неаполітанському

Італійська кухня

Сочевиця 200 г, вода — 0,5 л, цибуля-ріпка — 1 шт., морква — 1 шт, корінь селери — 1 шт., масло вершкове — 1 ст. ложка, вершки — 3 ст. ложки, макарони — 50 г, сир швейцарський, сіль.

Сочевицю промити і залити водою. Додати цибулю, моркву, корінь селери (очищений, але не порізаний), посолити і варити до готовності сочевиці. Потім овочі вийняти, а сочевицю разом з відваром протерти крізь сито. Суп заправити маслом і вершками, додати макарони, відварені й нарізані шматочками.

Окремо подати грінки, посипані сиром і підрум'янені в духовці.

Суп з сочевиці
Румунська кухня

Вода — 1 л, сочевиця — 100 г, цибуля-ріпка — 1 шт., часник — 2 зубки, борошно — 1 ст. ложка, масло вершкове топлене — 2 ч. ложечки, сіль.

Сочевицю перебрати, промити, замочити на 10 годин і варити разом з подрібненою цибулею, часником і чебрецем.

Французи теж здавна славляться своєю кулінарією, яка в них є одухотвореним мистецтвом. Нижче наводимо рецепти двох страв з сочевицею із французької кухні.

Суп по-овернському

Картопля — 5 шт., сочевиця — 200 г, цибуля-ріпка — 2 шт., часник — 1 зубок, корінь селери — 1 шт., зелень петрушки, масло вершкове — 1 ст. ложка, вода — 2 л, перець горошком, сіль.

Нарізану картоплю, сочевицю, цибулю, часник, зелень петрушки, корінь селери залити водою і варити 2—3 години. Потім процідити овочі крізь сито. До отриманого пюре додати стільки відвару, щоб отримати суп-пюре необхідної консистенції, і заправити маслом.

Подають з грінками.

Сочевиця по-ельзаському

Сочевиця — 250 г, червоне вино — 3/4 л, м'ясний або кістковий бульйон — 3/4 л, нежирна корейка — 100 г, 2 великі цибулини, картопля — 250 г, 1—2 морквини, половина лаврового листка, 2 шт. гвоздики, півсклянки вершків.

Сочевицю перебрати, вимити, залити вином і залишити на ніч для набухання. Наступного дня нарізують кубиками корейку. Злегка обсмажують її на сковороді, додавши нарізану кільцями цибулю. Обсмажують цибулю до золотистого кольору. Розмочену сочевицю заливають м'ясним бульйоном, додають цибулю, корейку, лавровий лист і гвоздику. Варять на маленькому вогні 1 годину. Потім додають нарізану кубиками картоплю і моркву. Коли сочевиця буде готова, додають щіпку цукру і добре солять та перчать. Додають вершки. Дають ще раз закипіти і відразу подають до столу.

На завершення власний рецепт, не гірший за італійський чи французький.

Борщ "Мрія холостяка"
Українська кухня

Курка — 500 г, капуста — 300 г, буряк — 250 г, півсклянки сочевиці, 4—5 помідорів, морква — 1 шт., цибулина — 1, картопля — 300 г, перець солодкий — 50 г, 1 ст. ложка оцту, 3 ст. ложки соняшникової олії, перець чорний, лавровий лист і сіль.

Варять бульйон з курки. Буряк нарізують кубиками і тушкують, додаючи бульйон і оцет. Моркву нарізують, пасерують разом з нарізаною цибулею, додавши порізані помідори. До киплячого бульйону кладуть капусту, нарізану квадратиками, а після початку кипіння — картоплю, порізану кубиками, і варять 15—20 хвилин.

Після цього додають тушкований буряк, пасеровані корінці, цибулю, перець солодкий, порізаний соломкою, і зварену окремо сочевицю. Варять 7—10 хвилин.

Ю.М. Носенко,
кандидат сільськогосподарських наук

ЦЯ ЧУДОДІЙНА М'ЯТА

Дослідні ділянки м'яти: у центрі сорт Прилуцька карвонна, праворуч — Удайчанка.

Про цілющу дію м'яти відомо з давніх-давен. У домашніх умовах її використовують для приготування чаю (на 1 склянку окропу беруть 1 чайну ложку листків, настоюють 10 хв. і п'ють по склянці вранці й увечері) для збудження і поліпшення травлення, як вітрогінний і потогінний засіб, щоб зменшити нудоту, як засіб, що допомагає при болях у шлунку та кишечнику, при нежитю, хрипоті, бронхіті, нервовому збудженні, тремтінні рук, при стенокардії та інших захворюваннях. Листя м'яти використовують і як пряно-ароматичну приправу до вареників з сиром, в процесі соління овочів та для приготування інших страв.

М'ята холодна, або, як її ще називають, перцева в дикому вигляді не росте, а культивується по всій території України — у садах, квітниках та на полях. Це — багаторічна трав'яниста рослина з родини ясноткових, дуже запашна, висота рослини 30—120 см, стебло чотиригранне, галузисте. Листки супротивні, короткочерешкові, яйцеподібно-видовжені або ланцетні, гострі. Забарвлення листя темнозелене з фіолетовим відтінком, яскраво-зелене та світло-зелене з сіруватим опушенням. Квітки червоно-фіолетові або білувато-фіолетові, зібрані кільцями у колосоподібному суцвітті.

У листках і квітках м'яти міститься цінна ефірна олія, основним складовим компонентом якої є ментол. Він надає прохолоджуючого присмаку і сильного та приємного аромату, а в листі багато інших корисних для людини речовин: каротину, органічних кислот, флавоноїдів, дубильних речовин, мікроелементів.

Серед різновидів м'яти культивують і види, до складу ефірної олії яких входять такі компоненти: карвон та ліналоол. Завдяки цьому м'ята — не тільки цінна лікарська рослина. Її ефірна олія має важливе значення для народного господарства. Широко використовують ефірну олію м'яти в харчовій, парфюмерно-косметичній, фармацевтичній, лікеро-горілчаній та кондитерській промисловості.

М'ята — чудовий медонос. Нектар з її квіток легко доступний для бджіл. З гектара її посівів бджоли збирають до 200 кг меду з специфічним ароматом.

Розмножують рослини м'яти вегетативно: діленням кореневищ та пагонів, які заготовляють у маточниках восени після збирання зеленої маси, а висаджують рано навесні у підготовлений з осені ґрунт, а також укоріненими стеблами — розсадою, яку заготовляють перед садінням у третій декаді травня. Коефіцієнт розмноження під час садіння кореневищами — 4—5, а за розсадного способу — до 10. Оптимальна температура для росту рослин — 18—22°С. М'ята вибаглива до вологи та родючості ґрунту.

Протягом останніх років на Прилуцькій дослідній станції УААН ведуться роботи з виведення нових сортів м'яти, придатних для багаторічного використання, з високою продуктивністю та вмістом ефірної олії і з мінімальним використанням трудових ресурсів.

У 2001 р. Державна комісія України з випробування й охорони сортів рослин видала авторське свідоцтво на сорти м'яти Удайчанка та Прилуцька карвонна.

Сорт Удайчанка характеризується надзвичайно високою зимостійкістю, екологічною пластичністю та стабільністю. Він високоврожайний, забезпечує вихід ефірної олії 79—100 кг/га, вміст ментолу в ефірній олії — 52,5%.

Сорт Прилуцька карвонна також дуже зимостійкий, стійкий до іржі та борошнистої роси. Вихід ефірної олії становить 56—79 кг/га, вміст карвону — 59,3% . Це перший в Україні районований сорт карвонної м'яти.

На Прилуцькій дослідній станції з 2003 р. розширено наукові дослідження щодо вивчення агротехнічних прийомів вирощування та створення нових сортів цієї цінної культури.

М'ята — одна з найбільш прибуткових і високорентабельних технічних культур, але її потенційні можливості використовуються ще недостатньо.

Прилуцька дослідна станції УААН має можливість забезпечити бажаючих займатися вирощуванням цієї цінної культури садивним матеріалом та технологічними рекомендаціями.

Л.П. Бортник,
науковий співробітник Прилуцької дослідної станції УААН

УКРАЇНСЬКІ СОРТИ НА ЗЕМЛЯХ ВІННИЧЧИНИ

Важко уявити наше з вами життя без улюбленої всіма картоплі. Жоден інший овоч не може зрівнятися з нею за універсальністю використання. Картопля – цінний продукт харчування, але не тільки, адже з неї виробляють крохмаль, спирт, сировину, з якої одержують вітаміни, молочну кислоту, оцет та чимало інших продуктів. Її застосовують з лікувальною метою, в косметиці. Важлива роль картоплі і як кормової культури: за кількістю засвоюваних поживних речовин 3 кг картоплі рівноцінні 1 кг зерна.

Як виростити гарний, повноцінний урожай картоплі, отримавши від того моральне й матеріальне задоволення, а не біль у спині та купу дрібних бульб? На мою думку, для досягнення такої мети є практично всі передумови. Це і великий вибір сортів, засобів захисту від шкідників та хвороб, широкий перелік стимуляторів росту й розвитку, а також мінеральних добрив. Та, на жаль, люди не завжди орієнтуються у розмаїтті сортів, не найкращим чином розбираються в хімічних препаратах, не дотримуються термінів обробки тим чи іншим засобом і, як наслідок, мають значні втрати потенційної врожайності картопляної ниви.

Великі гарні бульби сорту Серпанок залюбки допомагають збирати діти.

Однією зі складових успіху у вирощуванні картоплі є сорт. Хочу одразу вас попередити, що ідеального сорту поки що не існує, та серед усього різноманіття є такі, що мають ряд цінних ознак і вирізняються з-поміж інших широкою пристосованістю й пластичністю до певних умов вирощування. А виявити переваги чи недоліки сортів можна, лише провівши дослідження і порівняння. Робота ця цікава, хоча й забирає багато часу та вимагає неабиякого терпіння. Саме результатами такої роботи маю бажання поділитися з читачами. Нижче хочу дати коротку характеристику сортів, які заслуговують на увагу і є на сьогодні найперспективнішими. Зазначу, що вони – української селекції і створені для українського споживача, для якого не на останньому місці смак, товарність та врожайність бульб.

Упродовж кількох попередніх років ми мали можливість дослідити в умовах лісостепової зони, до якої належить Вінницька область, безліч сортів картоплі як вітчизняної, так і зарубіжної селекції. Для тих, хто кохається тільки в "заграничній" картоплі, скажу, що наші селекціонери створили нічим не гірші сорти, а за деякими параметрами навіть кращі. Особливо хочеться відмітити роботу в цій галузі відомого вченого, ентузіаста картоплярства Андрія Антоновича Осипчука та колективу однодумців з Інституту картоплярства УААН.

Сорти картоплі, які пройшли державне випробування і за біологічними та господарськими ознаками переважають всі інші, заносять до Державного реєстру сортів рослин України. Протягом останнього часу туди занесли такі перспективні з них: **Веста, Серпанок, Повінь, Поляна, Вiринея, Дніпрянка, Тетерів, Явір, Горлиця** та славнозвісна **Слов'янка**. Хто не відшукав у цьому переліку знайомої назви, не хвилюйтесь, адже тут наведено далеко не всі сорти, лише найвідоміші та ті, що сподобались нашим городникам. Цей перелік доповню зареєстрованими нещодавно сортами: **Забава, Загадка, Мелодія, Надійна, Промінь, Червона Рута, Фермерська, Пишна, Оксамит** та інші, усіх і не перелічити.

Зупинимось на характеристиці найцікавіших новинок:

Забава – середньостиглий сорт. Зовні Забава і Слов'янка дуже подібні, бульби видовжено-овальні, рожеві, але мають характерну відмінність – у Забави біле забарвлення м'якуша, а у Слов'янки – м'якуш кремовий. Доводилося чути нарікання, що у Слов'янки низький вміст крохмалю і нерозсипчасті бульби. Так ось Забава є компромісом для тих, хто полюбив Слов'янку за врожайність, але хотів, щоб вона була розсипчаста і білом'якушна. Забава – сорт столового призначення, має відмінні смакові якості, не темніє в процесі кулінарної обробки. Вона придатна для тривалого зберігання, стійка до хвороб, у неї високий коефіцієнт розмноження та енергія росту.

Загадка — ранньостиглий сорт універсального призначення. Бульби округлі, великі, з поверхневими рожевими вічками (як у Невської), м'якуш – від кремового до жовтого. Урожайність – висока до дуже високої. Сорт стійкий до раку та картопляної нематоди, має польову стійкість до фітофторозу, стійкий до вірусних хвороб. Кущ високий, добре облистнений, стебла гіллясті, темно-зеленого забарвлення, квітки білі. У кущі багато бульб привабливого товарного вигляду.

Мелодія – один з лідерів щодо смакових якостей. Цей сорт сподобається тому, хто понад усе цінує смачну картоплю. Мелодія – ранній сорт, бульби у неї рожеві, м'якуш білий, злегка кремовий, шкірочка при вирощуванні на чорноземі сітчаста, кущ низький, багатостебловий. Під кущем 12—20 гарних округлих бульб середнього розміру. Має підвищену стійкість до парші звичайної, стійка до раку, вірусних хвороб та нематоди, слабко уражується фітофторозом. Не витримує перезволожених ґрунтів. У кого виродився сорт **Світанок київський**, може замінити його на Мелодію. Як на мене, то Мелодія навіть смачніша.

Надійна – назва сорту говорить сама за себе. Щодо строку вегетації — сорт належить до середньостиглих. Має округло-овальні великі бульби гарного рожевого кольору, м'якуш – кремовий. Кущ високий, розлогий, добре облистнений, квітки червоно-фіолетові, цвітіння рясне й тривале. Вічка мілко заглиблені. Бульб під кущем багато, товарність

урожаю 90—95%. У 2005 р. насіннєвої фракції (50—80 г) практично не було, отож, перед садінням бульби довелося різати на часточки. Посадіть у себе Надійну – матимете урожай за будь-яких погодних умов.

Хто не любить збирати дрібні бульби, обов'язково повинен «познайомитися» з **Променем**. Цей сорт я раджу вирощувати і тим, хто цінує красу, бо, крім усіх інших якостей, у нього ще й дуже гарний, привабливий зовнішній вигляд бульб, які мають яскраве малинове забарвлення. Коли спостерігаєш за цвітінням Променя, починаєш розуміти, що картопля – не тільки їжа, а й прикраса городу. Цей сорт можна охарактеризувати як один із перспективних, з низкою корисних властивостей. Він добре зберігається, має тривалий період спокою, під час зберігання не проростає. Потребує яровизації. Кущ високий, розлогий, з 4–6 стебел, кількість бульб у гнізді – до 10, всі дуже великі. М'якуш інтенсивного жовтого кольору, не темніє під час кулінарної обробки, найкращий для дерунів.

Хочу запевнити читачів у тому, що у своїй розповіді ми поділилися власними спостереженнями і не претендуємо на останню інстанцію в картоплярстві. Навпаки, будемо раді поспілкуватися з картоплярами про перспективи розвитку цієї культури, а всіх бажаючих просимо писати до журналу і ділитися досвідом з читачами. Від цього наш улюблений журнал "Дім, сад, город" став би ще цікавішим, адже не всім по кишені передплачувати дорогі спеціалізовані видання.

Своїми досягненнями картоплярі-аматори Вінниччини діляться під час щорічного фестивалю, який організовує редакція газети "Земля, садиба, господар".

Наталія Іванівна
та Юрій Степанович Задворні,
картоплярі-аматори,
с. Вахнівка, Липовецький р-н, Вінницька обл.,
тел. (04358) 3-92-46, 8 (066) 480-69-20,
8 (066) 717-74-01

Дім·сад·город №6 2006 р.
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

Чи можна комбінувати хімічні й біологічні препарати?

До редакції нашого журналу надходять листи, у яких ви, шановні читачі, запитуєте, як розібратися у безлічі препаратів: стимуляторів і регуляторів росту, препаратів для передпосівної обробки насіння і для обприскування рослин проти шкідників та хвороб. Чи можна комбінувати ці препарати і поєднувати їх з одночасним внесенням добрив?

Відповідь на ці запитання дає завідувач лабораторії токсикології пестицидів Інституту захисту рослин, доктор сільськогосподарських наук М.П. Секун.

Справді, нині існує багато хімічних і біологічних препаратів, дозволених до використання проти шкідників і мишоподібних гризунів, хвороб, бур'янів, а також регуляторів росту рослин. Проте слід зауважити, що у приватному секторі необхідно застосовувати тільки дозволені для продажу населенню препарати.

З-поміж регуляторів росту рослин це емістим-С на всіх овочевих культурах, потейтин та імуноцитофіт – тільки на картоплі.

Як під час обробки насіння, так і при обприскуванні рослин можна застосовувати суміші препаратів. Наприклад: препарати проти шкідників або хвороб рослин + регулятор росту рослин; препарати проти шкідників + препарати проти хвороб.

Усі ці препарати можна застосовувати одночасно з добривами.

Такі суміші широко використовують, наприклад, на картоплі проти колорадського жука та фітофторозу. Норми витрати препаратів у суміші беруть повні, тобто ті, що й при застосуванні їх окремо.

М.П. Секун,
Інститут захисту рослин УААН

"Орієнтуюся на вітчизняні сорти"

Читачка журналу з с. Чорний Острів Хмельницького району Хмельницької області Т.Ю. Кураса зацікавилася моєю статтею "Орієнтуюся на вітчизняні сорти", надруковану у № 3 "Дому, саду, городу" за 2005 р. Вона хотіла б знати, з якими препаратами я змішував ридоміл (проти фітофтори) у боротьбі з колорадським жуком.

Торік мені вистачило двох обприскувань ридомілом, який був поєднаний в одному розчині з отрутою проти колорадського жука і препаратами гумісол та еколист для підживлення листкової поверхні рослин картоплі.

Оскільки стаття була присвячена іншій темі, я не конкретизував назву інсектициду – отрути проти головного шкідника картоплі лише тому, що в такому розчині можна застосовувати практично кожний із сучасних препаратів нового покоління, які знищують різні форми (личинки різних віків, дорослих жуків) колорадського жука. Це можуть бути, наприклад, актара, моспилан, ратибор, анті-жук, бомбардир, регент, конфідор та інші інсектициди. У 2004 р. я застосовував моспилан, а в 2005 р. – ратибор. Всі названі препарати проти колорадського жука сумісні з фунгіцидами системно-контактної дії, що запобігають фітофторозу: з ридомілом голд МЦ, ридомілом МЦ, акробатом МЦ, де діючою речовиною є манкоцеб, а також з арцеридом, оксихомом тощо.

Гадаю, що тепер Т.Ю. Кураса та інші городники в разі потреби зможуть обрати компоненти інсектицидно-фунгіцидного розчину для обприскування картоплі.

О. Юренко

ЗАХИСТ ОВОЧЕВИХ РОСЛИН У ПЕРІОД ВЕГЕТАЦІЇ

Багато овочевих рослин – огірки, помідори, перець, кабачки, гарбузи, кавуни, дині, квасоля – теплолюбні. Вони погано реагують на зниження температури до 5–7°С тепла. Добре витримують тривале похолодання, навіть до 1–2°С, капуста, морква, петрушка, редиска, цибуля, часник, горох, кріп. Вирощування рослин у невластивій їм зоні підсилює їхню сприйнятливість до хвороб.

Усі овочеві культури, особливо огірки, помідори, перець, дині, кавуни вибагливі до світла. Щоб рослини добре освітлювалися, потрібно своєчасно видаляти зайві, знищувати бур'яни.

Агротехнічні заходи, що забезпечують нормальний розвиток рослин: поливи, підживлення добривами, своєчасне видалення бур'янів підвищують їхню стійкість до хвороб. У теплицях дуже важливо забезпечити для овочевих культур оптимальні температуру, вологість повітря і ґрунту.

Під час вирощування у відкритому ґрунті погодні умови нерідко спричиняють ураження рослин хворобами. Зокрема, на помідорах у вологу теплу погоду інтенсивно розвивається фітофтороз. На плодах утворюються великі коричнево-бурі розпливчасті плями, які поступово охоплюють увесь плід. За сухої й спекотної, з рідкими дощами, погоди на листі з'являються округлі, діаметром до 7 мм, коричневі, з чітко вираженою зональністю плями, що спричиняються макроспоріозом. На плодах це захворювання проявляється у вигляді заглиблених плям.

Підвищена температура й часті опади сприяють поширенню чорної бактеріальної плямистості. Уражуються всі надземні частини рослини. На черешках і стеблах плями чорні, видовжені, на плодах – чорні, нерідко опуклі, іноді неправильної форми.

За нестачі кальцію, різких коливань вологості повітря й ґрунту зелені плоди або ті, що достигають, уражуються верхівковою гниллю. На верхівці плоду чи біля неї з'являється водяниста, пласка чи заглиблена, з концентричними кругами пляма, яка швидко темніє. Плід стає твердим, потім розм'якшується, перетворюючись на буру безструктурну масу. Уражені помідори швидко достигають.

З моменту зав'язування і наливання плодів до їхнього достигання в разі нестачі вологи рослини через кожних три–чотири дні потрібно поливати. При нерегулярних поливах затримується формування плодів, і вони уражуються верхівковою гниллю. Наприкінці вегетації поливають раз на тиждень.

Якщо погодні умови сприятливі для розвитку фітофторозу і на листі та стеблах з'являються коричневі плями, що нерідко покривають всі лопаті листка, рослини профілактично обробляють одним з таких препаратів: 1%-ною бордоською рідиною, суспензією 90%-ного змочуваного порошку хлорокису міді (норма витрати – 40 г на 10 л води), 80%-ного змочуваного порошку поліхому – 40 г, 75 і 80%-ного змочуваного порошку полікарбацину – 40 г.

Можна користуватися також мідно-мильною емульсією (20 г мідного купоросу і 200 г мила). Ці препарати ефективні також у боротьбі з макроспоріозом, чорною бактеріальною плямистістю тощо.

Для гарбузових культур – огірків, динь, гарбузів здебільшого у південних областях, а в спекотні роки – в інших велику небезпеку становить борошниста роса. На листі й стеблах з'являються, швидко збільшуючись у розмірах, білі та сіруваті плями. Листя буріє й засихає. Плоди не уражуються, але у хворих рослин вони дрібні, несоковиті.

Гарбузові так само, як і деякі інші культури, ослаблені несприятливими умовами (протягами, поливами холодною водою), часто уражуються білою гниллю. Біля основи стебла, в місцях розгалужень, тканина стає прілою, інколи вкривається білим ватоподібним нальотом. Рослини втрачають тургор, в'януть.

У теплицях за умов зниженої температури (нижче 15°С) і високої вологості (92–97%) великої шкоди огіркам завдає оливкова плямистість. На плодах виступають мілкі водянисті плями. Вони зливаються й утворюють великі, неправильної форми виразки. На ураженій тканині помітний оливковий наліт з жовтуватими крапельками, що швидко тверднуть. У дощову теплу погоду (22–27°С) і при рясних росах огірки, дині, кавуни часто страждають від антракнозу. На черешках і листках з'являються не різко обмежені жовто-бурі округлі плями діаметром 2–3 см.

Характерні ознаки антракнозу на плодах – округлі бурі або навіть чорні (на кавунах) заглиблені плями – виразки. За високої вологості на плямах можна побачити розміщені концентричними колами рожеві або червонувато-жовті подушечки.

У разі появи на огірках і баштанних культурах ознак захворювань їх обробляють 1%-ною бордоською рідиною.

Якщо виявлено поодинокі вогнища борошнистої роси, уражене листя видаляють. При подальшому поширенні інфекції огірки, кабачки, кавуни, дині, гарбузи обприскують суспензією колоїдної сірки.

Проти борошнистої роси можна використовувати настій гноївки і сінної потерті. Для його приготування одну частину гноївки або сінної потерті (трухи) заливають трьома частинами води, настоюють 3 дні. Перед застосуванням рідину розводять водою (1:3) і проціджують. Обприскують рослини увечері або в хмарну погоду, обов'язково з обох боків листків.

М'які, злегка ослизлі частини рослин, уражені білою гниллю, вирізують, захоплюючи частину здорової тканини. Місця зрізів присипають вапном, товченим вугіллям або крейдою.

Рослини не можна поливати холодною водою. Коли температура знижується, поливати слід рідше, щоб не перезволожити ґрунт.

Посіви цибулі у період вегетації оглядають через кожних два–три дні.

Якщо виявлено рослини з ознаками несправжньої борошнистої роси – поживклими на кінчиках, гофрованими листками, змієподібними насінниками, сірувато-фіолетовим нальотом, їх потрібно видалити. Через 5–7 днів прочистку повторюють.

У вологу погоду з помірною температурою повітря наростання хвороби відбувається інтенсивно. Щоб затримати її розвиток, рослини обприскують 1%-ною бордоською рідиною, суспензією хлорокису міді (40 г на 10 л води). Обробку повторюють через кожних 7–10 днів. Забороняється обприскувати цибулю на перо. За сухої спекотної погоди розвиток хвороби призупиняється, а з настанням вологої – поновлюється.

У капусти різного віку на верхньому боці листків часто з'являються жовті розпливчасті плями, на нижній – слабкий білуватий або сіруватий наліт. Це — ознаки несправжньої борошнистої роси. Особливо небезпечна хвороба для розсади в парниках. Після висаджування у ґрунт розвиток хвороби призупиняється за кращого провітрювання рослин.

Якщо на розсаді з'являється несправжня борошниста роса, її три–чотири рази обпилюють меленою сіркою (3 г на 1 м^2) і прискорюють висаджування в поле. Перед цим розсаду підживлюють аміачною селітрою.

Для підвищення стійкості капусти рекомендується підгортати рослини, особливо після поливу і підживлення. Це сприятиме утворенню додаткових коренів.

Велике значення має і боротьба з шкідниками капусти, оскільки пошкоджені комахами рослини частіше хворіють. Проти весняної капустяної мухи висаджену розсаду обприскують10%-ним концентратом емульсії або 10%-ним змочуваним порошком карбофосу (60 г на 10 л води). Цей препарат ефективний також і проти інших сисних та листогризучих шкідників капусти.

Капусту, огірки, моркву, бобові пошкоджують голі слимаки. Вони об'їдають листя й проробляють глибокі смуги у коренеплодах. Їхнє тіло видовжене, веретеноподібне, вкрите світлим сли-

зом. Слимаки віддають перевагу долішнім місцям з густим рослинним покривом. Живляться переважно вночі. Проти цих шкідників на ділянці можна розкладати зволожені старі мішки, шкірки гарбузів, кабачків, шматочки буряків, картоплі. Вдень, коли слимаки ховаються під ними, їх збирають і знешкоджують. Ґрунт, де є слимаки, обробляють гашеним вапном (15–20 г/м²).

Овочівники-аматори повинні суворо дотримуватися строків останніх обробок, оскільки препарати можуть накопичуватися в рослинах, отож, потрібен час, аби вони встигли розкластися до збирання врожаю.

Застосування бордоської рідини припустиме не пізніше, ніж за15 днів до збирання врожаю, сірки колоїдної – за один день, натрію фосфорнокислого, полікарбацину, хлорокису міді – за 20 днів. Плоди, оброблені сіркою, після збирання слід ретельно помити. Надзвичайно важливо дотримуватися й інших вказаних на етикетках інструкціях щодо строків, норм витрати препаратів.

Порушення цих правил може призвести до опіку листя, до перевищення залишкової кількості препаратів у продукції, забруднення навколишнього середовища.

Особливу увагу потрібно приділити техніці безпеки під час використання хімічних засобів захисту рослин. Працювати з ними потрібно в халатах, гумових рукавичках і в респіраторах типу "Лепесток". Якщо немає респіратора для захисту органів дихання, можна користуватися пов'язкою з шести шарів марлі та вати. На оброблюваній ділянці не повинно бути людей, окрім тих, котрі зайняті обробкою.

Не дозволяється обпилювати рослини пестицидами з мішків, кульків і обприскувати з лійок та інших примітивних пристосувань.

Обробки краще проводити у ранкові години, в безвітряну погоду. Не можна обприскувати рослини перед дощем або відразу після нього. На час обприскування колонки, водопровідні крани, а також культури, що не підлягають обробці, накривають незмочуваним матеріалом, усі вікна та двері житлових приміщень зачиняють.

Після роботи потрібно зняти спецодяг, ретельно вимити руки і обличчя або прийняти душ. Халат і фартух слід випрати в мильно-содовому розчині з додаванням прального порошку.

Апаратуру та ємкості з-під хімікатів промивають розчином пральної соди або хлорного вапна. При цьому потрібно користуватися гумовими рукавицями, респіратором або ватно-марлевими пов'язками.

Усі препарати рекомендується зберігати у спеціально відведеному, недоступному для дітей місці, під замком. Хімічні засоби захисту рослин доцільно тримати в закритих банках з надписом "Отрута".

Значна кількість хімічних препаратів після їхнього застосування залишається на поверхні овочів, тому перед їдою їх потрібно ретельно мити. Овочівникам–аматорам бажано консультуватися у спеціалістів з питань хімічного захисту рослин і суворо дотримуватися чинних інструкцій.

Б.О. Сеник,
вчений агроном–плодоовочівник,
Вінницька обл.

КІНСЬКИЙ ЧАСНИК

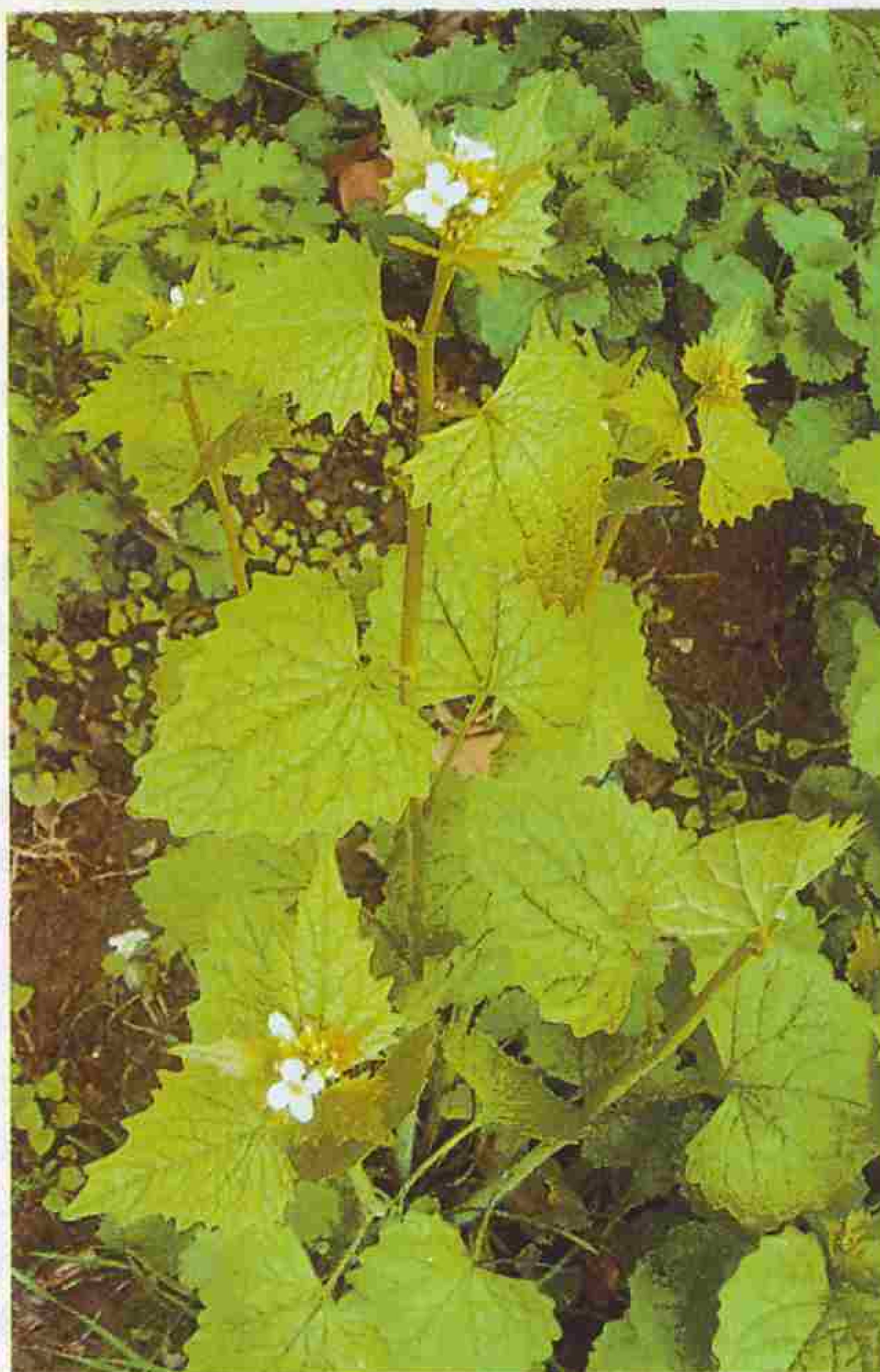

Цвітіння кінського часнику.

Листочки кінського часнику вже можна збирати.

Серед численної групи овочевих культур з родини капустяних (стара назва – хрестоцвітих) ми насамперед згадуємо капусту, редьку, редиску, гірчицю, хрін, крес–салат. Представником цієї родини є також і дикорослий кінський часник, чотирипелюсткові квіточки якого дають можливість упізнати в ньому родича капусти.

Кінський часник звичайний, або черешковий (Alliaria petiolata), синонім – кінський часник лікарський (Alliaria officinalis) – скоростиглий салатний дворічник, зелень якого має сильний часниковий аромат. Місцеві назви: гулявник часниковий, підгайник, часникова трава, часничка, хрінок, часник дикий та ін.

Росте по всій Україні як бур'ян у листяних і змішаних лісах, по ярах, у садах і в парках. У перший рік розвитку рослина майже непомітна через те, що утворює розетку прикореневих листків, які губляться серед чагарників. Це свідчить про неабияку тіневитривалість кінського часнику. Лише навесні (квітень–травень) другого року з'являється стебло заввишки від 30 до 100 см, на якому розміщуються білі квітки з чотирма пелюстками, як у капусти.

Запаси кінського часнику доволі великі, тому є перспективи для масового збирання цієї цінної рослини. А цінна вона не лише тим, що вживається у їжу як замінник часнику, а ще і як лікарська рослина. У листках міститься багато вітаміну С (до 120 мг%), каротину (до 12 мг%), а також флавоноїди, смоли, глікозид синігрин, що має в своєму складі сірковмісні сполуки і спричиняє запах часнику. Наявність глікозиду – це своєрідний захист рослини від поїдання тваринами. У насінні є жирна та ефірна олія. Зелень кінського часнику в народній медицині використовують як вітамінну добавку для запобігання хворобам, пов'язаних з нестачею вітаміну С, при астмі, а також зовнішньо – від захворювань шкіри. Для лікарських потреб кінський часник заготовляють у фазі цвітіння, тобто на другий рік вегетації. Розмелене насіння може замінити гірчичники.

Для харчових потреб використовують молоду зелень кінського часнику в перший рік вегетації або рано навесні другого року до цвітіння. З листя готують вітамінні салати, додають як пряність з ароматом часнику до різноманітних страв. Насіння застосовують для приготування гірчиці.

Пильнуйте, щоб кінський часник не потрапив до раціону домашніх тварин. Велика його кількість може спричинити отруєння, а незначна – погіршення смаку молока у корів та кіз.

Н.М. Смілянець

САД У ПОЛЬЩІ: ДОГЛЯД ВЛІТКУ

У "ДСГ" № 10, 2005 р. я ознайомив читачів з механізованим закладанням саду голландського типу в республіці Польщі. А в даній статті хочу поділитися з читачами улюбленого журналу невеликим досвідом з догляду за таким садом інтенсивного типу, якого набув, перебуваючи на стажуванні у польського фермера.

Найбільше здивувало мене те, що сади інтенсивного типу польські фермери активно обрізують у червні та липні. І обрізують не тільки "вовчки" — дво- та однорічні пагони росту, а й проріджують крону карликових і напівкарликових яблунь від інших гілок, даючи вільний доступ сонцю, світлу до молодої зав'язі.

Спочатку ми обрізували "вовчки" на старих напівкарликових яблунях, якими найбільше обросли верхівки дерев, а також частково деякі гілки і навіть стовбури. Відразу ж після закінчення проріджування цього саду господар переїхав трактором із гілкоподрібнювачем і перемолов обрізані гілки на дрібні частинки, які залишились у міжряддях дерев.

Звичайно, не прорідивши карликових яблунь і не забезпечивши вільного доступу сонячного світла до яблук, фермер втратив би товарний вигляд яблук, які були б здебільшого зеленобокі, не зарум'янені, та й, напевно, дрібніші. Особливо проріджували гілки в таких сортів, як Еліза і Чемпіон. У сорту Чемпіон видалили не тільки зайві гілки, але й нормували урожай яблук, вирізували і обривали зайву зав'язь, залишаючи не пошкоджені морозом та не уражені паршею крупніші яблука.

На молодих дво- і трирічних яблуньках, які перший раз починали цвісти, підвішуючи відповідної маси важки, нахиляли скелетні гілки донизу. А на чотири- і п'ятирічних яблунях також підв'язували шпагатом до стовбурів і до дроту гілки, нахиляючи донизу. Робота з підв'язування гілок донизу тривала більше тижня, бо у польського фермера було більше 6 га лише молодого саду.

Іншими роботами влітку, які потрібно було виконувати в саду, були: обрізування "вовчків" на стовбурах молодих і старих яблунь, а також вирізування прикореневої порослі у деяких карликових яблунь. Обов'язковим було удобрення яблунь мінеральними добривами, які розсипали вручну між деревами відразу ж після дощу. Селітра на вогкій землі швидко розчинялась і вбиралась ґрунтом. Пристовбурні круги і відстань між деревами в рядку підтримували чистими від бур'янів і трави. Їх господар знищував, скропивши раундапом.

У більшості польських інтенсивних садах обов'язковим є автоматичний полив. І на кожному кварталі саду (у польського фермера таких кварталів декілька) було викопано невеликий став, з якого по пластикових трубах за допомогою електричного водяного насоса вода подавалася перехресним розпиленням під корінь кожного дерева. Відстань між деревами в рядку була 0,8—1 м для карликових яблунь, і 2,5—3 м — для напівкарликових. Між рядками відстань не перевищувала 3 метрів.

Дошкуляють польським садам не тільки гусінь, попелиця, яблунева плодожерка, але й миші. Було декілька молодих деревець, знищених мишами. У мишачі нори сипали гранульовану отруту.

Минуле літо (червень і липень) у тій місцевості, де я був у польського фермера, а це 40—50 км від Варшави, було сухим, з невеликою кількістю опадів. Так що час від часу господар змушений був поливати дерева в саду, аби мати добрий урожай яблук. Правда, перший раз, коли включали штучний полив, у багатьох місцях погано надходила вода під дерева, і моїм завданням було почистити від землі, пилу і бруду ковпачки, з яких струменіла вода. Така перевірка кожного рядка була обов'язковою, позаяк, не почистивши ковпачки на пластикових трубках водогону, не кожне дерево могло дістати воду.

І останньою роботою з літнього догляду за садом було обмазування стовбурів молодих дерев білою сумішшю, подібною до водоемульсійної фарби. Вона мала захистити молоді яблуньки від пошкоджень зайцями.

Звичайно, польський фермер влітку по 6—7 разів обприскував сад хімічними препаратами від шкідників, а також від парші й інших грибних захворювань. Хоча, як зазначав даний польський господар, — його садівницьке господарство є екологічно чисте, бо він використовує малотоксичні хімпрепарати. І справді, було багато яблук, які перебирав я, і вони були місцями з паршею, а деякі (рідко) навіть поїдені черв'яками. Зокрема, від попелиці і плодожерки обробляє хімпрепаратом Pirimor, а від парші використовував PENNCOZEB ®.

Кожен фермер у цій місцевості спеціалізується на вирощуванні чогось одного: наприклад, мій господар вирощував тільки зимові сорти яблук, які добре зберігалися до нового врожаю в спеціальних холодильниках з регульованим газовим середовищем. Температура в такому сховищі коливалася в межах +1,2—2,5°С, яка підтримувалась автоматично. Фермер мав понад 15 га яблуневого саду і 6 таких сховищ для яблук, де можна зберігати більше 500 тонн плодів.

А для того щоб потім всі ці яблука посортувати, фермер мав спочатку механічний конвеєр для сортування, а згодом замінив на кращий і сучасніший, яким керував комп'ютер. Він тільки задавав програму в комп'ютері, а яблука згодом подавалися по конвеєру: більші летіли на один стіл, менші — на другий, а ще менші — на третій стіл. Гнилі і пошкоджені морозом чи уражені паршею яблука сортувальниці відкидали під столи в дерев'яні ящики. А неушкоджені плоди складали в паперові ящики по 10, 12 і 14 кг. Крім того, якісні яблука ділили на 3 категорії: екстра; перший клас; другий клас. На продаж: до Білорусі, Росії і частково України підлягали яблука категорії екстра і першого класу. Яблука другого класу і пошкоджені морозом і паршею фермер здавав на завод для переробки на соки і вино.

Із зимових сортів поляки вирощують такі сорти яблук: Кортланд, Йонагольд, Лобо, Еліза, Мутсу, Глостер, Декоста, Айдаред, Гала, Чемпіон.

Заради справедливості хочу відмітити, що не кожен польський фермер має такі інтенсивні сади із штучним поливом, як у даному випадку, а також не кожен польський господар має такі сучасні сховища і голландський конвеєр для сортування яблук, яким керує комп'ютер. Пізніше восени доводилося бачити і працювати в саду у фермера біля Любліна, де не було штучного поливу, не було сховищ із регульованим газовим середовищем. А господар біля Любліна, крім яблуневого саду, вирощував ще вишні й малину. Крім того, польські фермери мають свої проблеми, пов'язані із збутом вирощеного врожаю яблук, вишень та іншої садовини. А так як у Польщі садовину вирощують цілими селами, районами, то закупівельні ціни на малину, вишні, яблука доволі низькі. Але все-таки польське садівництво ефективно розвивається за сучасними європейськими технологіями, постійно оновлюється новими західними сортами фруктів, забезпечуючи роботою і заробітком польських громадян у селах та сировиною численні переробні підприємства аграрного сектору.

Зеновій Кулак,
м. Сокаль, Львівська обл.

СОРТИ НОВІ ТА ВРОЖАЙНІ

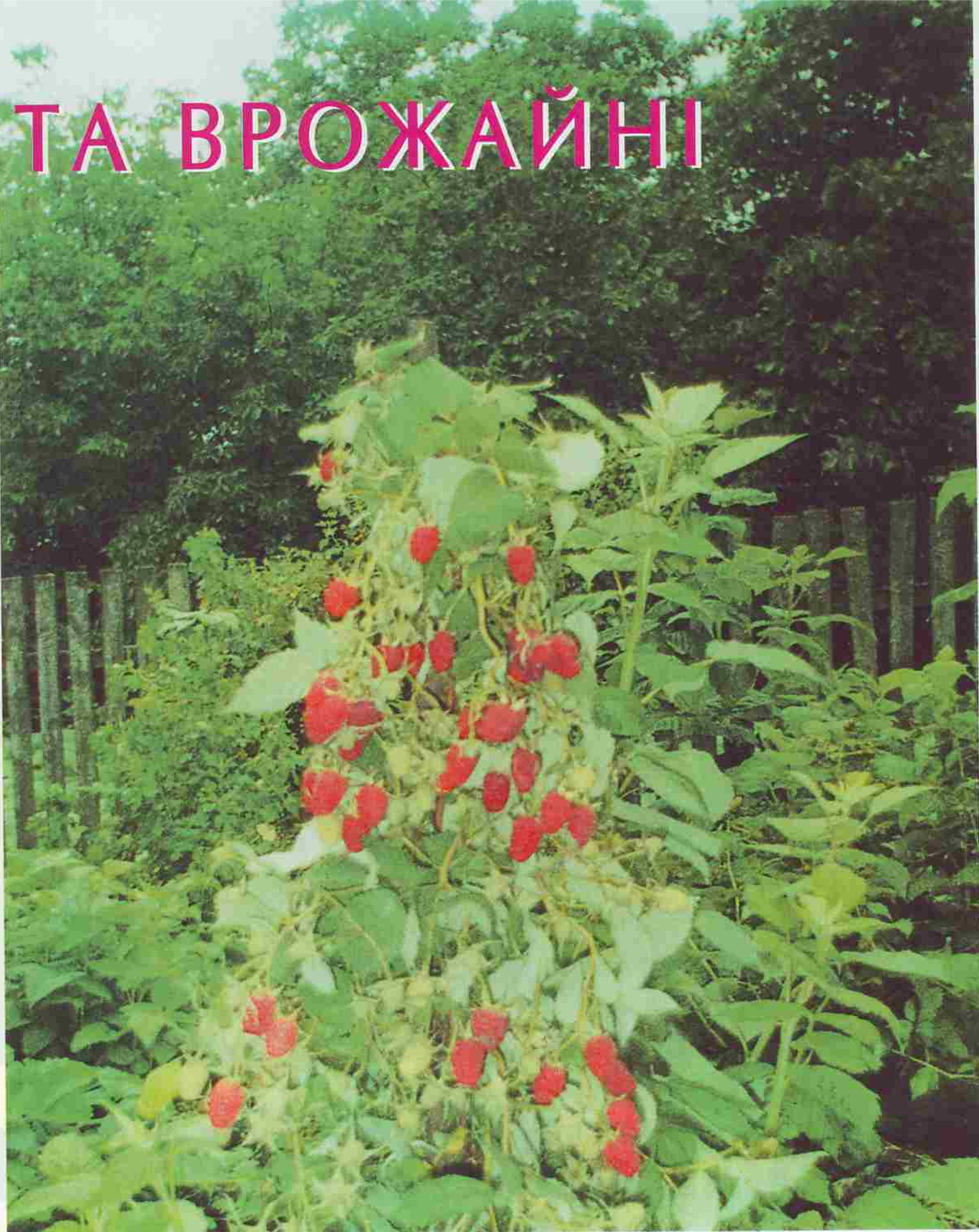

Хочу дещо розповісти про деякі великоплідні сорти малини, котрі ще маловідомі в Україні, виведені відомим селекціонером В.В. Кичиною (м. Москва).

Сірєнєвий туман. У мене в рік весняного садіння дав один пагін висотою лише 1,1 м (він же на фотографії під час достигання ягід першого збору). Уже на другий рік після садіння сорт здивував своєю великоплідністю, врожайністю, а також смаком і духмяністю ягід. Стиглі ягоди більше нагадують запах троянди, ніж малини. Сорт раннього періоду достигання. Ягоди добре знімаються з плодоложа, кістянки не розпадаються.

На третій рік Сірєнєвий туман проявив себе як напівремонтантний сорт. У першій декаді вересня почали достигати ягоди на молодих стеблах заміщення. Їх на одному стеблі було небагато, всього близько 10 ягід, але вони більші й смачніші навіть за ягоди таких ремонтантних сортів, як Геракл та Недосяжна (Р-34). Три роки вирощування цього сорту, як і інших сортів — це замало часу, щоб досконало їх вивчити, але те, що Сірєнєвий туман — це один з небагатьох найкращих сортів, сказати уже можна.

Арбат — також один із великоплідних та дуже врожайних сортів. На моїй ділянці стебла цієї малини мали висоту 2—2,1 м, поверхня гладенька. Досвідчений московський садівник В.М. Федюков запевняв, що на його ділянці вони виростають до 3 м заввишки, а ягоди першого збору мають масу до 12 г. Моя ж малина дала ягоди першого збору масою 8—9 г і до 3,5 см завдовжки, яскраво-червоні, освіжаючого кисло-солодкого смаку, добре знімаються з плодоложа, кістянки не розпадаються. Сорт раннього періоду достигання. Для підтвердження великої врожайності наводжу такі реальні розрахунки. За висоти стебла 1,9 м, уже при укороченій верхівці, залишається 25 добре розвинутих бруньок, з яких проросте 25 плодових гілочок, що матимуть у середньому по 12 ягід на кожній із середньою масою 5 г. Тоді один кущ із 7 стебел дає 175 плодових гілочок (7х25). Усього на кущі буде 2100 ягід (175 х 12). Перемноживши на середню масу кожної ягоди (2100 х 5 г = 10500 г), одержуємо 10,5 кг. Тобто урожай з кожного куща становитиме не менше 10,5 кг ягід. А якщо зважити на те, що я поки не користуюсь ніякими підживленнями і висадив малину та інші ягідні кущі на місці старого саду, то перспектива вирисовується доволі обнадійлива.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Кіровоградська обл.

Фотоконкурс "Наша родина"

Шановна редакціє!

Фотоконкурс "Наша родина" в журналі "Дім, сад, город" нам дуже сподобався. То ж виникло бажання й самим взяти в ньому участь.

Надсилаю на фотоконкурс "Наша родина" фотографію, на якій відображено фрагмент відпочинку нашої родини на дачній ділянці, яка розміщена в с. Високе Харківської обл.

Наша родина дуже дружна. Вміємо гарно працювати й весело проводити години дозвілля.

На знімку:

У спекотні дні освіжитися під міні-водопадом бажають усі: бабуся Людмила Олександрівна, її донька Тетяна й онуки - Герман та Семен (обливається водою).

В.Г. Дигтенко

ВПЛИВ КЛІМАТУ Й УМОВ ВИРОЩУВАННЯ

Клімат України вважається доволі сприятливим для вирощування більшості плодових порід. Але все ж майже всю територію країни періодично охоплює посуха, хоча частіше і сильнішою вона буває у південно-східних областях. За сухістю повітря особливо відзначаються дві донецькі області, які "зустрічають" суховії з Казахстану і в яких від весни до осені важко побачити вранці росу на траві. Її практично не буває.

Якщо в південних областях взимку рідко температура знижується до мінус 24—25°С, то, не рахуючи тимчасового, так званого глобального потепління, у Донбасі, наприклад, половина зим у середньому за 10 років бувають з морозами до -25°С, а одна з десяти — з морозами до -30—32°С або й до -27—28°С. За 56 років моєї праці в Донбасі нерідко за 10-річчя було й по дві зими з морозами до -32°С і лише один раз такого морозу не було впродовж 15 років.

Приблизно такі ж зими були і в північних областях України, іноді мороз там на 1—2°С сильніший. Трохи м'якші морози на Заході України, на кордоні з європейськими країнами. Звичайно, вплив морозу залежить від морозостійкості розмножуваних сортів. Її підсилює чи послаблює також і догляд за садом. Особливо послаблюють сильні посухи. Крім того, на підготовку до зими впливає сума тепла, яку одержують рослини за весь період вегетації. Вона дуже різниться в різних областях України. Значно менше тепла одержують рослини на півночі країни і в окремих гірських західних областях.

До речі, такий приклад. До нас у "жаркий" Донбас з півдня щорічно привозять велику кількість кавунів. У нас же достигають тільки порівняно дрібніші сорти. Я довго гадала, чому ж в Саратові, де я виросла і після війни розпочала свою трудову діяльність і встигла навіть обстежити багато старовинних садків на Волзі — завжди достигають кавуни дуже великоплідних сортів, хоча там, на відміну від Донбасу, неможливо виростити Ренет Симиренка, без якого, незважаючи на його недоліки, важко уявити садівництво України.

Річ у тому, що в Саратові, на кордоні з Казахстаном, весна, на відміну від донецької, в 2—3 рази коротша, а влітку і вдень, і вночі майже завжди жарко, іноді жителям міських квартир доводиться спати під вологими простирадлами. А в нас вдень жарко, а вночі прохолодно, що не дуже "подобається" вихідцю з тропіків — кавуну.

Не запроваджуйте неперевірені сорти

Але донецький клімат витримують різні культури, іноді навіть окремі південні сорти яблук. І все ж таки клімат Донбасу може дуже "зіпсувати" смакові якості окремих сортів яблук. Особливо яскраві приклади: неприємний присмак, як я його називаю — присмак зіпсутих прянощів у сорту Пармен зимовий золотий і навіть у сорту Пепін шафранний, який має дуже непоганий смак при вирощуванні в Мічурінську. Такий же присмак, але трішки слабший, у Джонатану й деяких інших сортів.

Тому, якщо комусь дуже кортить завести сорти будь-якої породи, ще не випробуваної в даній місцевості, тобто "тягнути південь на північ, а захід на схід", чим, взагалі, своєчасно мають займатися наукові установи, то краще спочатку визначитися з "зайвими" деревами в саду і перещепити їх багатьма сортами, а потім (після відносно суворої зими) вибрати той сорт, який буде до вподоби і розмножувати його.

Нині в Україну "нагрянув" потік новітніх сортів яблунь, які проходять вивчення в ряді наукових закладів країни і які почали посилено розмножувати. Але ж не варто втрачати і деякі цінні старовинні сорти, наприклад, кримські з оригінальною формою плодів, які стають швидкоплідними на карликових підщепах.

До груші вдалося "підібрати ключі"

Груша дуже "опирається" селекції і залишається другорядною породою. Хоча на півдні є сорти з чудовим смаком. Так, ще Л.П. Симиренко відзначав, що навіть у Криму є долини з

НА ПЛОДОВІ КУЛЬТУРИ

таким складом ґрунту і мікрокліматом, де дуже добре ростуть і плодоносять окремі сорти груш, особливо зимові. В цієї породи дуже різняться сорти, які потребують великої суми тепла, і менш теплолюбні сорти, які ростуть північніше. Так, з південних сортів у Донбасі до числа морозостійких потрапив Кюре (районований). Але позаяк його плоди достигають у вересні, коли у нас нерідко прохолодно, то майже щорічно вони при зберіганні до лютого можуть залишатися терпкими і тому придатні, як і більшість фруктів з терпкими плодами (терен, кизил, айва, китайки тощо), для лікування гіпертонії. А окремі з південних зимових сортів груші, якщо й виживуть, то в окремі роки плодоношення їхні плоди цілу зиму можуть залишатися "дерев'яними" — вони не достигають.

Але все ж селекціонерам вдається поступово "ладнати" й з грушею. Вже є непогані сорти всіх строків достигання в Придністров'ї, Києві, Криму, Червоному Куті (Харківська обл.).

Яблуня все-таки менш вибаглива до ґрунту, ніж груша. Так, груша зовсім не терпить важкого підґрунтя і навіть на родючих ґрунтах, де добре росте яблуня, може передчасно загинути. Груша значно сильніше "реагує" на заглиблення під час садіння кореневої шийки на 10—15 см і може сильно погіршити ріст. Але й у яблуні заглиблення її до 20—30 см також може викликати різке погіршення росту і "засікання" пагонів, тобто кінцівки однорічних пагонів будуть з дрібними, напівзасохлими листками.

І в той же час мені зустрічалися ділянки, де за періодичного (раз у 20—25 років) піднімання підґрунтових вод усі сади гинуть, але залишаються живими тільки поодинокі дерева груші типу північного сорту Сапежанки.

А ось понизити ріст груші значно важче, ніж у яблуні, лише тому, що відібрані айвові підщепи сумісні далеко не з усіма сортами і, крім того, достатньо морозостійкі вони переважно на півдні, хоч перші морозостійкі з'явилися і в Донбасі. Адже айва також поступово "рухається" на північ.

Постійно просувається на північ і черешня

Зовсім недавно черешневою "меккою" був лише Мелітополь, звідтіля її плоди у великій кількості везли на північ, аж до Москви. Вважалося, що лише південні області сприятливі для вирощування черешні і повинні забезпечувати її плодами жителів північних областей. Така ідея була й в уманських вчених.

Але ж десяток років тому з'явилися перші морозостійкі, хоч і дрібноплідні (але без гірчинки, як у дичок), московські (Фатеж та ін.), ленінградські (Красная плотная та ін.) сорти черешні.

На жаль, лише в окремих наукових закладах країни проводилась активна селекційна робота з черешнею, а то вона вже могла б бути промисловою породою аж до півночі України і далі. Найактивніше така робота велася лише в Донбасі, Білорусі, частково у Млієві і в Орлі, де виведена група сортів з підвищеною морозостійкістю і частина з них (донецькі) за якістю і розмірами плодів не поступаються кращим південним сортам. На жаль, через відсутність землі і фінансування, селекція в Україні — у плачевному стані, на відміну від Білорусі та ряду наукових установ Росії, де за останні роки вона активно продовжувалася і не лише з черешнею.

І все ж у Донбасі нерідкісними стали роки, як, до речі, було й минулого літа, коли лише торговці були незадоволені низькою ціною на плоди черешні, що є радістю для покупців... і селекціонера.

А так могло б бути по всій Україні, якби крім Мелітополя та Донбасу, в усіх наукових закладах активно продовжувалася б селекція черешні і не тільки...

І ще, якби хто-небудь із агротехніків відібрав сумісні форми морозостійкої підщепи — магалебки. Адже через недостатню сумісність з цією підщепою нерідко передчасно гинуть черешневі дерева по всій Україні, особливо на багатих чорноземах. А за кордоном такі форми є, і лише недавно вони завезені до нас із США та Угорщини.

Недолік черешні — високорослість

Черешня — одна із найневибагливіших до якості ґрунтів. Через підвищену посухостійкість багато сортів можуть відмінно рости і плодоносити за гарного догляду навіть на супіщаному ґрунті. Головний недолік черешні — надто сильний ріст. В Україні тривалість її життя до 30 і більше років і без обрізування може вирости у висоту до 6—8 метрів, а південніше — ще вище. В останні роки в багатьох розсадниках України, в тому числі й у приватних, без достатніх випробувань намагаються розмножувати черешню на південних, недавно виведених слаборослих підщепах — завезеної з Європи гізелли і підщеп селекції Кримської дослідної станції з Кубані. Але виявилося, що їх дуже важко розмножувати — ліпше зеленим живцюванням. До того ж, окремі кубанські підщепи не сприймають окулірування ряду сортів черешні із-за вірусів. А в нас плодові культури лише почали оздоровлювати від вірусів у Інституті садівництва УААН (до речі, в США обов'язково оздоровлюють усі рослини, які до них надходять).

Поки що для черешні в нашій країні найнебезпечнішими є грибні й бактеріальні хвороби деревини — молочний блиск (у всіх плодових), а в черешні — бактеріальний рак, рідше цитоспороз. Останні набагато рідше бувають й у вишні.

Бактеріальний рак з'являється на черешні, щепленій на магалебці, і набагато рідше — на вишневій і черешневій підщепах. Якщо у серпні на одній із гілок раптом зів'яне листя, то це дерево швидко загине і може заразити оточуючі дерева. Його слід викорчувати. Лікування складне: дерево (деревину) слід заставити "випити" 1%-ний розчин сірчанокислого цинку. Цитоспороз викликає різке зниження росту, дуже густо розміщуються плодові бруньки і дерево поступово гине. Чим родючіший ґрунт, тим сильніше проявляється ця хвороба.

Черешню садіть навесні

Тож повернемось до підщеп черешні. Десятки років я намагалась понизити ріст черешні за допомогою окулірування її на вишневу підщепу. Тільки сіянці Гріота остгеймського трішки сприяли зниженню росту, прискоренню плодоношення, поліпшенню типу плодоношення. І головне — якщо Гріот остгеймський запилювався тільки черешнями, то підщепи, з вирощених сіянців, не давали порослі.

Але будь-яка вишня, навіть не слаборосла, дає невеликий відсоток слаборослих дичок, на яких виростають карликові черешні. На жаль, такі дерева дуже знижують морозостійкість квіткових бруньок і деревини. Тому, можливо, карликові підщепи для черешні згодяться лише для півдня Росії й України. Нам же потрібна середньоросла підщепа. А поки що необхідно навчитися знижувати ріст черешні до 3,5—4 м обрізуванням і збирати врожай за допомогою драбин.

І навіть саджанці наймморозостійкіших сортів черешні не бажано в нашій зоні і в північній половині України зберігати в зимовому прикопі. Висаджувати черешню слід тільки навесні, а якщо буде мороз до мінус 30°С, то навіть після року росту в саду деревця слід зрізати на повторний ріст. А також один раз на 15 або більше років сильний мороз по зеленому конусу може спричинити вимерзання ростових бруньок навіть у 3—5-річних дерев. Нічого такого не буває на півдні. І все ж ряд донецьких сортів черешні може дати середній врожай у верхній половині крони навіть після 30-градусного морозу!

Цей же мороз по зеленому конусу буває в Донбасі 1—2 рази за п'ятирічку і, як правило, так впливає на більшість південних сортів черешні, що навіть якщо вони ще цвітуть після зим з морозами до мінус 25°С, то в середині квіток ви знайдете на 30—50 і навіть на 80% омертвілу зав'язь. За повідомленням із степового відділення Нікітського ботанічного саду, це дуже рідко, але буває і в Криму. Багаторічні спостереження показали, що донецькі черешні витримують і це та добре плодоносять. Недолік породи — квітки можуть вимерзнути від заморозку мінус 1—2°С, хоч інші плодові витримують до мінус 2—3°С.

Незважаючи на часту похмуру погоду з суховіями, особливо під час цвітіння, донецькі сорти черешні — найстійкіша група — могли давати за 10 років плодоношення 9 добрих урожаїв.

І ще таке. Якщо на земній кулі черешні з масою плодів до 8—9 г вважаються великоплідними, то в Мелітополі і Донбасі вже з'явилися перші сорти з масою плодів до 12—14 г, а при зрошенні — ще більше (Крупноплідна, Прощальна, Василіса).

Вишня в небезпеці

Звичайно, селекція кожної плодової породи має свої труднощі. Особливо їх багато в такої улюбленої в Україні культури, як вишня, про яку навіть існує з десяток народних українських пісень. Але якщо не вжити заходів, то ця порода може швидко зникнути і в Росії, і в Україні, якщо ми не навчимося боротися з грибною хворобою — кокомікозом, яка з'явилася всього 40—50 років тому.

Ця хвороба спалахує найчастіше перед достиганням плодів при поєднанні високої вологості повітря і підвищеної температури. Дерева швидко скидають листя навіть перед безпосереднім достиганням плодів. Вони не можуть підготуватися до зими і гинуть. На жаль, немає стійких сортів, існує лише черговість захворювання. І якщо таке поєднання погодних умов триває, то хвороба "добирається" і до черешні. Хоч у Польщі, де розмножується найнестійкіший до кокомікозу наш сорт Любська (під назвою Лотівка), на черешневій підщепі, з якою вона добре сумісна, навчилися боротися з цією хворобою. Треба проводити "голубе" обприскування восени і навесні бордоською рідиною, особливо після років зі спалахом цієї хвороби. А влітку найбезпечніше обприскування (2—3 рази) сіркою з вапном (1% + 1%).

Вишні добре запилюються черешнями...

Вишня, як і яблуня, є древньою культурою і разом з нею "добралась" і до півночі. Але через те, що походить від віддаленого схрещування дикої степової вишні з черешнями — з різною кількістю хромосом (32—16), то це найбільше відбивається на якості пилку: навіть у простих вишень від погіршення погоди він може втратити свою якість, тобто здатність до взаємозапилення. А від повторного схрещування простих вишень з черешнями з'явилася ще група вишне-черешень, або

Продовження на стор.33

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

Пристрої для зминання... Винограду

Такий пристрій я власноруч зробив за дві години. Отже, беремо віджимач білизни від пральної машини. Розбираємо його. Для пристрою знадобляться два прогумованих валики і корба, решта – дерево. Потім беремо дві дерев'яні рейки 3х5 см (тверда порода) завдовжки 40—50 см, і робимо у них по два отвори діаметром 16—17 мм, в які вставляють валики. Відстань від центра отвору до центра 5 см (рис. 1). Далі беремо ще дві рейки завдовжки 30 см. Їх встановлюємо паралельно до валиків так, щоб зазор був не більше 5 мм.

Щоб обидва валики мали зачеплення, на один з них я намотав ізострічку так, щоб при обертанні одного обертався і другий (рис. 2).

І насамкінець — кіш. Його можна зробити як з дерева, так і з будь-якого матеріалу.

Його розміри приблизно такі, як на рис. 3 і 4.

А щоб він не перевертався, можна поставити підпори. От і все.

Леонід Головатюк,
с. Зелена, Чернівецька обл.

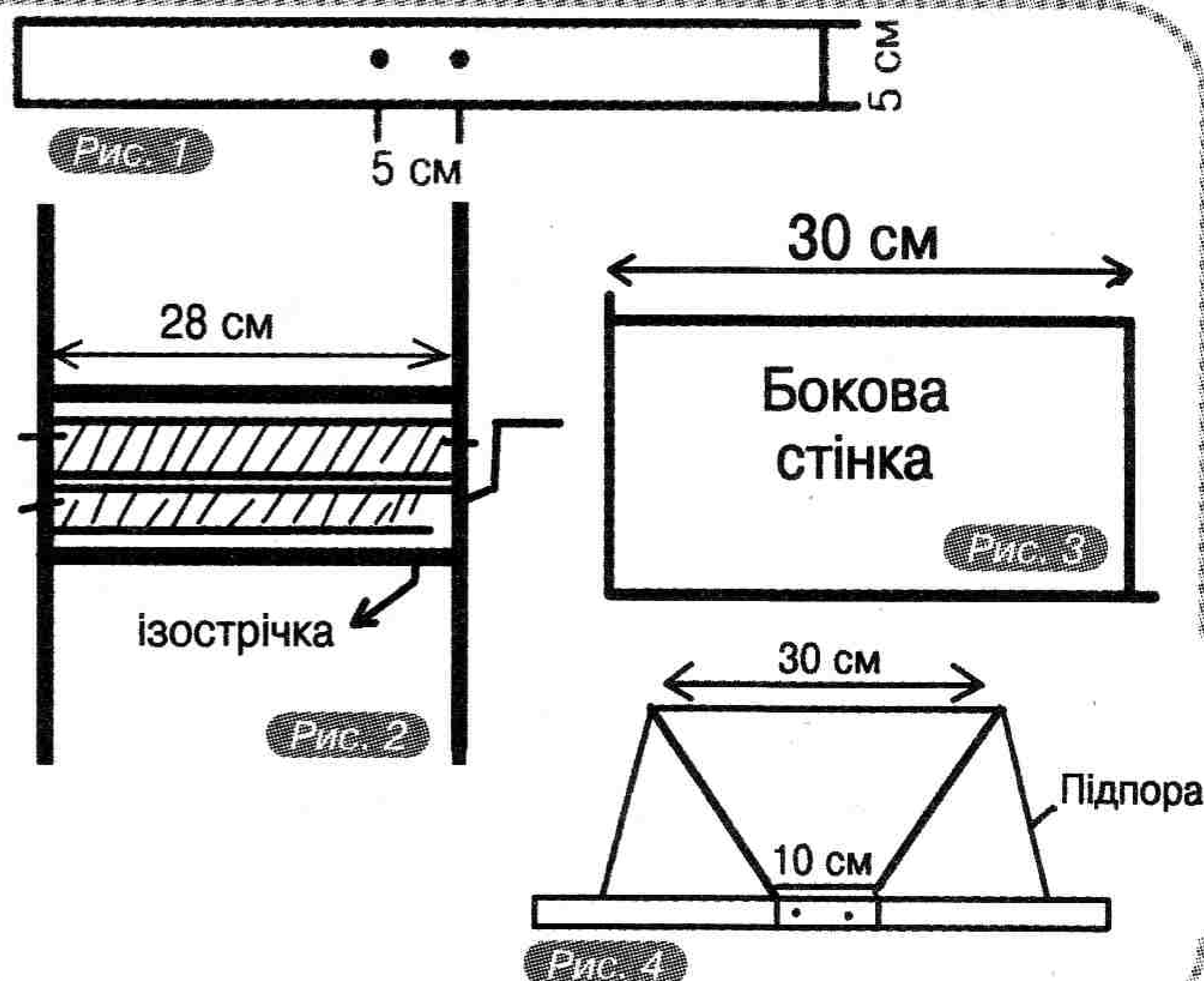

... Ягід

Щоб зробити пристрій який чавить ягоди, треба мати два валки. Можна виточити із дерева (твердої породи), а можна пристосувати і валики від пральної машини. Взяти валик і прикласти лінійку чи реєчку уздовж валика і гострим ножем (кінцем) зробити по гумі проріз глибиною 5—6 мм. Прорізи робити так, щоб канавка була зверху ширша, а глибше – вужча. У цім прорізі смугу із гуми видаліть. Як оформили канавку, відступіть на 10–12 мм. Знову зробіть два прорізи і видаліть у прорізах смугу із гуми.

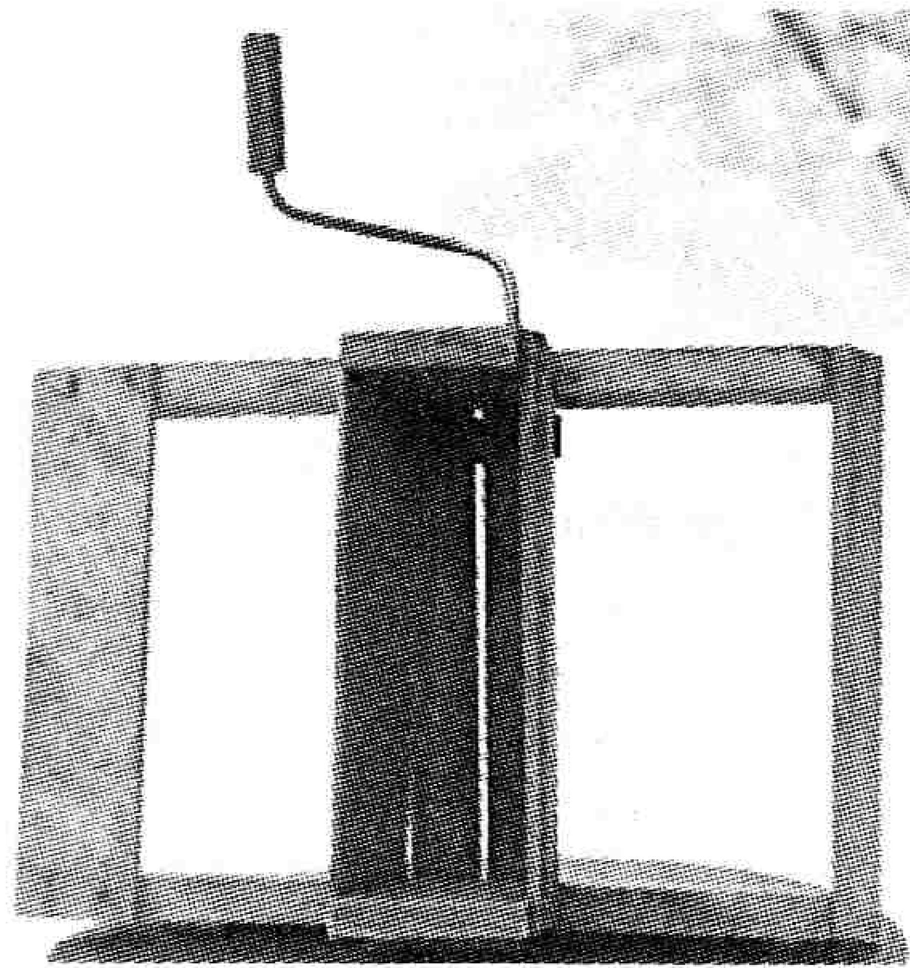

І так зробити по всьому валику, оформивши один валик, так само зробити і по другому валику з того боку, де будете ручку приварювати, не дорізайте канавку на 2 см, а з другої – на 1 см. Оформивши валики, можна тепер готувати станок для валиків. Із твердої породи виготовити дошки приблизно 2 м завдовжки і завширшки 10 см, а товщиною 2 см. Відрізати 2 дощечки по довжині валика, а 2 дошки на 0,6 м довші, в яких просвердліть по два отвори під оськи валиків. Центр від центра зробіть так, щоб як поставити валики на місце в просвердлені отвори, валик від валика розміщувався не більше 5 мм. Після того, як валики установили у просвердлені гнізда, можна з'єднувати кінці дощок коротшими дошками намертво. Щоб дощечки не кололись, можна просвердлити отвори під цвяхи. Отвори свердлити для валиків по середині довжини дошки і по середині ширини дошки. Ручку приваріть тоді, як буде готовий станок. Потім готовий станок покласти на ту посудину, в яку ви будете постійно чавити ягоди (у мене каструля емальована на 5 відер води), і позначити на дошках, де торкаються у верхньої кромки каструлі із середини і із зовні, і зробити прорізи на 1,5—2 см та видалити деревину між прорізами. Станок треба ставити на каструлю так, щоб не заважало крутити ручкою. У тих прорізах розташовуватиметься кромка каструлі і станок лежатиме "мертво". Валик з ручкою має бути першим від працюючого. Як все готово, можна починати виготовляти бункер для ягід. По довжині валиків виготовити дві дощечки завширшки 10—15 см і завтовшки 1 см і дві коротші, щоб можна зверху валиків закріпити ящик для ягід. Між дощечками і валиками зазор 1—2 мм (підігнати так, щоб дощечки не заважали крутитись валикам).

Ю.Л. Мазур,
вул. Фрунзе, 10, м. Кремінне, Луганська обл., 92905

Садівникам

За допомогою капронової панчохи набагато легше збирати врожай, не забираючись на дерево. На кінці довгої палиці закріплюємо консервну банку з видаленою кришкою та денцем. Верхню частину нарізуємо зубчиками, а в нижній закріплюємо капронову панчоху з відрізаною нижньою частиною. Пристрій готовий до застосування. Підводимо банку під плід так, щоб плодоніжка розмістилася між зубчиками і легко зрізуємо її, груша чи яблуко плавно скочується по панчосі до корзини. Коли ж фрукти ростуть надто високо, нижній кінець панчохи можна зав'язати вузлом – отримаєте накопичувач, з якого урожай перекладаєте в корзину.

С. Демченко

ДИСКОВИЙ ПІДГОРТАЧ

Про голландську технологію вирощування картоплі читачам «ДСГ» я вже розповідав. Наприкінці тієї інформації згадувалося про малі засоби механізації, а конкретно – дисковий підгортач. Саме про нього і піде далі мова.

На рисунку А показана схема дискового підгортача, де 1 — ручка; 2 — трійник; 3 — балка; 4 — хрестовина; 5 — болт; 6 — стояк-вісь; 7 — диск; 8 — корпус підшипника; 9 — круг.

А тепер про кожну деталь.

Ручка зроблена з водопровідної труби діаметром півдюйма. Довжина ручки – 1000 мм. Саме така довжина дає можливість транспортувати підгортач на значну відстань навіть велосипедом. Завантажується підгортач балкою на багажник велосипеда, а ручка встановлюється паралельно верхній частині рами і прив'язується. Під час транспортування підгортача автомобілем ручка розштопорюється і витягується із трійника. Так зменшуються його габарити.

Розміри трійника оптимальні. Вони можуть змінюватися, але внутрішні діаметри відповідають діаметру ручки та діаметру балки.

Бажано, щоб діаметр балки дорівнював діаметру стойки.

Хрестовину можна зварити із труб (3/4") або зробити цільною. Зварювання бажано виконати із проміжною пластиною для надання міцності зварювального шва.

Болти мають бути не менше М12.

Диски — це майже як основні деталі, беру їх із дискових лущильників типу ЛДГ-10 або ж із картоплесаджалок.

Круги слугують як баласти для довантаження під час обробітку важких ґрунтів.

Стойку виготовляють на токарному верстаку (посадочне місце під підшипник та різьба), а потім на необхідній довжині з допомогою нагрівання згинають під прямим кутом проточений кінець під вісь.

Корпуси підшипників можна взяти від дисків сошника зернової сівалки і закріпити їх за допомогою болтів М8. Можна застосувати натяжні зірочки від зернозбиральних комбайнів чи інших машин.

Правила користування

Під час висаджування картоплі переміщають хрестовини разом із стойками і дисками на відстань між ними, яка відповідає бажаному міжряддю. Я беру 50 см.

Першу борозну бажано зробити якомога прямішою. А далі — згідно з схемою на рис. 1. Крайня борозна може бути мілкувата, хоча її також можна засаджувати картоплею або ж квасолею, чи пройдіть підгортачем у зворотному напрямку і отримаєте глибшу борозну. Картоплю розкладайте у борозні на відстані 10—15 см (рис. 2): розміром як волоський горіх – 10 см, як куряче яйце – 15 см. Заповнивши борозну чи кілька рядків картоплею, розпочинайте їх загортати. Загортати можна підгортачем, але для прискорення це можна робити ногами (рис. 3), переміщуючи ступню паралельно напрямку рядка, почергово то ліву, то праву ногу, не відриваючи від землі. Так ви зробите маленький гребінь, який можна залишити до появи сходів. За такого загортання картопля краще прогрівається і дає дружні сходи. Але існує небезпека браку вологи. Тож тільки-но з'являться сходи, а разом із ними і бур'яни, та ще й після дощу (якщо його дасть Бог), обов'язково треба підгорнути дисковим підгортачем із відстанню між дисками 30—35 см (рис. 4). Під час усіх наступних

А — схема ДИСКОВОГО ПІДГОРТАЧА

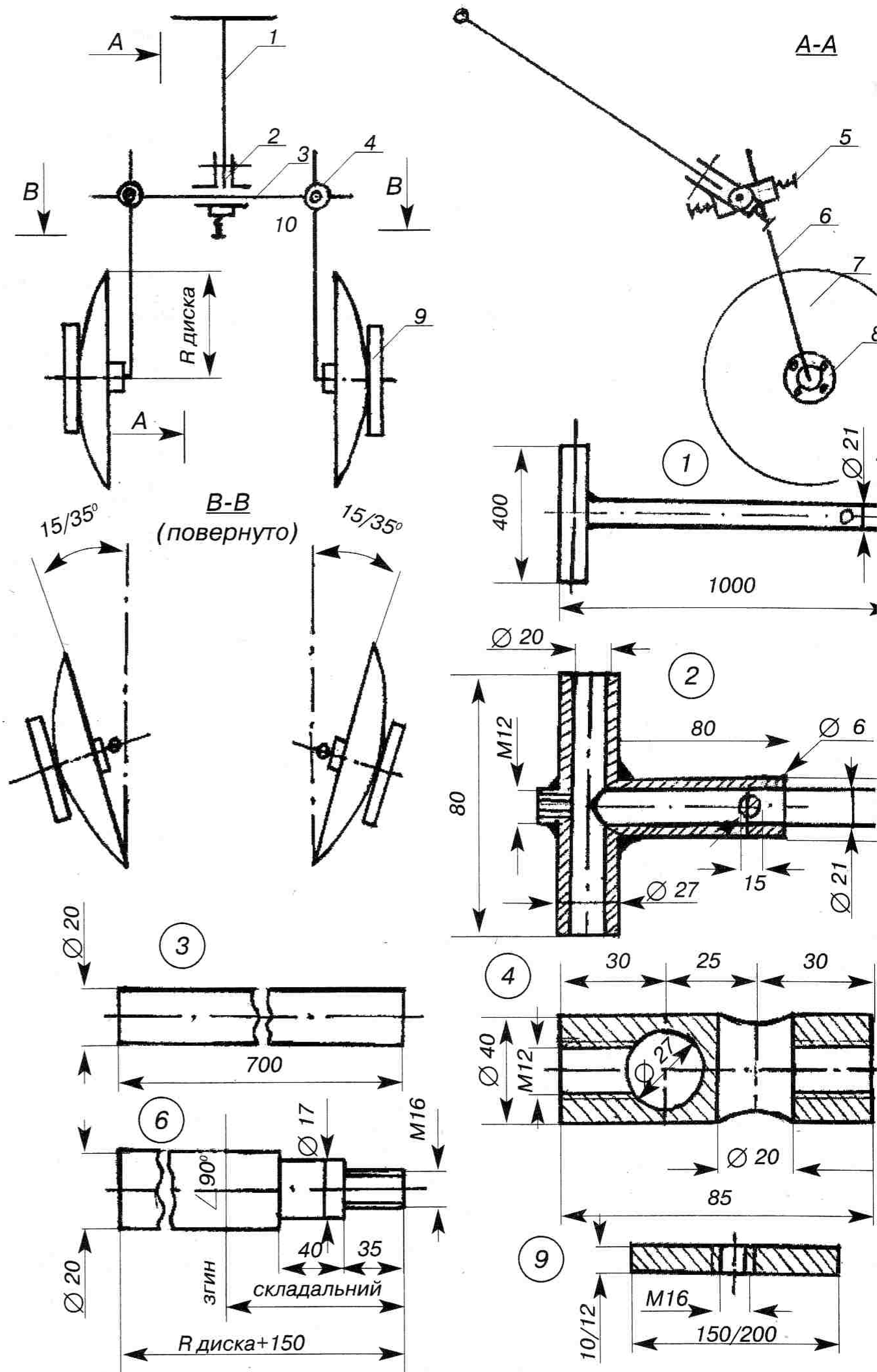

підгортань диски треба розсувати. Максимальна (останнє підгортання) відстань між ними може досягти величини міжряддя. В посушливу пору підгортати краще вранці. Необроблену частину міжряддя необхідно промотижити, що дасть можливість знищити бур'яни і поверхня землі буде мульчована, а це збереже вологу.

Переміщатися працівник під час підгортання може по якомусь із міжрядь (обома ногами) і однією рукою тягнути підгортач, стежачи за його переміщенням. Можна тягнути підгортач двома руками. У цьому разі рядок буде розміщуватися між лівою і правою ногою. Недолік тут у тому, що немає контролю за переміщенням підгортача. На рис. 5 подана схема садіння картоплі і буряка у міжряддях. Якщо уважно придивитися до схеми, то видно, що буряк висіяно через одне міжряддя. Міжряддя без буряка служить як технологічна колія, по якій переміщується працівник. Його рух показаний стрілками, як і всі попередні рухи на рисунках.

С – схема КАРТОПЛЕКОПАЧА

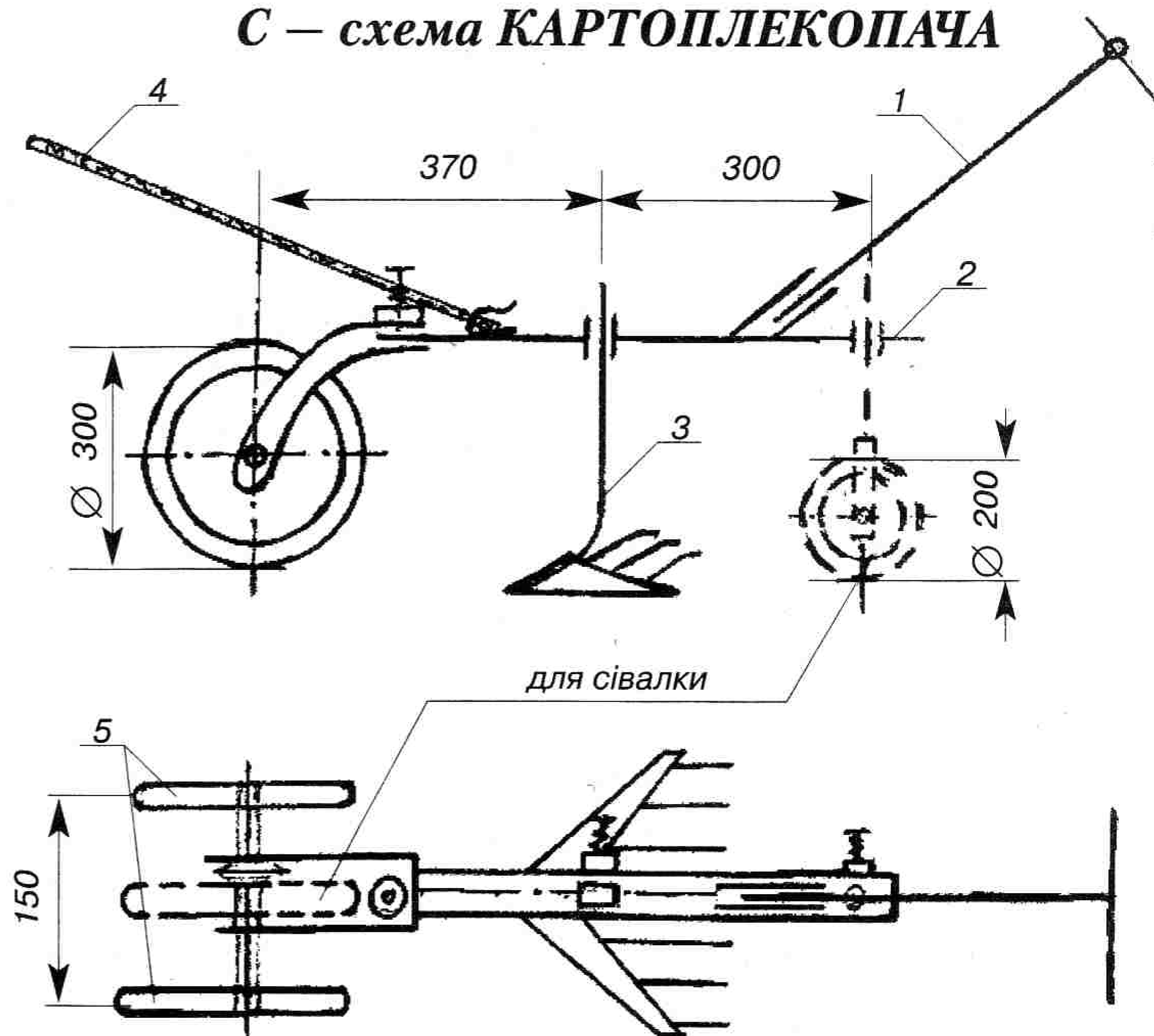

Підгортати бажано 2—3 рази. Робити це краще після дощу, коли земля підсохне. Сам процес підгортання (крім основного технологічного призначення) спрямований на те, щоб землею присипати бур'яни, коли вони тільки-но зійшли, і тоді повністю відпаде потреба в сапанні.

Хочу зазначити, що за допомогою підгортача обробити 10 соток можна за 1 годину.

Наступний технологічний процес – збирання врожаю. Викопувати картоплю ми будемо не традиційним методом – лопатою, а за допомогою копача, який показано на схемі С, де: 1 – ручка, яка може бути використана від підгортача; 2 – основа із дюймової труби; 3 – стойка із стрільчастою лапою (від просапного культиватора УСМК-5,4), до якої приварені прутики діаметром 6 мм для сепарації землі; 4 – пас (мотузка), за допомогою якої тягнуть копача; 5 – опорні колеса від дитячої коляски.

Обслуговуючий персонал – дві людини. Перед збиранням урожаю необхідно скосити бадилля та видалити його з ділянки. Глибина копання має бути оптимальною і встановлюється безпосередньо на ділянці.

Стрільчасту лапу із прутиками (деталь 5) можна замінити на таку ж лапу, але без прутиків, і можна отримати звичайну мотику.

В.О. Гоменюк

ТЕХНОЛОГІЧНІ СХЕМИ

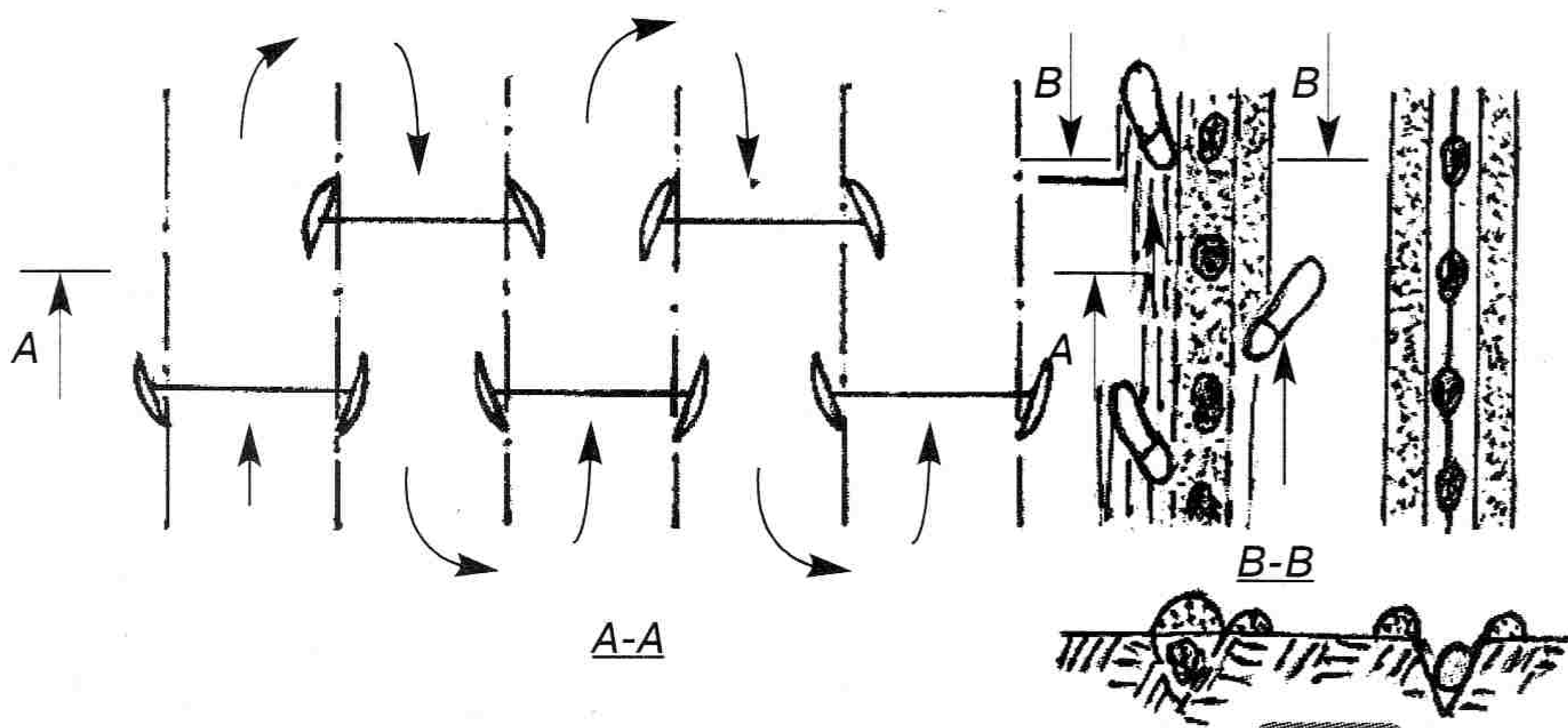

Рис. 1

Рис. 3

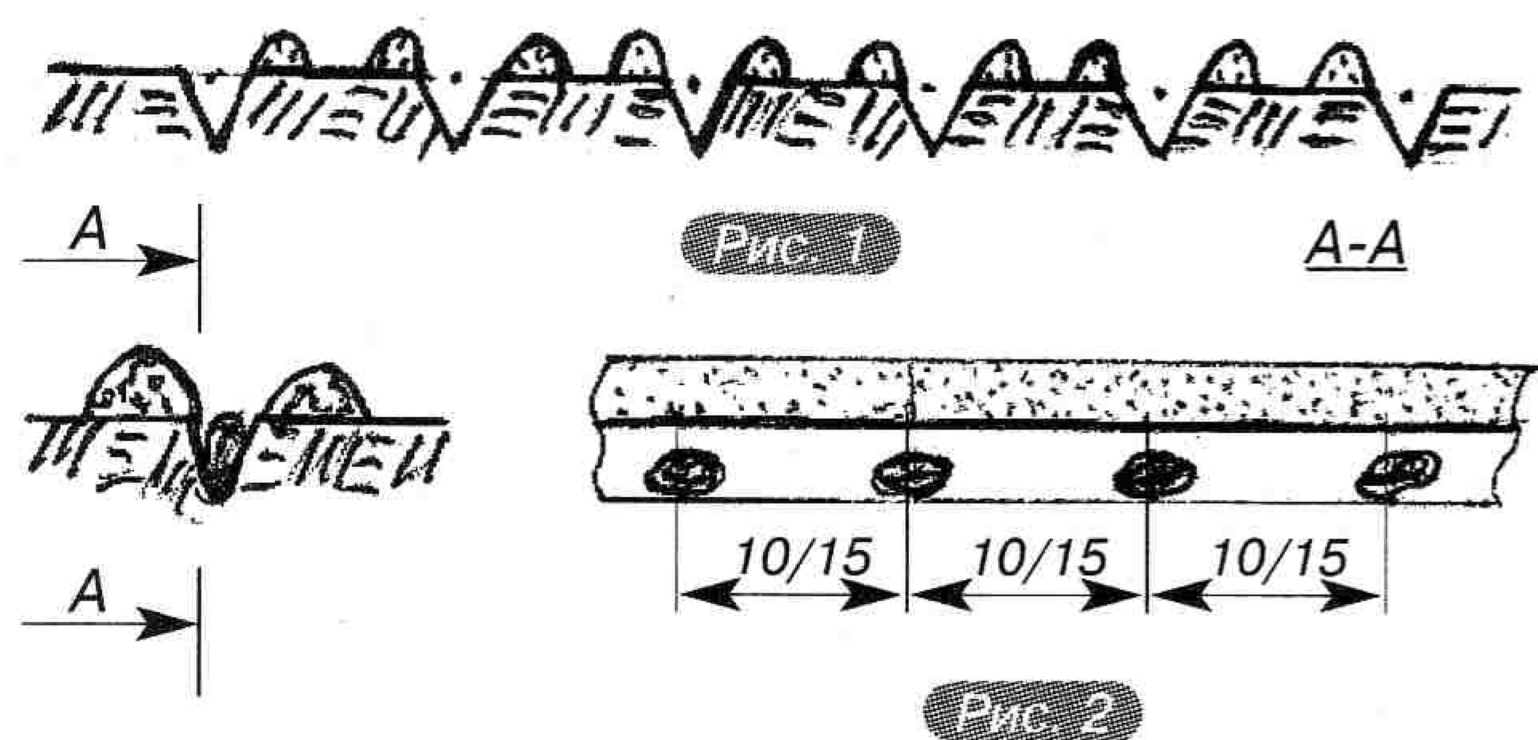

Рис. 2

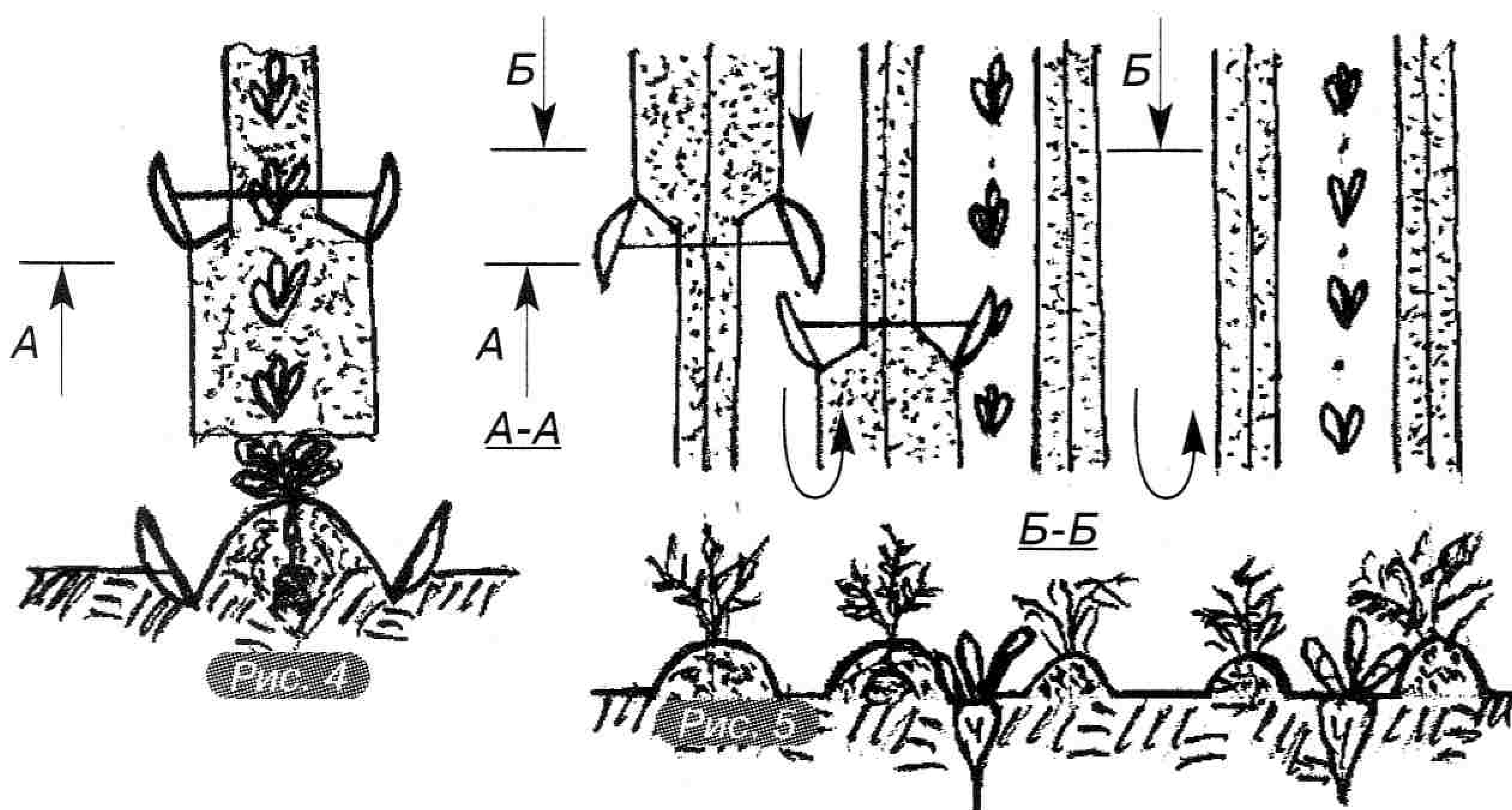

Рис. 4

Рис. 5

БУРОВІ АБО

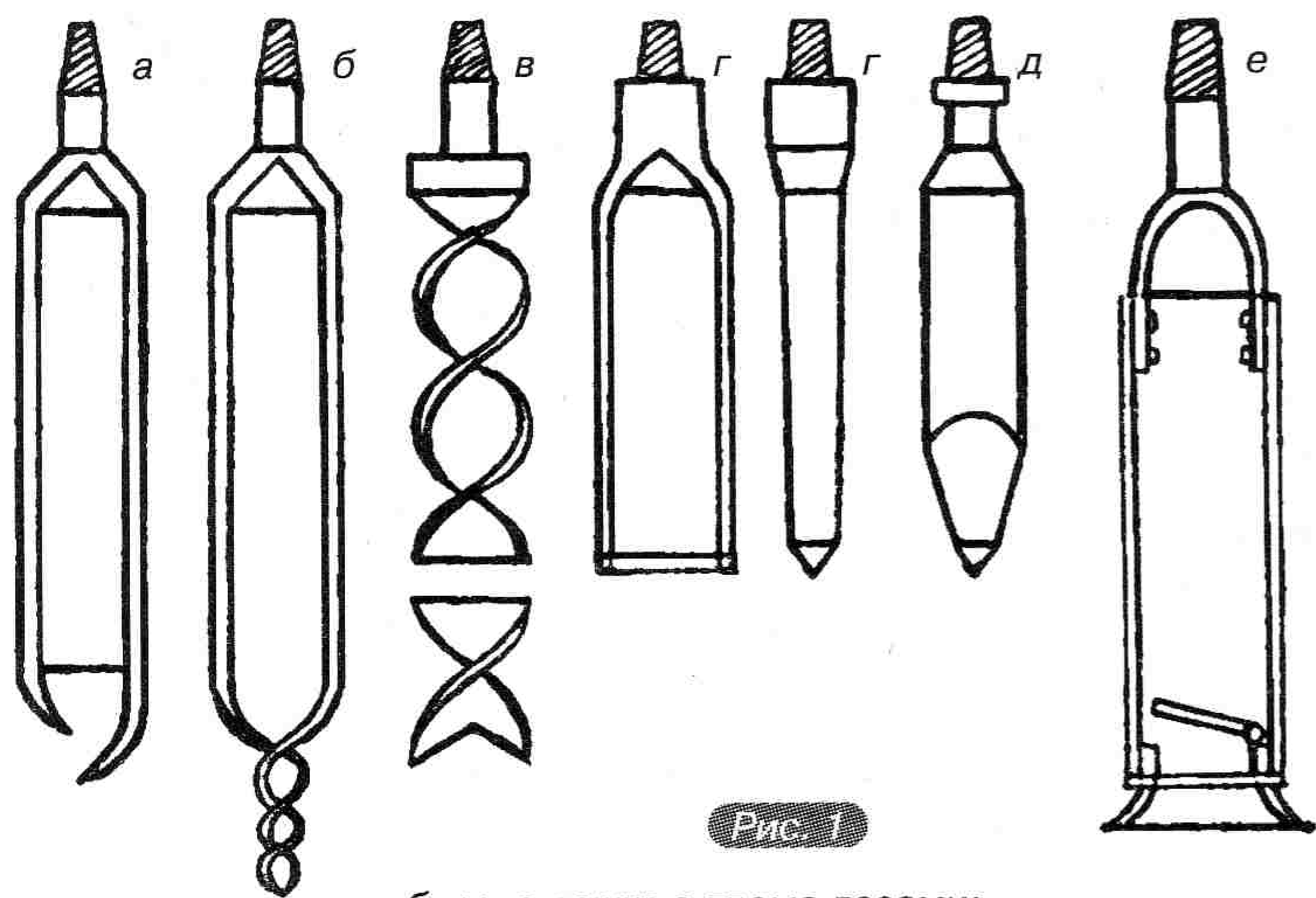

а — бурова ложка з двома лезами;
б — бурова ложка з двома лезами і змійовиком;
в — змійовик, виготовлений з листа ресори автомобіля;
г — долото зубильне;
д — долото пірамідальне;
е — желонка для виймання пробуреної чи продовбаної породи з вибою

Буровими криниці називають тому, що їх будують шляхом буріння з наступним опусканням у пробурену свердловину згвинчених металевих труб необхідного діаметра. Буріння проводять на потрібну глибину (не менше 10 метрів), до досягнення водоносного шару. В нижній частині труби, яка розміщена у водоносному шарі, має бути велика кількість просвердлених отворів, які необхідні для проходження через них води з водоносного шару в трубу.

Перед тим, як почати бурити свердловину, варто дізнатися хоча б приблизно про властивості ґрунту. Це необхідно для правильного вибору інструменту. За структурою грунту можна передбачити, на якій глибині може з'явитися вода. Трубчасті криниці гігієнічніші за інші, оскільки вода потрапляє в них не зразу, а попередньо очистившись, пройшовши через різні шари грунту. Бурові криниці будують значно швидше, ніж шахтні — всього за 5—7 днів при глибині буріння до 20 м. Крім того, за вартістю вони в 4—5 разів дешевші за шахтні. Бурові криниці закриті з зовнішнього боку товстим шаром грунту. Воду з них подають насосами, що гігієнічніше порівняно з підйомом води відром.

Для будівництва бурової криниці необхідні триногa або вишка, інструменти, труби, фільтри тощо. При штанговому обертово-ударному ручному бурінні свердловини глибиною до 20 м і діаметром до 76 мм можна працювати без триноги. Таку свердловину можуть пробурити 3—4 робітники. Техніка буріння полягає в наступному. Насамперед, риють шурф (яму) на глибину до щільного грунту. Над шурфом кладуть і міцно кріплять міцними кілками до землі товсту дошку з отвором, відповідним діаметру обсадної труби. Під час буріння штанга з інструментом і обсадна труба повинні бути направлені в свердловину суворо вертикально. Тому першочергова стадія буріння називається забурюванням. При забурюванні двоє робітників обертають штангу з інструментом або просто бур, а третій направляє її точно по вертикалі, систематично перевіряючи виском. Якщо стінки свердловини складаються з стійкої щільної породи, то можна бурити без обсадної труби на всю довжину першої штанги. При нестійких породах у шурфі пробурюють змійовиком або ложкою початкову свердловину глибиною 1 м або більше, але також суворо вертикально, опускають туди обсадну напрямну трубу з наконечником, після чого її закручують або забивають у свердловину. Діаметр труби має бути таким, щоб в неї вільно входив бур. У міру буріння свердловини обсадна труба опускається і для полегшення її обертання на трубі прилаштовують хомут. При обертанні обсадної труби по ній можна ударяти дерев'яним молотком масою 5 кг і більше.

Бур вільно обертається за допомогою важеля або ключа і тим самим заглиблюється в грунт на довжину бурового інструмента. Розмір чи довжину інструмента бажано намітити на стрижні чи трубі. Бур від обертання заглиблюється на всю довжину інструмента після чого його виймають з свердловини, звільняють від грунту і повторно опускають в обсадну трубу. Затим операції повторюють. Буріння продовжують доти, поки бур не дійде до водоносного шару. У міру заглиблення бура в грунт обсадну трубу і стрижень бура нарощують новими ланками за допомогою муфт з різьбою і закріплюють болтом, щоб вони не розійшлись.

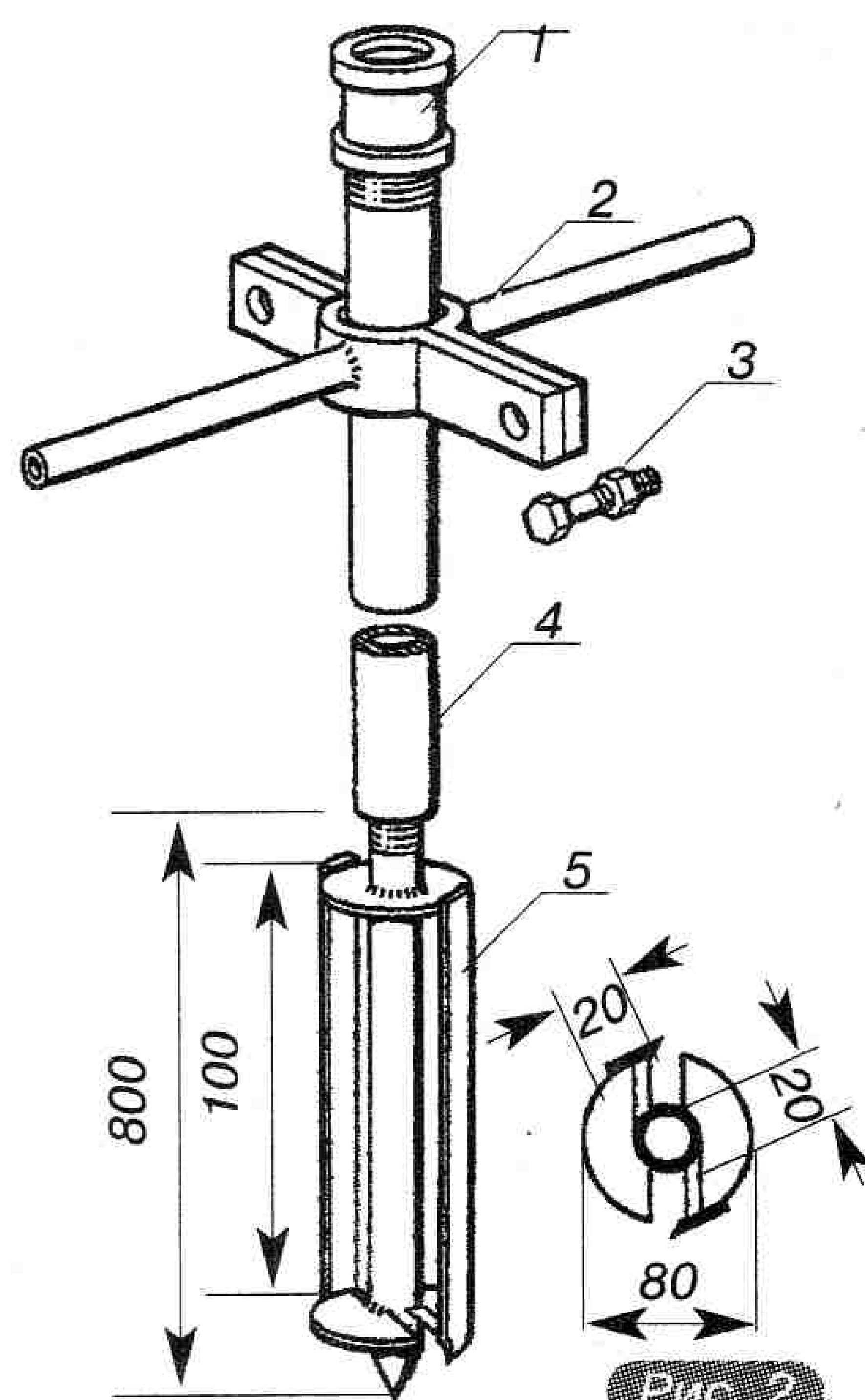

Бур для м'яких ґрунтів:
1 – муфта; 2 – вороток;
3 – болт (діаметр 16 мм);
4 – штанга з оцинкованої труби (діаметр 1000 мм);
5 – різець;

Інструменти і пристосування. Буровий інструмент має різні найменування, діаметр, довжину і масу. Застосовують його для буріння різних порід шляхом прокручування або довбання, тобто сильними ударами інструментом, насадженим на штангу, по породі. Від ударів порода руйнується. Інструмент має бути виготовленим з високоякісної сталі. М'які сталі непридатні, оскільки вони швидко зношуються і потребують заміни.

Бурові ложки (рис. 1, а) застосовують для буріння свердловин переважно в стійких легких породах: чистих, вологих пісках, глинистих пісках, пісках з мілким гравієм, суглинках і пісковикових глинах.

Ложки виготовляють із стальних труб і обов'язково загартовують. Здебільшого ложки виготовляють з лезами і змійовиком (порожнистим стальним циліндром з головкою, різьбою, поздовжньою проріззю по довжині циліндра). При роботі ложки з лезом і двома загостреними різцями потрібен натиск значної сили для того, щоб вона врізалась у породу і зняла її.

Ложка із змійовиком на кінці (рис 1, б) полегшує буріння, бо натискати на неї під час роботи майже не потрібно, оскільки змійовик вкручується в грунт і тягне за собою ложку.

Змійовик (спіральний бур) (рис 1, в) застосовують для буріння в глинах і суглинках з вмістом деякої кількості гравію. Складається він з головки з конусоподібною різьбою і кількох спіральних витків, які закінчуються в нижній частині лезом. Крок спіралі дорівнює діаметру змійовика. При виготовленні змійовика штабу (смугу) сталі нагрівають до білого гартування, затискують у лещата і завивають за допомогою ключа. Добрі змійовики виготовляють у кузні з листа ресори вантажівок.

Долота застосовують для ударного буріння. Вони бувають зубильні (рис. 1, г), пірамідальні (рис. 1, д), пласкі, хрестоподібні тощо.

Долота складаються з лопаті, шийки, конусної різьби. Нижню крайку називають лезом. Виковують їх з міцного цільного шматка сталі і загартовують.

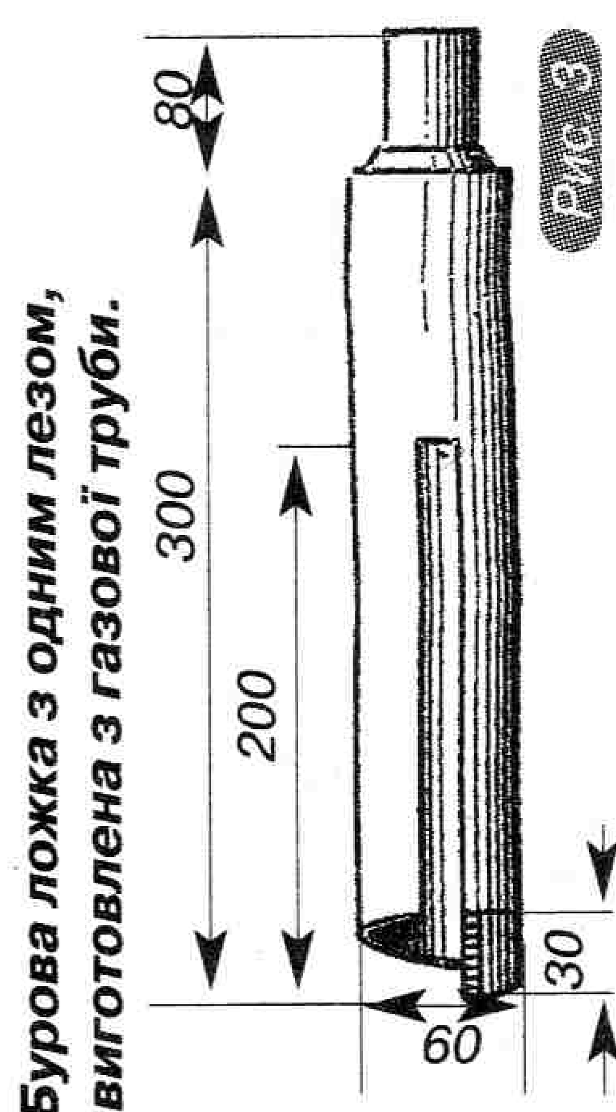

Бурова ложка з одним лезом, виготовлена з газової труби.

Добрі долота виготовляють із старих деталей ґрунтообробних машин (леміш чи польовка, дошка плуга, лапа бурякопідкопувача тощо).

Желонки бувають різних типів. Найпоширеніші прості желонки (рис. 1, е). Застосовують їх головним чином для витягування з свердловини пробуреної породи ударним способом, а також для буріння сипких і пухких порід. Корпус желонок виготовляють з обсадної чи газової труби. Вгорі прилаштовують різьбу і вилку для кріплення канату, внизу стальний наконечник з клапаном. Нижню частину наконечника роблять гострою, діаметром на 4—6 мм більше зовнішнього діаметра корпусу

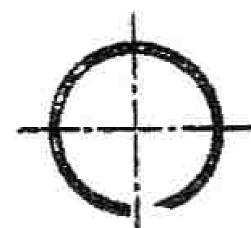

ТРУБЧАСТІ КРИНИЦІ

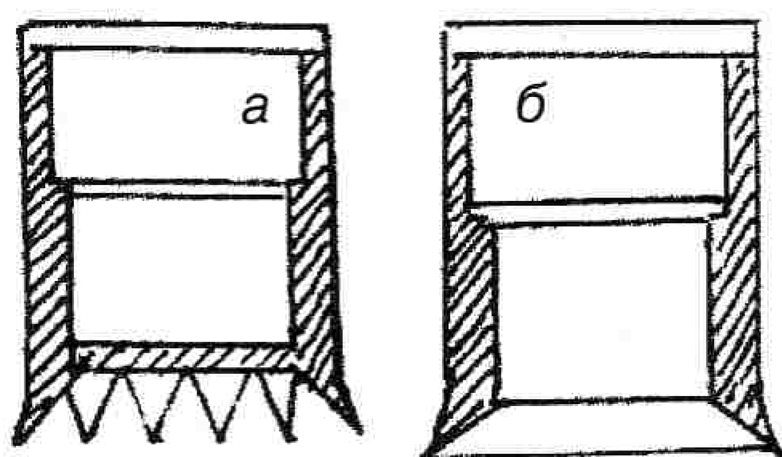

Рис. 4

Наконечники обсадних труб:
а — наконечник з зубцями;
б — гладкий наконечник з гострими краями;

желонки. Проста желонка має клапан у вигляді стального диска. Диск кріпиться шарнірно з одного боку до свого сідла з отвором на який він опускається.

При ударі в породу желонка втискується в неї, піднімаючи при цьому клапан, а при підйомі желонки клапан під своєю вагою і тиском на нього породи закривається — желонка заповнена. Піднята нагору желонка з породою звільняється від неї шляхом перевертання желонки на вилку.

В процесі роботи буріння чергується з витягуванням інструмента з свердловин очищенням його від породи і вставлянням у свердловину, після чого цикл повторюється. Виймання інструмента займає багато часу. Якщо інструмент короткий, продуктивність праці падає. Але дуже довгий інструмент також малопридатний, оскільки може втратити усталеність, а заповнений породою, виявиться дуже важким і потребуватиме великих зусиль для його виймання з свердловини.

Штанги — сталеві труби особливого прокату з потовщеними стінками на кінцях. Вони з'єднуються між собою сталевими муфтами. Застосовуються для обертового і ударного буріння, опускання і підйому інструмента, подачі в свердловину промивального розчину. Нормальна довжина звичайної штанги 3 м, коротшої — 1—1,5 м (остання призначена для початкового забурювання інструмента в породу).

Для неглибокого буріння використовують газові і водопровідні труби або прути міцної сталі достатньо великого перерізу, а також дерев'яні штанги — стовбури молодих дерев з сталевими наконечниками на кінцях і відповідною різьбою.

Сталеві обсадні труби виготовляють безшовними з різьбою на кінцях.

Слугують для запобігання обвалів стінок свердловини під час проходу в нестійких грунтах, а також для ізоляції водоносних горизонтів з непридатною для вживання водою.

Крім сталевих труб, застосовують чавунні, азбоцементні, керамічні, дерев'яні та інші труби.

Діаметр свердловини має бути дещо більшим, ніж діаметр використовуваних труб. Чавунні труби значно довговічніші від сталевих, але більш крихкі. Асбоцементні не ржавіють, не заростають різними солями, що є у воді, стійкі до органічних кислот. Дерев'яні труби роблять з стовбурів сосни шляхом свердління спеціальним свердлом.

Наконечники обсадних труб (рис. 4) надягають на нижній кінець обсадної труби і міцно закручують. Наконечники призначені для розширення свердловини і захисту кінців сталевих труб від пошкодження під час їх обертання та забивання. Зовнішній діаметр наконечників більший за зовнішній діаметр обсадних труб. При посадці обсадних труб у свердловину шляхом прокручувань застосовують наконечник з зубцями (рис.4, а), а при забиванні — гладкий наконечник з гострими краями (рис. 4, б).

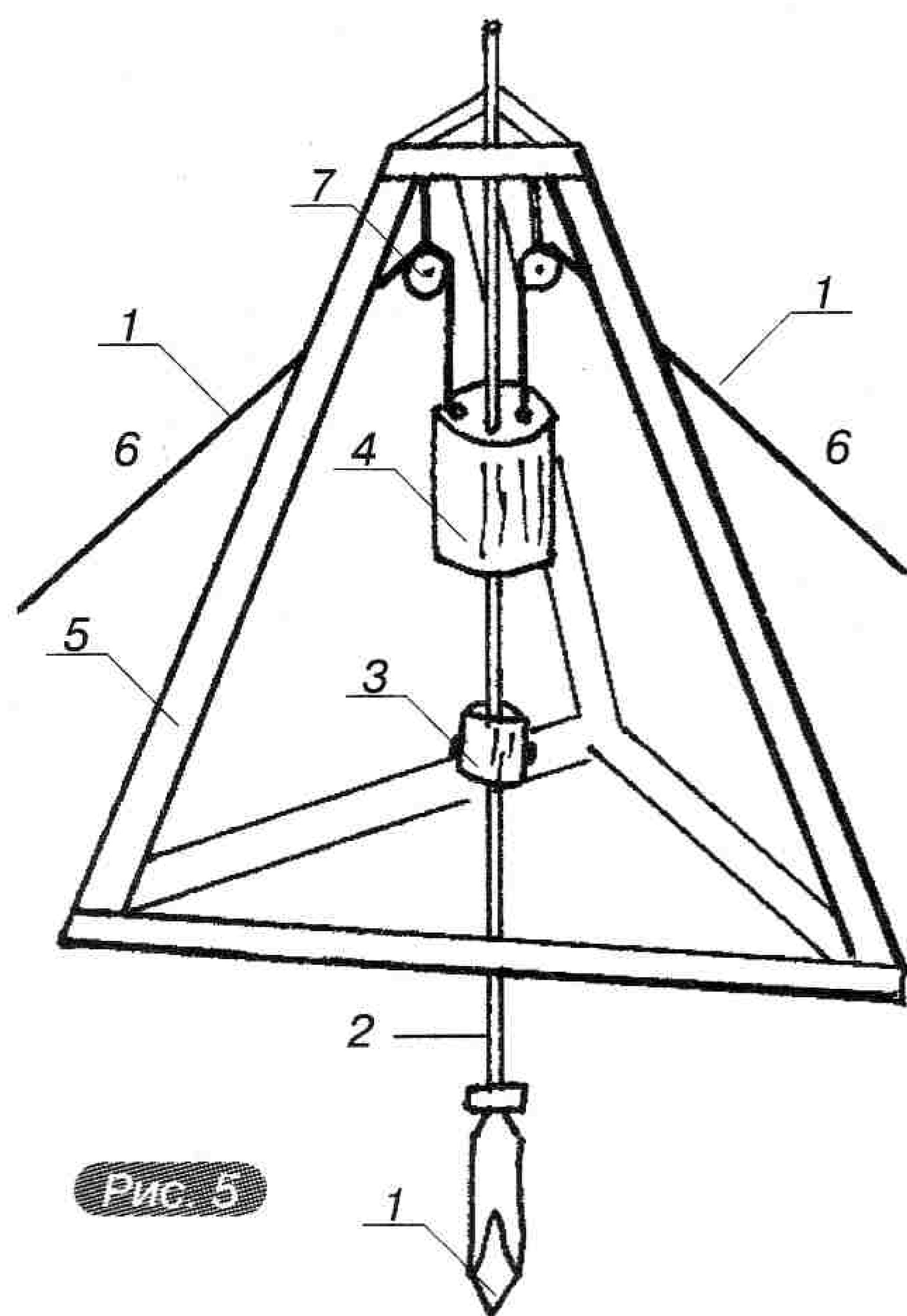

Рис. 5

Довбання свердловини за допомогою баби:
1 – долото; 2 – штанга; 3 – муфта; 4 – баба; 5 – вишка; 6 – канати; 7 – блок.

Хомути застосовують для прокручування і піднімання труб і штанг. Вони бувають сталеві і дерев'яні. Сталеві хомути виготовляють з штабової сталі, а дерев'яні — з деревини твердих порід без гуздків (сучків) діаметром 150—200 мм довжиною 2,5—3 м. На товстих кінцях хомутів роблять виїмки (півкруги) для охоплення труб. Стягують половинки хомутів чотирма масивними болтами.

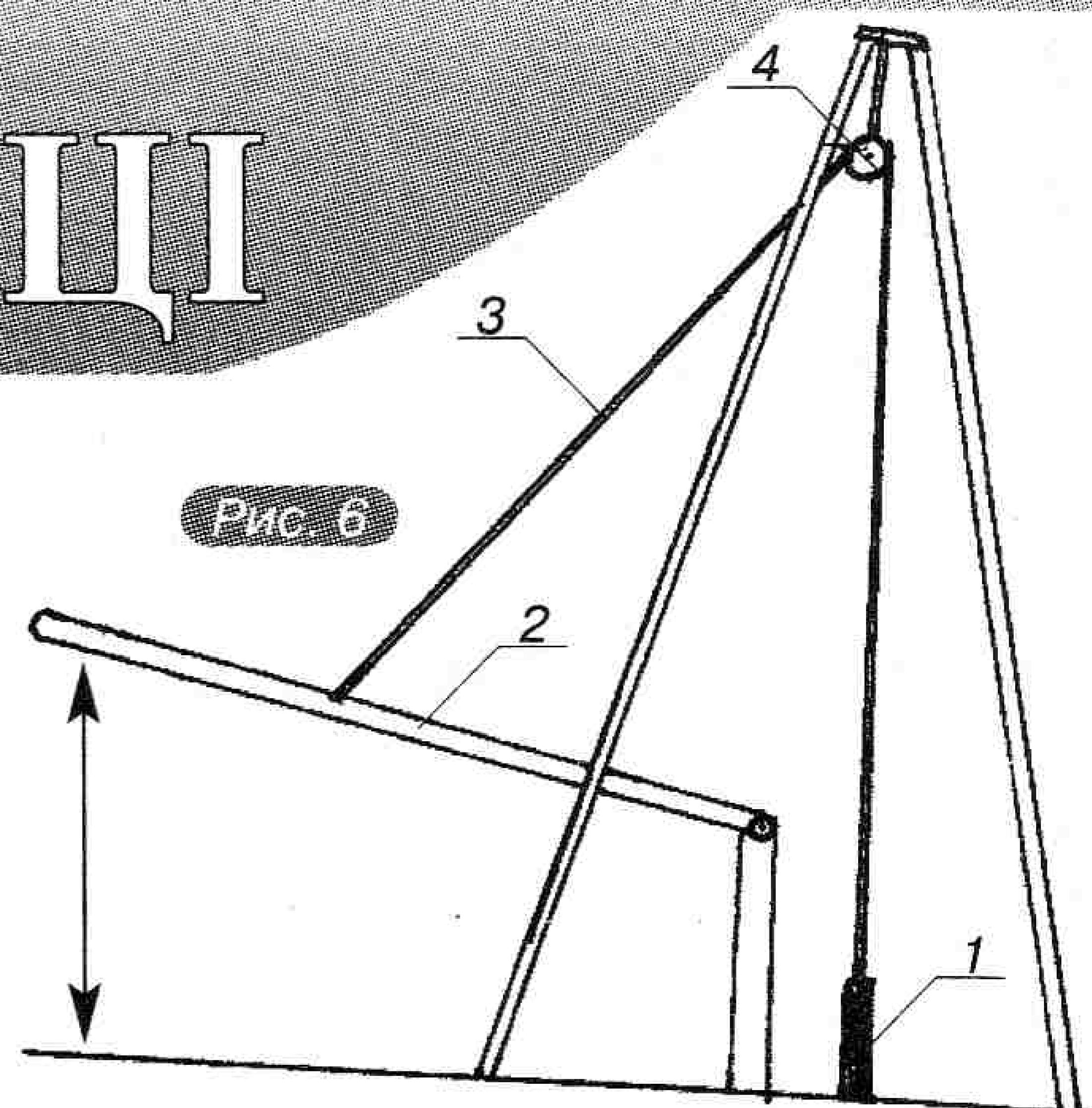

Рис. 6

Довбання свердловини за допомогою балансиру:
1 - буровий інструмент; 2 - балансир; 3 - канат; 4 - блок.

Ключі і канатні петлі призначені для скручування і розкручування труб. Ключі застосовують ланцюгові, різного діаметра, а якщо їх немає, то використовують канатні петлі (зашморги).

Роблять петлю так. Беруть кінець канату чи тонкого сталевого троса довжиною 2—3 м, намотують його спочатку двома витками навколо труби, після чого один кінець опускають вниз вздовж труби на 50—60 см. Верхній кінець канату намотують на трубу і роблять 5—6 витків, нисхідних по опущеному уздовж труби кінцю. В петлю на верхньому кінці просовують лом або міцний важіль довжиною до 2,5 м. Натискуючи на лом чи важіль, петлю затягують. Це дає можливість прокручувати трубу в потрібний бік. Крім описаних вище інструментів, при будівництві криниць потрібні вилки підкладні, гаки, сережки, вертлюги для підвішування штанг, хомути шарнірні для прокручування штанг тощо.

Свердловини в м'яких породах малих діаметрів глибиною до 30 м довбають ложкою або змійовиком. Змійовик застосовують у щільних породах: глинах, суглинках. Ним працювати швидше, ніж ложкою, але змійовик погано утримує породу, яка під час піднімання інструмента часто падає знову в свердловину.

У вологих грунтах інструмент через кожних 5—10 см потрібно відривати від забою. В міру буріння осаджують і обсадні труби, але так, щоб буровий наконечник був нижче наконечника обсадної труби. За один прийом ним, зазвичай, пробурюють не більш 30—40 см. При бурінні в сухих породах ложками і змійовиками для полегшення праці перед опусканням інструмента в свердловину вливають по 1 л води при кожному опусканні. Вода розм'якшує породу, яка прилипає до інструмента і одночасно є мастилом, що полегшує його прокручування.

Для буріння свердловини у кам'янистому грунті застосовують ударний спосіб розробки грунту. Над забуреною свердловиною встановлюють триногу з відповідної товщини деревини з прикріпленим до її верху однороликовим блоком.

На рис. 5 показані: долото (1), штанга (2), на якій жорстко закріплена за допомогою болтів муфта (3). Над муфтою розміщується металева баба (4), яка вільно ковзає по штанзі. Під час роботи вона ударяє по муфті, забиваючи тим самим штангу з інструментом у породу. Для піднімання баби за її вушка прикріплені два канати, перекинуті через блоки. Робітники піднімають бабу на потрібну висоту, а затим відпускають канати і баба ударяє по муфті.

Цю роботу можна виконувати і з балансиром (рис. 6). До кінця довгого плеча балансира кріплять дві мотузки, якими робітники нагинають довге плече балансира донизу, а затим, швидко відпускаючи, ударяють буровим інструментом по забою свердловини.

При ударному бурінні після кожного удару потрібно повертати інструмент на кут 15—20°. Це необхідно для одержання круглої свердловини. Інструмент повертає робітник, спеціально поставлений біля штанги. Робить він це за допомогою закріпленого на штанзі додаткового хомута. Долото над вибоєм піднімають залежно від породи в середньому на 30—50 см. Масу інструмента слід вибирати з розрахунку 1—2 кг на 1 мм леза плаского долота. Під час буріння рекомендується робити не менше 8—10 ударів на хвилину.

Борис Сеник

БІОТЕХНОЛОГІЯ XXI століття.

Сільськогосподарська біотехнологія — це технологія XXI століття. Це виробництво екологічно чистої продукції, підвищення врожайності рослин, виробництво кормів, виробництво компосту, поліпшення структури ґрунту.

Значне місце в біотехнологіях займають ферменти.

Ферменти (ензими) — специфічні білок-речовини, що прискорюють плин різних хімічних реакцій.

Ферментні технології привабливі й елегантні й можуть прикрасити арсенал прийомів у роботі фермера, садівника й городника.

У чому ж полягає елегантність ферментних технологій?

У повсякденному житті інтерес становлять ферменти класу оксидаз. Оксидази — речовини, що переносять молекулярний кисень. Але застосування ферментів у їхньому чистому вигляді, наприклад, у сільському господарстві, як і в повсякденному житті практично виключено, а швидше безглуздо через їхню виняткову вибірковість і чутливість до зовнішніх впливів, наприклад, до температури. Мова може йти тільки про ферментні препарати, тобто про препарати, що мають ферментативну активність.

Є група ферментних препаратів, що випускають у США, із властивостями оксидазу: AG-zyme й HC-zyme.

На сьогодні **уперше** в Україні на підприємстві ТОВ "Дніпровська асоціація-К" синтезовані **аналоги** (репліканти) цих препаратів з **поліпшеними властивостями**. Це комплексні органічні композиції, отримані шляхом ферментації патоки цукрового буряка (тобто зроблені з натуральної сировини), не містять бактерій, алкоголю, токсичних або генетично модифікованих речовин, цілком безпечні для людини й навколишнього середовища. Аналог AG-zyme називається АГРОЗИН. Свідоцтво про державну реєстрацію — А№01110, внесений до державного реєстру агрохімікатів — № 2134 від 31 січня 2006 р. Аналог HC-zyme називається ОКСИЗИН.

АГРОЗИН — це кондиціонер ґрунту, призначений для збільшення продуктивності й поліпшення структури ґрунту. Він має високу проникну здатність, проникає в дрібні капіляри, тобто волога в ґрунті зберігається і в посушливі періоди. Активним киснем він розбиває ланцюжок молекул органіки ґрунту, а ці рештки є найбажанішою поживою для аеробних бактерій ґрунту, які в результаті починають інтенсивно розмножуватися. Рослини перебувають у тісному контакті з мікрофлорою, що населяє поверхню їхніх коренів, і розмножується в прикореневому шарі грунту.

Основні напрямки діяльності кореневих мікроорганізмів, що впливають на життя рослин:

1. Перетворення нерозчинних сполук азоту й фосфору у форми, що є доступними для живлення рослин.
2. Зв'язування газоподібного азоту атмосфери й поліпшення за рахунок його азотного живлення рослин.
3. Синтез різних стимулюючих речовин (вітамінів, ауксинів, гіберелінів й ін.) і накопичування їх у прикореневій зоні, що має важливе значення для активування біохімічних процесів у рослинах.
4. Виділення різних речовин типу антибіотиків, які захищають рослини від паразитарних форм.

Отже, кореневі й прикореневі мікроорганізми стикаються з рослинами протягом усього періоду їхнього росту й відіграють у їхньому розвитку найважливішу роль. Тому стимулювання росту й розвитку корисних мікроорганізмів у ґрунті в поєднанні з поліпшенням агротехніки його обробітку є основою одержання високого врожаю вирощуваних культур.

Цю функцію якраз і виконує **АГРОЗИН.**

При практичному використанні Агрозину, зокрема й у **тепличних умовах**, встановлено, що ділянки, оброблені ним, повністю звільняють від таких шкідників, **як кореневі нематоди**, **а також від равликів і слимаків**, він підсилює активність мікроорганізмів, дає змогу багаторазово прискорити процес "перепрівання" органічних добрив. Сприятливо впливає на розмноження дощових черв`яків.

Застосування Агрозину:

- обробіток сільгоспугідь із зерновими, овочевими, садовими культурами й виноградниками для поліпшення структури ґрунту та його водно-кисневого балансу, а також, активації аеробних мікроорганізмів, що підвищує врожайність культур;
- обробіток ділянок, що не підлягають механічному обробітку — сінокісні луки, пасовища, паркові галявини, футбольні майданчики тощо;
- обробіток важких і **закислених ґрунтів** для поліпшення їхньої структури й рівня **pH**.

Для використання на садових і городніх ділянках препарат вносять з поливом або шляхом обприскування прикореневих шарів ґрунту рослин будь-яким прийнятним засобом з наступним поливом.

При застосуванні на полях препарат вносять один раз у сезон у кількості 4,4 літра на гектар. Розведення водою 1: 1000. Для максимального ефекту бажане внесення на початковій фазі вегетації, а для зернових культур — під час сівби, бо препарат значно підвищує схожість культур.

Агрозином слід обробляти тільки ґрунт. Обробка препаратом рослин не має сенсу.

ОКСИЗИН — пришвидшує процес розпадання органічних сполук і збільшує глибину їхньої переробки.
Застосування Оксизину:

- обробка органічних решток, гною й фекалій з метою швидкого одержання органічних добрив;
- обробка відхожих місць для знищення запаху, прискореної переробки фекалій і поглибшення їхньої переробки;
- обробка компостних ям для прискорення та поглиблення переробки компосту;
- ефективний миючий засіб для прання, крім того, ще прочищає каналізацію після зливання із пральних машин;
- очищення технологічних систем й ємностей для переробки, транспортування й зберігання нафти, нафтопродуктів, технічних і харчових масел;
- переробка нафтошламу в шламосховищах й у місцях очищення залізничних цистерн;
- очищення ґрунту від забруднення нафтою, нафтопродуктами, маслами;
- очищення водойм та стокових вод від забруднень органічного характеру, включаючи нафтопродукти;
- очищення каналізаційних колекторів і відстійників;
- очищення шкур тварин від жиру;
- поліпшення санітарно-гігієнічного стану сховищ твердих побутових відходів (зникає запах, пришвидшується процес переробки, збільшується глибина переробки);
- поліпшення санітарно-гігієнічного стану у виробничих цехах м'ясокомбінатів (зникає запах), молокозаводів, харчопереробних фабрик. Зникають пацюки і комахи, бо зникає запах, що їх приваблює;
- переробка медичних відходів у сховищах при медустановах;
- миючий засіб у місцях загального користування, у рухливому складі залізничного транспорту;
- засіб знищення плям бензину, дизельного палива й масел на АЗС, який доцільно мати і як аварійний запас на АЗС;
- як аварійний запас у портах на випадок аварійної протоки ПММ;
- засіб пожежогасіння — при додаванні води до Оксизину відбувається потужне піноутворення.

За допомогою препарату можна довести глибину переробки органіки майже **до гумусу**. За літніх липневих температурних умов через три тижні гній після обробки буде придатний як добриво з високим вмістом гумусної маси, у складі якої не буде насіння рослин (бур'янів). Тобто, переробка відбувається лише за 3 тижні, замість 2-3 років за природної деструкції до перегною. При природному процесі розкладання гною, через 2-3 роки його об`єм зменшиться приблизно вдвічі, а з ферментним препаратом за 3 тижні глибина переробки буде такою, що об`єм зменшиться ще в 2 рази! Кількість органіки, що потрібно вивезти на поле, зменшується мінімум в 4 рази. Для фермера це пряма економія на паливі. Точну кількість такої органіки, необхідну для внесення, покаже її аналіз, аналіз ґрунту й культура, запланована до сівби. Адже, переваги у кількості та якості такого добрива очевидні. Те ж стосується й решток рослин після збирання врожаю. Вони мають повернутися у ґрунт, на якому зібраний урожай. На садово-городніх ділянках усі бур`яни й рештки рослин повинні бути компостовані. Закладаючи рослини на компост виконують пошарову обробку препаратом і присипають невеликою кількістю ґрунту з ділянки. Час переробки компосту до стану, придатного до внесення в ґрунт, становить 3 тижні за літнього температурного режиму. Перероблений компост слід внести на садову ділянку, тобто повернути у той ґрунт, звідки його взяли.

Отже , стимулюванням перебігу природних процесів за допомогою ферментних препаратів, які є, по суті, частиною живої природи, буде впроваджуватися біотехнологія, що дає можливість одержувати екологічно чисті врожаї.

Замовлення й придбання препаратів, консультації — в ексклюзивного дистриб'ютера в Україні:

ТОВ "УКРРОС-ЗЕРНО"
Ліцензія АБ № 200685 від 06.07.2005 р. на гуртову торгівлю пестицидами і отрутохімікатами.
02160, м. Київ, вул. Березнева, 10,
тел./факс (044) 574-03-36, 574-03-43, 574-07-85, 537-43-16, 537-43-15
E-mail: net@ukszerno.kiev.ua

Консультації щодо застосування препаратів — у виробника —

ТОВ "Дніпровська асоціація-К"
01032, м. Київ, вул. Комінтерну, 16,
тел./факс (044) 244-45-91, 244-42-93
E-mail: star@viaduk.net.
www.star-k.com.ua

Генеральний директор ТОВ "Дніпровська асоціація-К",
Герой Соціалістичної Праці Ю. Самійленко

ЛИПЕНЬ

***ДІВА.* 30.06 (7.16) — 2.07 (20.07)**

Дуже важлива турбота городника — розпушування ґрунту. Саме у розпушеному ґрунті корені овочевих культур найдіяльніші. Ґрунтова кірка, яка спеклася на сонці, не тільки відбирає вологу, але й тримає рослини на кисневому голодуванні. Розпушують ґрунт після кожного поливання глибше чи мілкіше, залежно від того, на якому рівні залягають у ґрунті корені. У спекотну погоду бажано після поливу присипати борозенку сухим ґрунтом, аби уберегти корені від перегрівання. До речі, в сонячну погоду поливати рослини слід дуже акуратно, щоб на листі не залишалися великі краплі. Адже вони, подібно до лінзи, зводять промені сонця в пучок, внаслідок чого на листі з'являються запалення.

***ТЕРЕЗИ.* 2 (20.07) — 5 (8.14)**

Якщо у вас родючий ґрунт з дуже близьким заляганням підґрунтових вод (за 40 см від поверхні води), можна помітити, що рослини буяють. Іноді вони уражуються хлорозом і тому малопродуктивні. Щоб запобігти цьому, в таких місцях влітку пересаджують суниці навіть на одному й тому ж місці. Здійснюють це в останні дні червня або в перші дні липня, зразу ж після збирання врожаю. Для цього викопують усі кущі, очищаючи їх від застарілих кореневищ — і, залишаючи наймолодші з світлими корінцями, обрізують усі листки, за винятком двох—трьох, висаджують на перекопану ділянку і в разі потреби поливають. Висаджуючи розсаду, стежать, щоб корінці не були стиснуті в пучок і не загиналися.

***СКОРПІОН.* 5 (8.14) — 7 (17.15)**

Підживлюють фосфорними і калійними добривами або гноївкою аґрус, смородину, порічки і малину (до 15 липня).

Проти попелиці та інших шкідників обприскують вишню і ягідники не пізніше 1 тижня, на яблуні, сливі — упродовж усього місяця.

Якщо з'явилися аґрусові пильщики (зелені черв'ячки, що об'їдають листя), обприскують кущі настоєм гірчиці (50 г порошку заварюють у 10 л гарячої води, настоюють 2—3 доби). Для цього можна використати ентобактерин, а також тютюн або тютюновий пил (200 г на 10 л води, настоюють дві доби). Перед обприскуванням додають 40 г господарського мила на 10 л розчину.

***СТРІЛЕЦЬ.* 7 (17.15) — 9 (22.26)**

Щоденно збирають гнилі ягоди і падалицю яблуні та сливи, їх знищують і закопують не менше, як на 40—50 см у землю або в компост.

Прищипують, відгинають або виламують пагони плодових рослин, що неправильно ростуть.

***КОЗЕРІГ.* 9 (22.26) — 12 (0.47)**

Повний Місяць 11 (6.02)

Збирають і знищують передчасно достиглі ягоди чорної смородини й аґрусу з гусеницями в них аґрусової вогнівки. Якщо з'явилася борошниста роса на смородині та аґрусі, обприскують їх кальцинованою содою (50 г на 10 л) з додаванням 40 г господарського мила. За необхідності цю операцію можна повторювати. Продовжують боротьбу з яблуневою плодожеркою, збираючи і знищуючи падалицю й накладаючи ловильні пояси тощо.

***ВОДОЛІЙ.* 12 (0.47) — 14 (2.01)**

Своєчасно і відповідно до агротехнічних умов — головна заповідь під час догляду за овочевими культурами в липні. Наприклад, поливом необхідно підтримувати режим вологості ґрунту. Інколи і дощ не замінить поливу, бо не промочить ґрунт на необхідну глибину.

Під кущами помідорів така глибина має становити не менше 35 см. У бездощів'я помідори поливають не менше двох разів на тиждень. Нерегулярний полив не тільки зменшує врожай, а й погіршує якість плодів, найбільші з них розтріскуються.

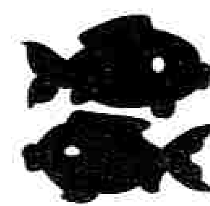

***РИБИ.* 14 (2.01) — 16 (3.40)**

Огірки без поливу взагалі не вдаються, адже вони дуже вибагливі до вологи. І потрібна вона не тільки кореням, а й листю. Корені огірків залягають у поверхневому шарі ґрунту, який дуже швидко пересихає. Якщо огірки не поливати, то рослина скидає квітки і зав'язь.

До речі, дехто обриває чоловічі квіточки. Цим шкодять рослині, адже чоловічі квітки ("пустоцвіти") необхідні для запилювання і їхня роль у створенні врожаю незамінна.

Щоб було більше жіночих квіток, прищипують стебло над 5 листком. Після цього утворюються бічні батоги, на яких виростає більше жіночих квіток, ніж на основних.

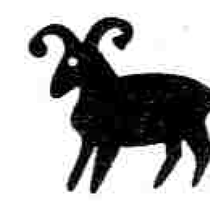

***ОВЕН.* 16 (3.40) — 18 (6.45)**

Остання чверть Місяця 17 (22.13)

Якщо хочете розширити свій суничник чи підживити розсаду суниці, то використовуйте молоді рослинки, які виростають на тонких пагонах (вуси). Вуси утворюються протягом усього літа: на пухкому вологому ґрунті їхні вузли, які мають розетки листків, легко вкорінюються. Протягом літа, особливо дощового, виростає значна кількість придатної до садіння розсади. Щоб розсада краще вкорінювалася, вузли вусиків після кожного дощу слід трохи присипати землею. Для вирощування розсади використовуйте чистосортні, здорові, не заражені суничним кліщем. Найкраще розсаду вирощувати на 1—2-річних суничниках, адже вона потужніша, ніж у 3—4-річних насадженнях..

***ТЕЛЕЦЬ.* 18 (6.45) — 20 (11.39)**

Площі під суниці слід готувати завчасно й ретельно. Залежно від ґрунту необхідно внести від 20 до 50 відер перегною на сотку: на бідних супіщаних більше, на багатших — менше. На доволі багатих на поживні речовини ґрунтах, по пару і після багаторічних бобових трав як попередників органічні добрива зовсім не вносять, щоб рослини не буяли.

Якщо внесли органіку в достатній кількості, то її вистачить на 4—5 років.

Ґрунт під суниці перекопують на повний штик лопати, після чого боронують, очищаючи ділянки від пирію, осоту та інших багаторічних бур'янів. Розсаду суниці звичайно висаджують після ранніх овочів.

Перекопуючи ділянку, ретельно вибирають і знищують личинки хрущів. У літньо-осінній період висаджують рослини на відстані 50 см між рядками і 15—25 см у рядку. За наявності достатньої кількості розсади в літньо-осінній період висаджують по 2—3 рослини в ямку, щоб одержати більше ягід у наступному році.

БЛИЗНЯТА. 20 (11.39) — 22 (18.29)

Суниці — вологолюбна рослина. Водночас слід пам'ятати, що коренева система суниці потребує добре провітрюваних ґрунтів, і тому рослини не витримують перенасичення ґрунту водою. Там, де оголюється земля від здування снігового покриву вітром, рослини можуть вимерзнути. У місцях, куди стікає і де застоюється холодне повітря, перші квітки суниці, особливо ранніх сортів, пошкоджуються заморозками.

Добрим місцем для висаджування суниць є ділянки з невеликим схилом (до 5°). Якщо ж у вас дача з рівним рельєфом, то на ділянці не повинно бути блюдець, в яких застоюється вода. У південних регіонах відмінно почувається суниця на прирічних терасах, на зрошуваних землях. Підґрунтові води не повинні залягати ближче 60 см від поверхні. Суничники закладають у захищених від сильних вітрів місцях. Під суниці придатні всі ґрунти, за винятком солончаків і вапняків. Однак на багатих чорноземах влітку за нестачі вологи суниці вигорають. У садах суниці можна вирощувати в міжряддях, якщо вони не затінені.

РАК. 22 (18.29) — 25 (3.26)

З останньої декади липня і протягом усього серпня можна застосовувати окулірування для перещеплення старих плодоносних дерев. У день проведення окулірування з плодоносних дерев вибраного сорту зрізують пагони поточного року, достатньо здерев'янілі. Тобто ті, що закінчили ріст. З цих пагонів видаляють листкові пластинки, залишаючи черешки. Підготовлені таким чином пагони занурюють нижнім кінцем у відро з водою і переносять на місце, де росте дерево, яке збираєтесь щеплювати. На вибраних гілках перещеплюваних дерев у верхній частині крони надрізують кору у формі великої букви Т. Довжина вертикального надрізу має становити 3—4 см, горизонтального — близько 1,5 см. Потім обидва кінці кори відгортають, після чого виймають з відра пагін, повертають його нижнім кінцем вгору і ножем знімають щитоподібну ділянку кори з брунькою і черешком листка, починаючи розріз на висоті 0,5 см над брунькою і закінчуючи його на 1,5 см нижче від неї. Зрізаний "щиток" закладають під відігнуті краї кори так, щоб брунька з черешком опинилася на половині висоти вертикального розрізу. Після чого частину щитка, яка виступає за горизонтальний надріз, відрізують і кору підщепи притискають. Місце окулірування щільно обв'язують поліхлорвініловою стрічкою.

ЛЕВ. 25 (3.26) — 27 (14.37)

Новий Місяць — 25 (7.31)

До кінця липня плоди перцю розпочинають достигати. Солодкий перець збирають, коли плоди ще зелені, м'ясисті, соковиті, але їхній розмір відповідає даному сорту. Зібрані плоди в подальшому достигають, але м'якуш втрачає соковитість. У зв'язку з цим великоплідний солодкий перець слід збирати поступово і відразу подавати на обідній стіл.

ДІВА. 27 (14.37) — 30 (3.28)

Висіяну в ранні строки моркву підживлюють аміачною селітрою і поливають. Якщо головки моркви виступають над поверхнею ґрунту, їх краще підгорнути, інакше вони позеленіють.

За недостатньо інтенсивного росту столові буряки, петрушку, селеру, пастернак підживлюють аміачною селітрою і поливають. Систематично видаляють квітконоси.

В міру росту моркву, петрушку і пастернак проріджують, використовуючи вирвані рослини у страви.

СЛИМАКИ. ЯК БОРОТИСЯ?

З ранньої весни, вже після першого теплого дощу, й до пізньої осені в садах, на городах, у лісах та на пустирях з'являються слимаки. Різновидів їх досить багато: лісові великочерепашкові і дрібні степові равлики, гладкотілі молюски: сітчасті, плямисті, польові і садові, дощові слимаки тощо.

Всі вони, без винятку, шкідники, що завдають непомірної шкоди як виробництву, так і живій природі. Не раз доводилося бачити, як масово слимаки поїдають листя капусти, буряків, редьки, салату та інших хрестоцвітих. А в лісі, тільки-но з'являться гриби, молюски вже під кожною шапинкою.

Це — на природі. А в підвалах та погребах, у вологих коморах слимаки гризуть картоплю, овочі, фрукти, зелень. Словом, шкода від них неабияка.

Щоб боротися з слимаками, треба хоч дещо знати про зоологію цих безхребетних тварин. Розмножуються вони відкладеними влітку чи восени яйцями, здебільшого в ґрунті або під камінням, листям, у щілинах кори дерев тощо. А навесні з них вилуплюються молоді слимаки. Вони досить швидко ростуть, спаровуються і знову відкладають яйця. За теплий період року може бути дві, а той три генерації слимаків.

Їжу слимаки шукають саме на культурних рослинах. Виняток — хіба що біла конюшина, яку вони досить полюбляють. Гриби гризуть теж їстівні, інші — обминають.

Здебільшого слимаків збирають і знищують, виловлюють пастками, принадами тощо. Досить у затінку чи у вологому місці підняти над землею шматок дошки, попередньо змочивши її водою, як на ранок під дошкою збереться з десяток слимаків. Доброю принадою може слугувати також листя капусти, та сама біла конюшина, якщо кілька жмутів розкласти між грядками.

З-поміж хімічних засобів захисту рослин ефективні всі ті препарати, які застосовують проти комах, гусені, попелиці тощо. Але слимаки досить чутливі і, як правило, обминають оброблені рослини. Для захисту від них використовують мідний або залізний купорос, негашене вапно тощо.

Слимаків добре склевує птиця. І якщо виловлені пастками чи зібрані вручну слимаки безпечні, то ті, що загинули від отрути, давати птиці не слід.

Щодо інших заходів боротьби з слимаками, то тут переважають агротехнічні: дотримання чистоти і ретельний обробіток посівів, розпушування міжрядь, відсутність грудок, щілин, пеньків, бур'янів тощо. Певну користь приносять і птахи, зокрема, сойки, сороки, ворони, шпаки, сорокопуди, які склевують цих шкідників. Однак без активного втручання людини тут не обійтися.

Григорій Скоряк,
м. Вінниця

ДАЧНИЙ КОНСТРУКТОР

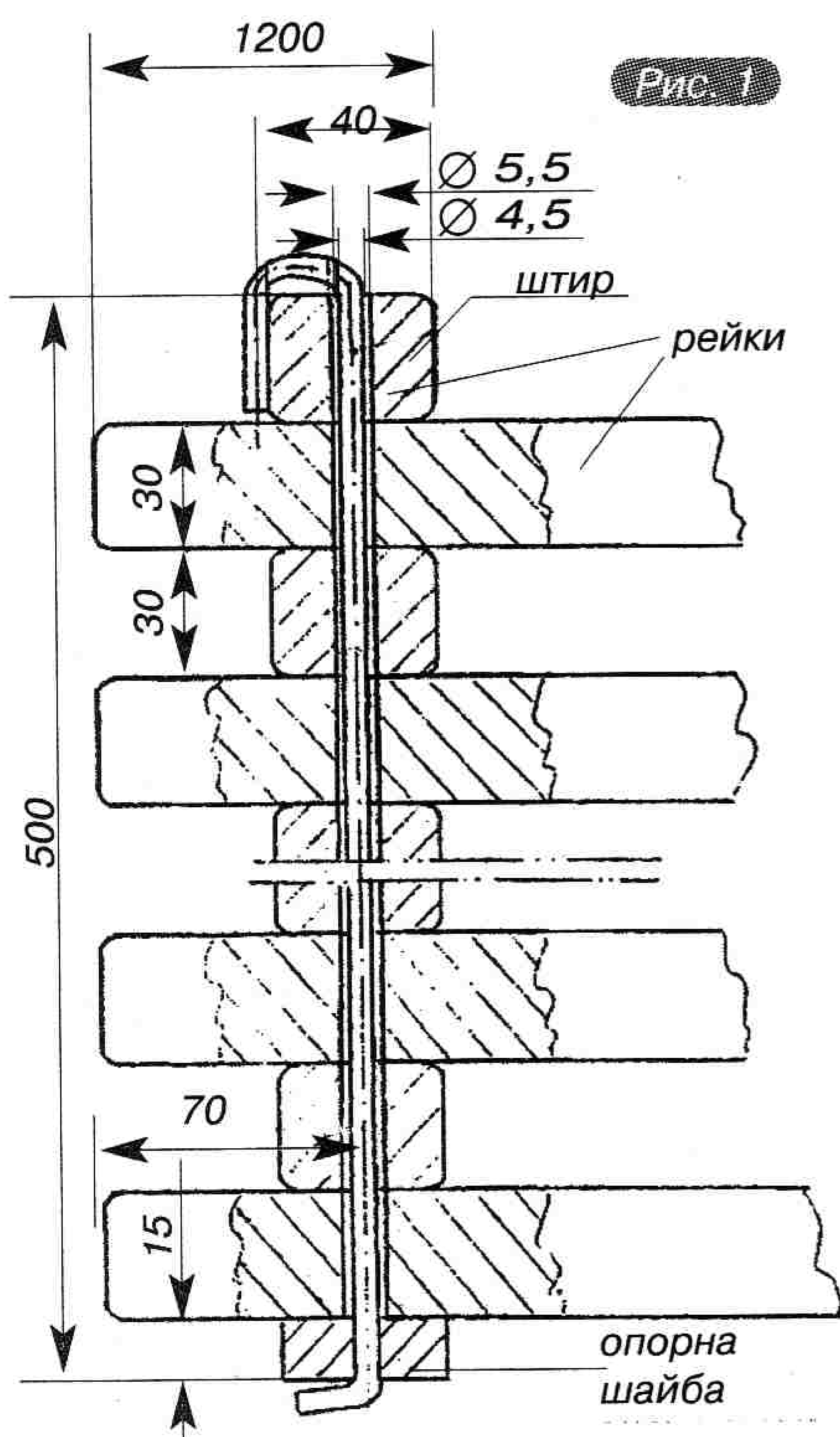

Вузол кріплення рейок на гнучких штирях.

Привабливою особливістю «Дачного конструктора» є можливість швидко зібрати, а також розібрати різні вироби на садово-городній ділянці.

Установлені на ділянці рейкові вироби дають змогу наочно визначити їхню доцільність розміщення з урахуванням відкритого й закритого простору. Крім того, наявні конструкції допоможуть урахувати різні смаки членів родини з їхніми компромісними рішеннями. При цьому враховується можливість залишити недоторканними ті куточки дачної ділянки, які мають мальовничий первозданний вигляд. Наприклад, збірний басейн або фонтан, розташовані в різних місцях ділянки, допоможуть визначити їхнє місце при подальшій стаціонарній установці. А також запобігти тим помилкам, які могли б виникнути при масштабному створенні ландшафтного дизайну на садовій ділянці.

Звичайно, спочатку найкраще було б відчути свою дачну ділянку з урахуванням ув'язування воєдино рельєфу місцевості, напрямку вітрів, освітленості в різні місяці й навіть час доби, а також врахувати розташування будівель на сусідніх ділянках.

Залежно від умов території дачної ділянки (або двору) можна зібрати «сімейство» виробів, вирішених у єдиному архітектурному стилі.

У даній статті представлено кілька найпростіших конструкцій з типових елементів дерев'яних рейок. Кожну з таких конструкцій, якщо є хоч трохи навичок, дачник може зібрати протягом однієї години.

Основними конструктивними елементами дачних виробів є дерев'яні рейки завширшки 40 мм, завтовшки 30 мм і завдовжки від 100 до 1200 мм. Міцність конструкцій забезпечується завдяки штировому з'єднанню через наявні отвори в горизонтально покладених рейках. На рис.1 показаний вузол кріплення рейок на гнучких штирях.

Для поліпшення естетики деяких виробів на верхній ряд рейок установлюється окантовка з рейок завтовшки 15 мм (на рисунку не показана) гнучкими або твердими штирями.

Найпростішою конструкцією є манеж для малюків. Збирається виріб з дерев'яних рейок розміром 1200х40х30 мм на гнучких штирях з алюмінієвого полівінілового дроту АПВ 4,0 мм² довжиною 600 мм. Можна зібрати манеж різних форм: квадратної, ромбічної, шести- або восьмигранної з будь-якою висотою. Найпростіший манеж квадратної або ромбічної форми. Щоб його зібрати, при висоті 500 мм знадобиться 32 дерев'яні рейки й 4 дроти АПВ перерізом 4,5 мм.

Рейки можна виготовити з будь-якої деревини. Відступивши від торців рейки по 70 мм на площадці в 40 мм, свердлимо наскрізні отвори діаметром 5,5 мм. Щоб не було задирок, заокруглюємо грані рейок з усіх боків. Після цього всі рейки просочуємо розчином пінотексу, що захищає дерево від дії вологи.

В опорних дерев'яних шайбах свердлимо отвори діаметром 4,5 мм, рівні перерізу штирового дроту. Пропускаємо в отвір кінець дроту на довжину близько 20 мм і загинаємо його.

З нашого досвіду, найприйнятнішим є манеж шестигранної форми, який складається з 48 рейок й 6 дротових штирів (див. фото). Він має висоту 500 мм із діаметром вписаного кола 1,8 м. Манеж розташовуємо на газонній траві. Рейки першого нижнього ряду в кількості 6 штук через отвори з'єднуємо один з одним дротяними штирями з використанням опорних шайб.

Виставляємо отриманий ряд рейок каркаса на

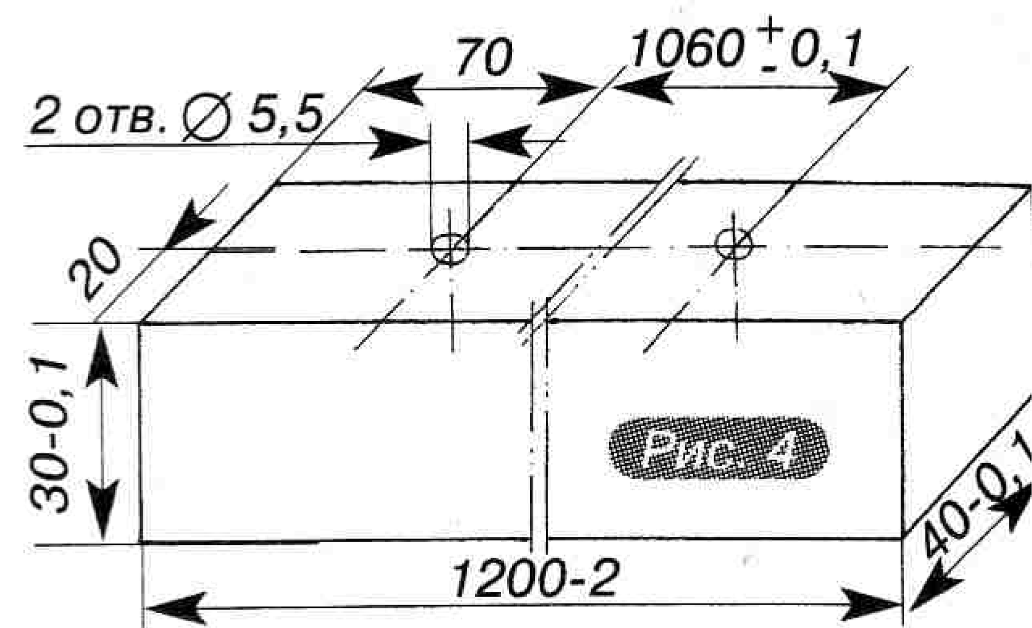

Рейка дерев'яна завдовжки 1200 мм.

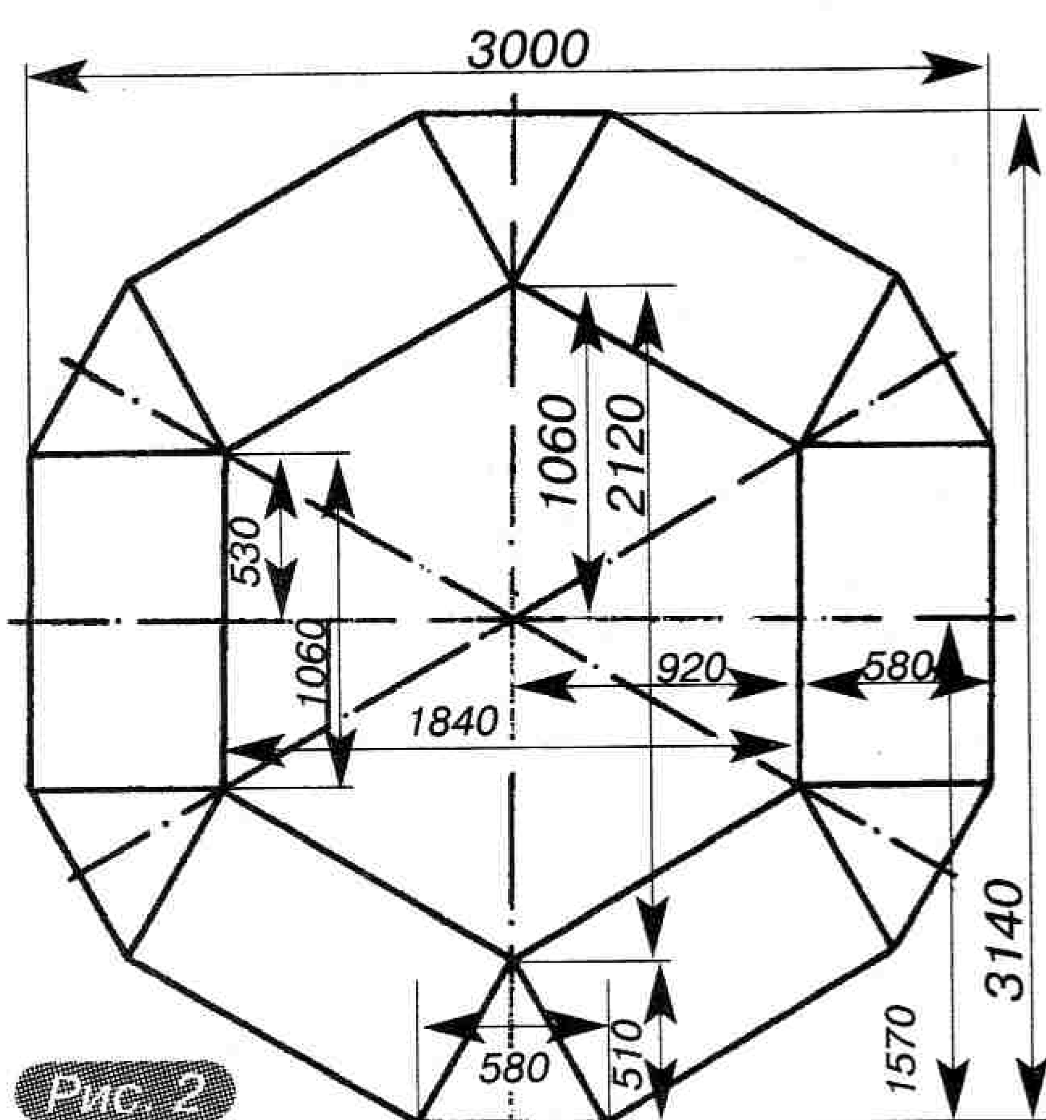

Розгортання плівкового покриття.

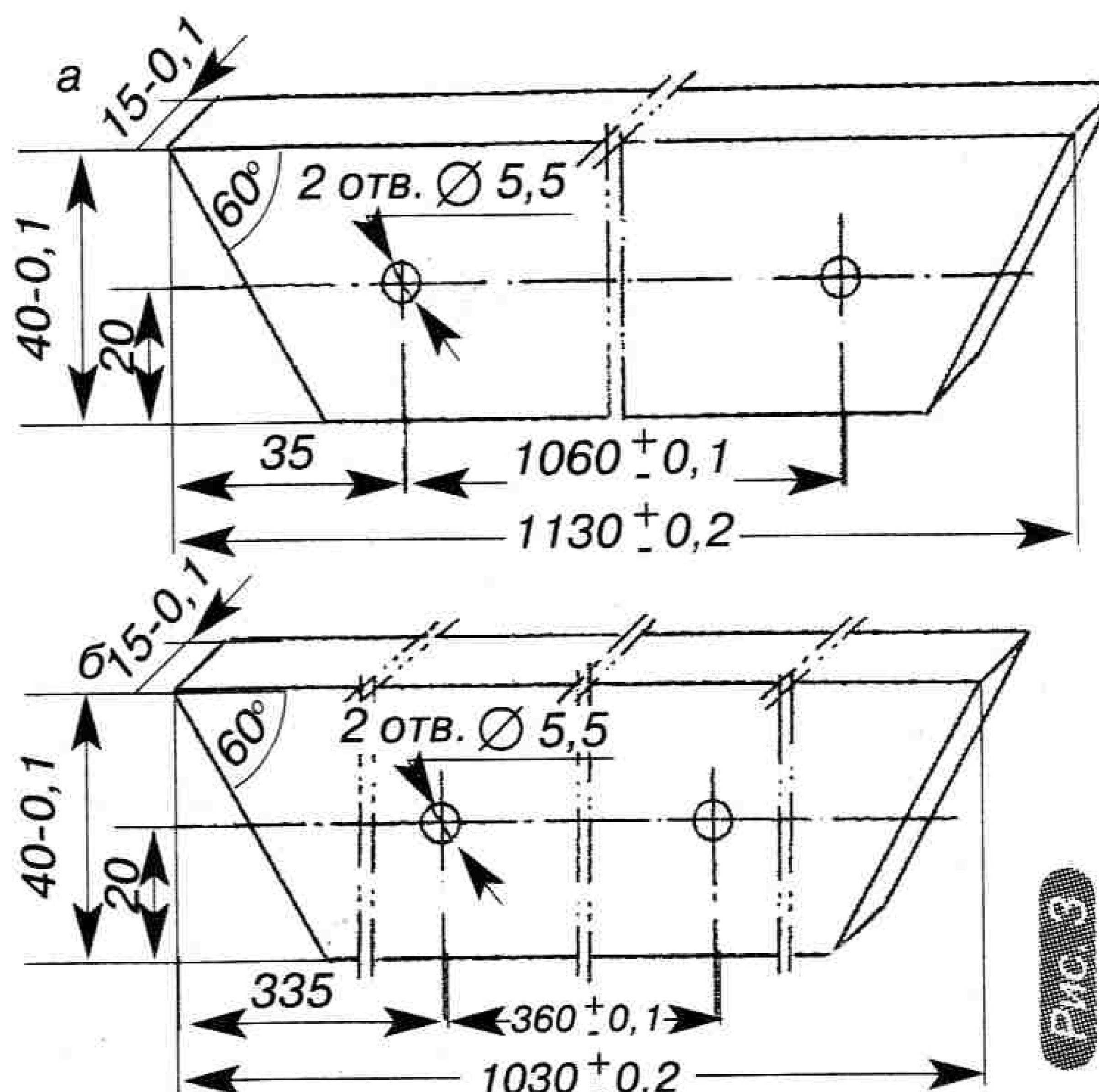

Рейки дерев'яні окантовувальні:
а — завдовжки 1130х15х40 мм з Р 60°;
б — завдовжки 1030х15х40 мм з Р 60°.

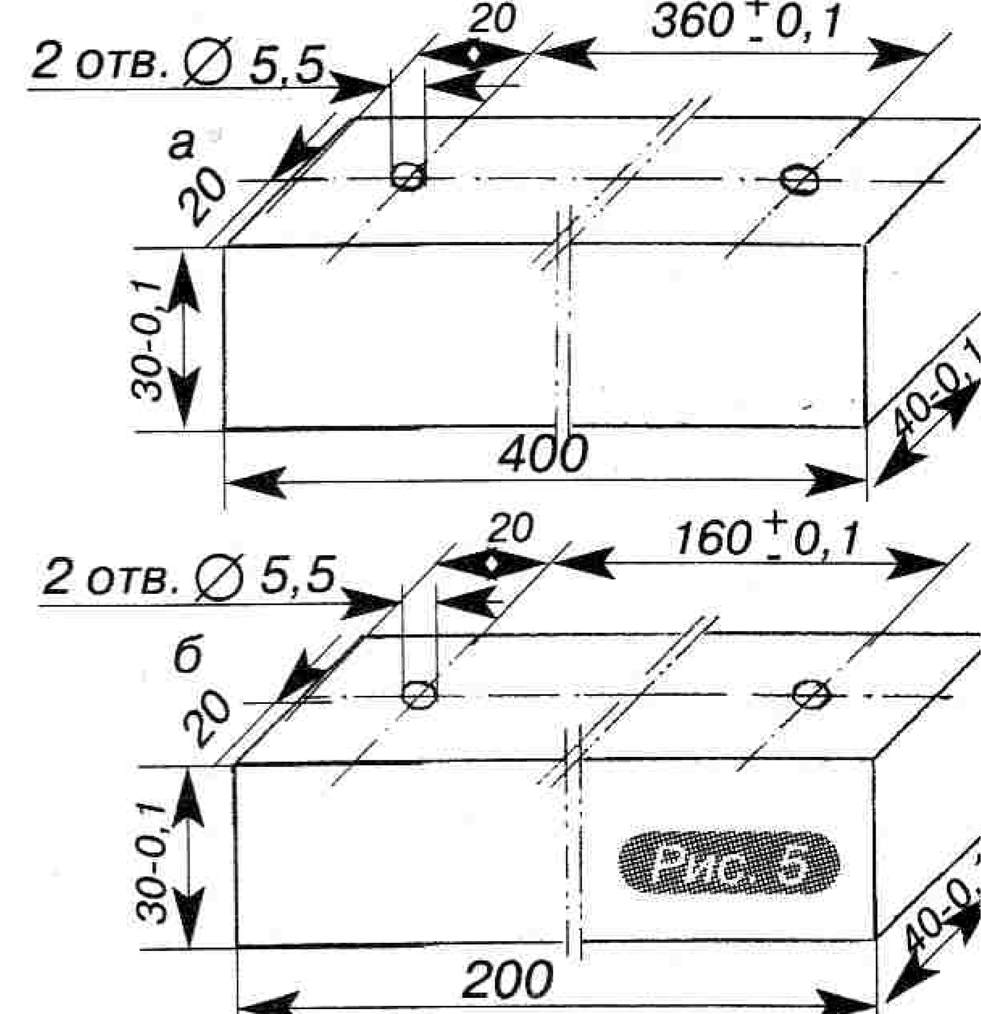

Рейки дерев'яні:
а — завдовжки 400 мм;
б — завдовжки 200 мм.

газон у формі шестигранника. Надіваємо на штирі хрестоподібно наступний ряд рейок. За такою ж схемою укладаємо й інші рейки. Після установки останнього, восьмого ряду, загинаємо виступаючу частину дротяного штиря.

Манеж призначений для маленьких дітей. Пристрій привчає дитину до самостійності. Діти із задоволенням у ньому граються, а батьки можуть якийсь час займатися своїми справами.

Найпривабливішим виробом «Дачного конструктора», на наш погляд, є збірний басейн-фонтан. Він створює приємний мікроклімат, зволожуючи повітря, і служить гарним джерелом для поливання рослин теплою водою. А освіжитися в ньому — одне задоволення!

За своєю формою він нагадує дитячий манеж з деякими вдосконаленнями. На фото — діти збирають басейн квадратної форми. Найпрактичнішим для використання вважається басейн шестигранної форми. Він простий у виготовленні й збиранні, надійний в експлуатації й, найголовніше, економічно доступний кожному дачникові.

Басейн установлюємо прямо на газонній траві. Якщо поверхня газону має невеликий ухил, то для забезпечення горизонтальності рейок ставимо додаткові опорні шайби. Після збирання рейкового дерев'яного каркаса з використанням гнучких або твердих штирів внутрішню чашу басейну викладаємо поліетиленовою плівкою, розкроєною за формою чаші (див. рис. 2). Краї плівки на верхній площадці рейок із шириною 40 мм фіксуємо канцелярськими кнопками й зверху окантовуємо рейками завтовшки 15 мм (рис. 3).

Басейн наповнюємо садовим шлангом водопровідною або джерельною водою — близько 800 літрів. Воду качаємо насосом з колодязя.

Певний інтерес становить дощова вода, яка м'якша за водопровідну й не містить солей заліза. Проблема полягає в надходженні дощової води до басейну. Цю проблему вирішили, установивши на даху дачного будиночка жолоб для збирання води. Попередньо для збирання дощової води спорудили в нейтральному місці прямокутну бочку з рейок, з викладеної усередині поліетиленовою плівкою. Перекачування води з бочки у басейн забезпечуємо помпою типу PF-5, установленою на дні бочки. Помпу підключаємо до електромережі за допомогою водонепроникного електричного кабелю.

Оскільки дощова вода надходить по жолобах з даху будинку, то вона може містити гнилі речовини, іржу й димові відходи. Для очищення води бажано встановити на виході водостоку фільтри. Як фільтр використовуємо капронову панчоху. Бочку з водою, яка залишилася, накриваємо плівкою, захищаючи від забруднення води листям. Напередодні зимового періоду бочку спорожнюємо, а плівку промиваємо.

Зібраний басейн доволі стійкий. А наявність води усередині чаші басейну ще більше підсилює конструкцію й захищає від розхитування. Це було апробовано дітлахами, які, опираючись на верхні рейки, стрибали в басейн (див. фото) і вистрибували з нього.

Установлений у басейні фонтан, коли помпа з насадкою розташовані у центрі чаші басейну, має гарний вигляд. Принцип дії помпи, підключеної до електромережі, полягає в тім, що вона всмоктує воду із дна басейну й вихлюпує її на поверхню. Фонтан, що працює в автономному режимі, не тільки прикрашає садову ділянку (див. фото), а й приносить реальну користь, збагачуючи воду киснем.

З деталей «Дачного конструктора» ми спорудили міні-теплицю з габаритними розмірами: завширшки й завдовжки по 1 м і заввишки близько 2 м.

Таку міні-теплицю у формі квадрата ми розташували в найосвітленішому, сонячному місці дачної ділянки.

Теплицю, попередньо підготувавши всі деталі, збираємо з рейок на гнучких штирях з використанням дерев'яних стойок. 4 рейки нижнього ряду розміром 1200х40х30 мм через наявні отвори з'єднуємо штирями завдовжки 2,5 м.

Потім з боку вхідного прорізу в нижній рейці через додаткові отвори, відступивши від торців по 430 мм (див. рис. 4), установлюємо два штирі завдовжки по 1 м. На виступаючі з рейки штирі нанизуємо рейки розміром 400х40х30 мм (рис. 5, а) зі стійками діаметром і завтовшки по 30 мм.

З боків хрестоподібно надягаємо на штирі рейки завдовжки 1200 мм до висоти 0,8 м.

Зверху, у попередньо зібраної споруди, із трьох боків установлюємо рейки розміром 200х40х30 мм (рис. 5, б) і циліндричні стойки, через отвори яких пропускаємо штирі. Із четвертого (тильного) боку продовжуємо ставити рейки завдовжки 1200 мм.

На висоті споруди 1,3 і 1,6 м для жорсткості конструкції ставимо хрестоподібно по одному ряду рейки завдовжки 1200 мм.

Каркас даху споруди встановлюємо під кутом із двох рейок завдовжки 1200 мм. Після збирання виступаючі кінці штирів загинаємо.

Рано навесні каркас перетворюємо в теплицю. З усіх боків обтягуємо світлою поліетиленовою плівкою, яку закріплюємо на дерев'яних рейках канцелярськими кнопками. З боку входу в теплицю плівку фіксуємо фігурними кнопками, які за необхідності легко знімаються.

Таблиця 1

Перелік деталей і матеріалів басейну-фонтана

Поз.	Найменування деталей і матеріалів	Розміри, мм	Кількість, шт.
1	Рейки дерев'яні	1200х40х30	48
2	Рейки дерев'яні	400х40х30	3
3	Рейки дерев'яні окантовувальні	1130х15х40 мм із < 60°	3
4	Рейки дерев'яні окантовувальні	1030х15х40 мм із <60°	3
5	Штирі гнучкі АПВ 4 мм^2	ф 4,5х600	6
6	Гвинти з потайголовкою	М5х40	6
7	Шайби дерев'яні опорні	40х40х15	6
8	Плівка поліетиленова ПВХ	3000х3140х0,2	1
9	Кнопки канцелярські	—	1 пачка
10	Вода дощова або джерельна	—	800 л
11	Садовий шланг	близько 10 м	1
12	Помпа типу PF-5 з насадками	—	1

Таблиця 2

Перелік деталей і матеріалів теплиці й хатини

Поз.	Найменування деталей і матеріалів	Розміри, мм	Кількість, шт.
1	Рейки дерев'яні	1200х40х30	100
2	Рейки дерев'яні	400х40х30	24
3	Рейки дерев'яні	200х40х30	68
4	Стойки дерев'яні	ф30х30	104
5	Штирі гнучкі АПВ 2,5 мм^2	ф 3х2500	2
6	Штирі гнучкі АПВ 2,5 мм^2	ф 3х2000	2
7	Штирі гнучкі АПВ 2,5 мм^2	ф 3х1500	2
8	Штирі гнучкі АПВ 4 мм^2	ф 4,5х1000	6
9	Плівка теплична	1000х1000х0,2	5
10	Кнопки канцелярські	—	1 пачка
11	Кнопки фігурні	—	1 пачка

Купання у басейні приносить задоволення.

У хатинці приємно їсти.

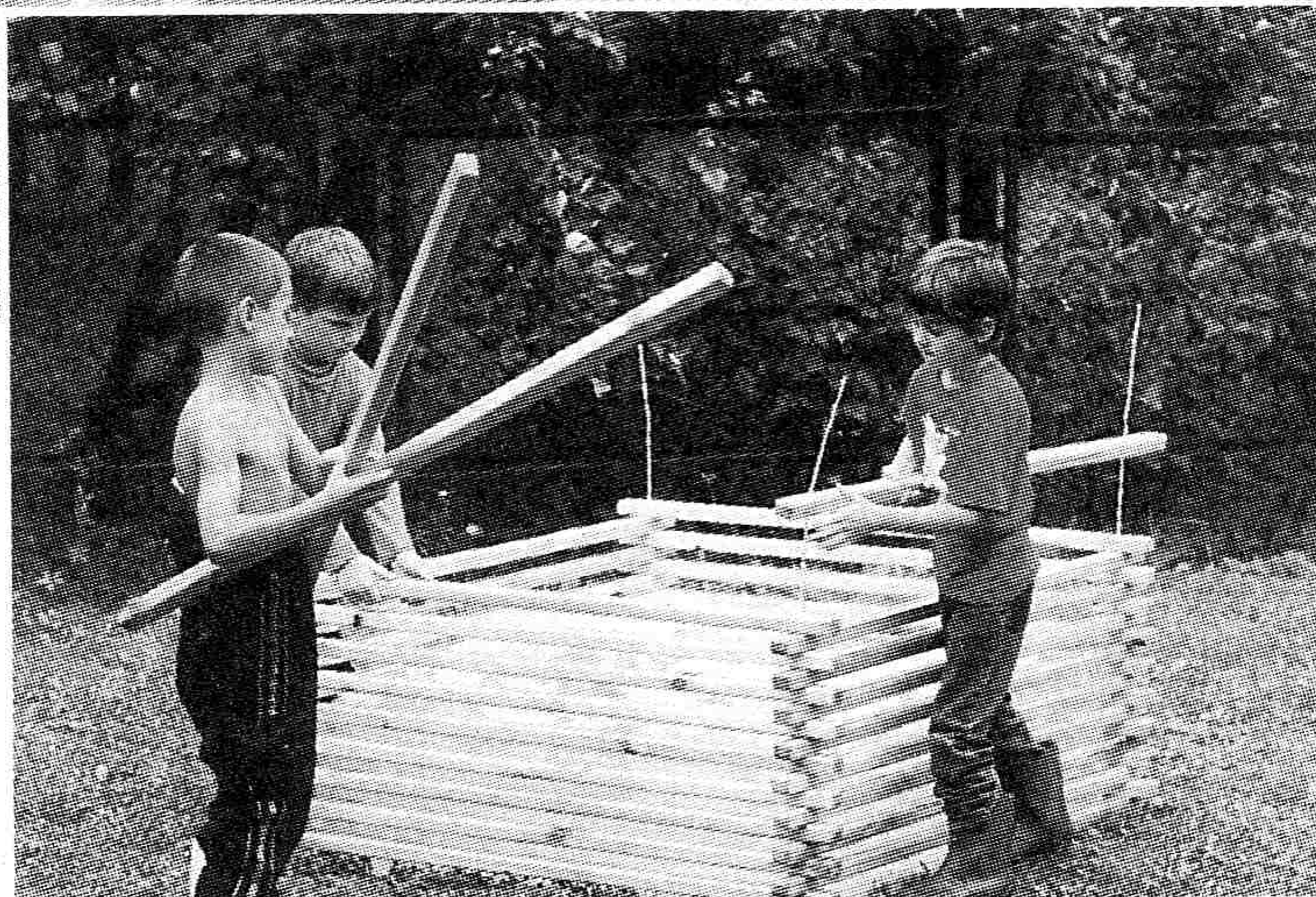

Збирання каркаса чотиригранного басейну.

Фонтан є прикрасою саду.

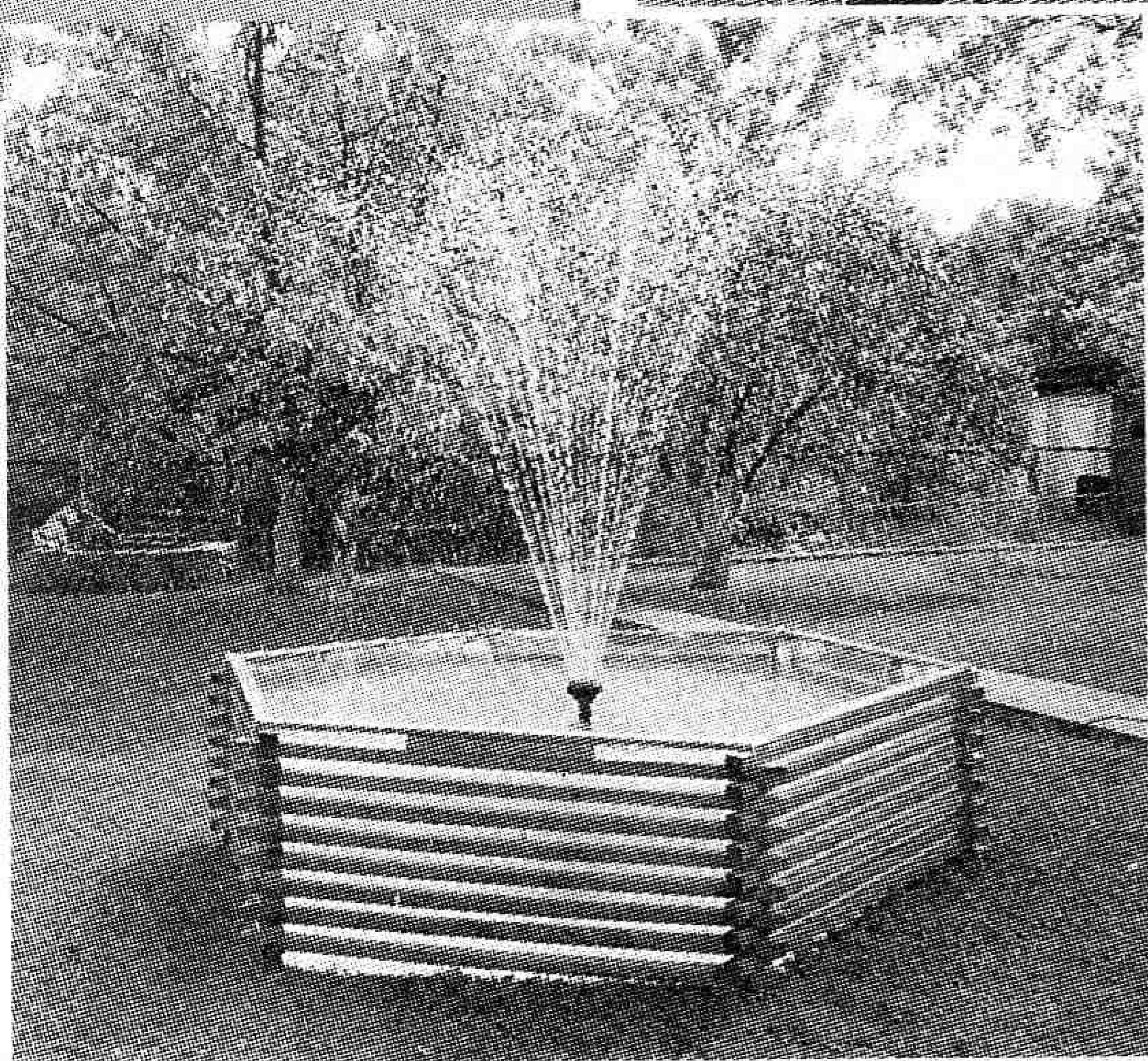

Діти у манежі почуваються привільно.

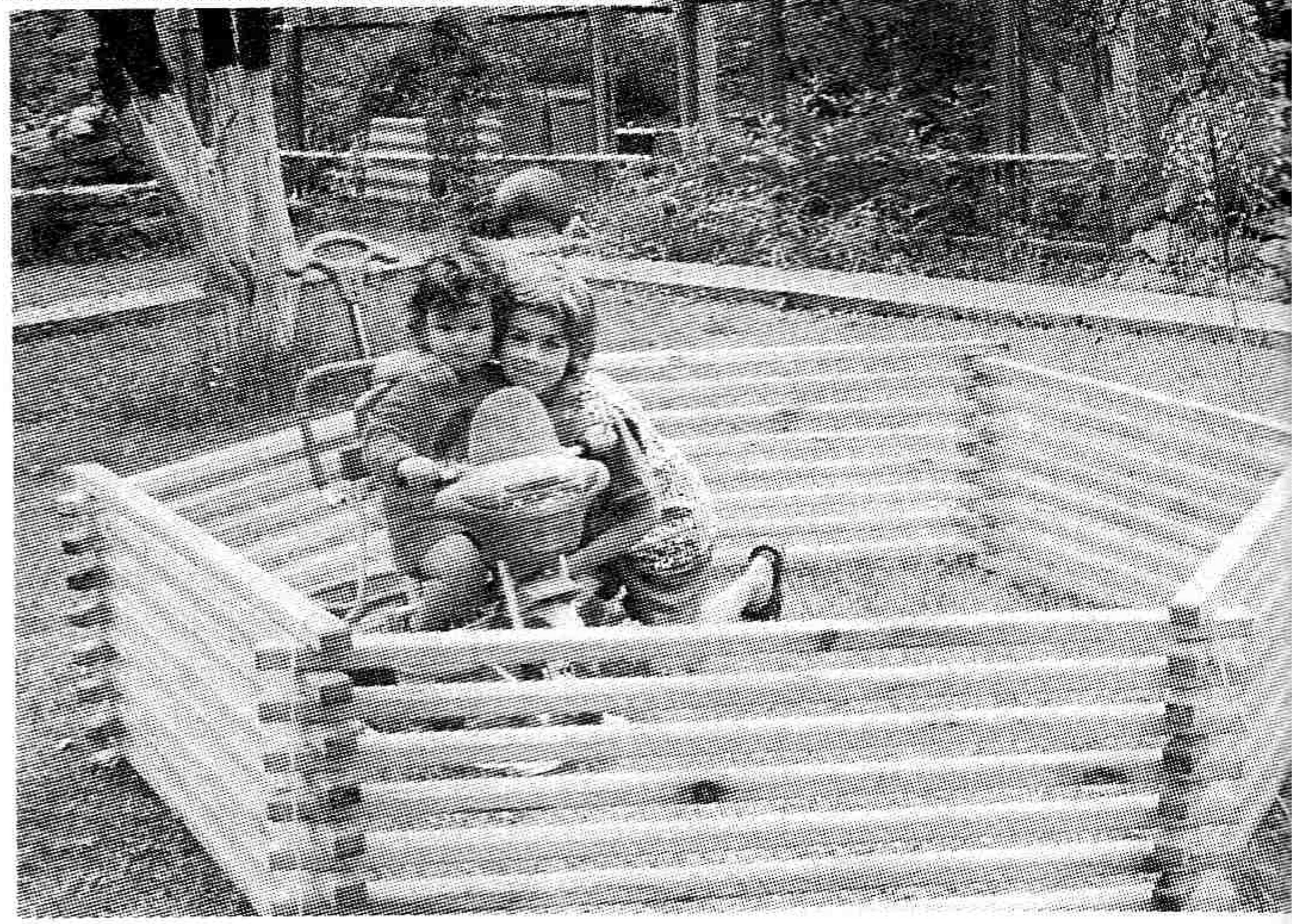

Завдяки конструктивним особливостям теплиці у наявні пази встановлюємо на потрібній висоті полиці.

У теплиці затишно працювати. Примхи весняної погоди, коли на вулиці або вітряно, або дощить, або сонячно, у теплиці завжди ґрунт сухий і теплий.

У міру росту розсади відстань між полицями збільшуємо. З тильного боку теплиці встановлюємо термометр. Періодично забезпечуємо провітрювання приміщення через дверний проріз.

У червні, коли настають шкільні канікули, теплицю окуповують дітлахи. Забирають поліетиленову плівку. Що ж стосується даху, то його обкладаємо рейками завдовжки 1200 мм із використанням стойок з отворами 5,5 мм, діаметром і завтовшки по 30 мм, при цьому рейки встановлюємо перпендикулярно на основу з розміром 30 мм. Дах з'єднуємо двома штирями з АПВ 2,5 мм^2 завдовжки 1500 мм. Для забезпечення безпеки дах у кількох місцях фіксуємо на каркасі гнучким алюмінієвим дротом у вініловому оплетенні.

Перевтілену з теплиці хатину діти називають «халупою».

За своєю фантазією діти встановлюють на різній висоті полиці й сидіння. Використовують споруду для ігор і прийому їжі. Установивши кермо, зрідка перетворюють споруду в іграшкову кабіну машини.

Восени хатину розбираємо. Переглядаємо рейки й деякі з них обробляємо водорозчинним антисептиком або натираємо лляною олією.

Маючи в себе набір матеріалів «Дачного (ми називаємо його вдалого) конструктора», можна зібрати різні вироби. З наявного в нас набору разом з дітлахами збирали близько тридцяти конструкцій. Наприклад, дачні меблі, стелажі, спортивні дитячі споруди, різні кашпо для квітів тощо.

Внесені видозміни на садовій ділянці шляхом збирання й розбирання конструкцій, своєю новизною радують навколишніх і надають дачі казкового вигляду.

Дерзайте! І ви відчуєте, які необмежені можливості в рейкового збірного «Дачного конструктора»

Віталій Дигтенко

Універсальна лопата

Добрий день, шановна редакціє «Дім, сад, город»! Ваш журнал я передплачую вже багато років. Кожен номер чекаю з нетерпінням, адже в кожному номері можна знайти дуже багато корисних порад для домашнього господарства й багато відповідей на питання, які з'являються стосовно ведення домашнього господарства й городництва.

І хотілося б подякувати від імені всіх читачів журналу «ДСГ» за ту неоціненну допомогу, що робить Ваш журнал. Я вважаю, що він є дуже потрібним і корисним у кожній родині.

Тепер трохи про себе. Я пенсіонер. Мені незабаром виповниться 70 років і з дитинства пов'язаний із землею. Маю дачну ділянку — 5 соток й 2 сотки біля будинку. Багато років ми обробляли землю звичайною лопатою, хоча це важка праця, але в останні роки я замінив її на унікальну саморобку, яка і виручає.

Хочу відповісти на запитання вашого читача П.А. Шевчука (№1, 2006 р.). Я живу в м. Нікополі Дніпропетровської області, і в нас уже багато городників користуються цією універсальною лопатою. Адже нею можна в 2—3 рази швидше перекопати одну й ту саму ділянку порівняно зі звичайною лопатою. При цьому сил затрачається в 2—3 рази менше. Не болить спина, тому що не треба нахилятися. Захват такої лопати від 60 до 70 см зразу. Виготовити її нескладно.

Раму виготовляють із труби у півдюйма. У верхній частині трубу можна зробити за допомогою зварювання або зігнути за розмірами. У нижній частині приварити кутник 35 х 35 мм. Попередньо просвердлити в ньому дев'ять отворів діаметром 10 мм. Перший отвір й останній на самому краї кутника, а інші на однаковій відстані один від одного, приблизно 7 см. Таким чином, лопата матиме 9 зубів, більше не раджу. Другий кутник такий саме з такими ж отворами і такою ж довжиною. Далі скласти кутники один на другий так, щоб між ними, тобто краями, був зазор 4—4,5 мм і приварити. Вийде як перевернена буква П. Просмикнути підготовлений зуб в отвір першого, тобто нижнього кутника й просунути до отвору верхнього кутника, й зверху приварити, щоб зуб у нижньому кутнику був вільним. Приварювати в жодному разі не можна, оскільки під час копання вони можуть гнутися. Зуби виготовляють зі сталевого прута діаметром 10 мм. Необхідно нагріти й розплескати, товщина буде 6—7 мм і ширина в середній частині 14—15 мм.

Вигин у середній частині становитиме 10—12 мм, загострити нижню частину з тильного боку. Верхню частину зуба 4,5—5 см залишити круглою, щоб просмикнути в отвір куточків. Довжина зуба 30 см.

Далі роблять розпірку: прут діаметром 10 мм завдовжки 27 см й одним кінцем приварюють до рами, а другим кінцем до опорної смуги завдовжки 80 см і завширшки 4—5 см, завтовшки 3—4 мм.

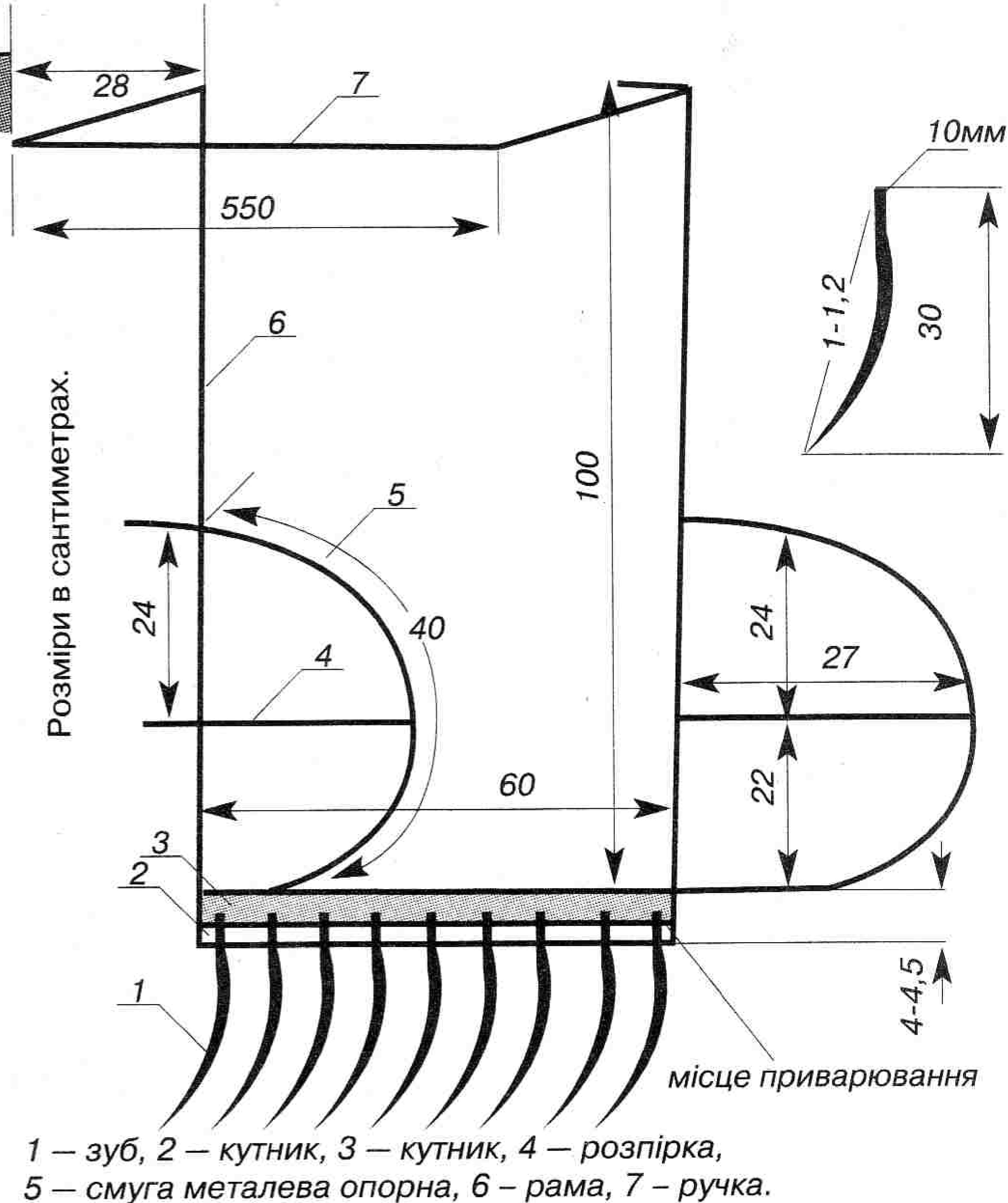

1 — зуб, 2 — кутник, 3 — кутник, 4 — розпірка, 5 — смуга металева опорна, 6 – рама, 7 – ручка.

Згинати треба, як показано на рисунку, тобто матиме вигляд як пів курячого яйця, якщо його поставити вертикально, тупим кінцем донизу. Приварювати опорну смугу за розмірами, як показано на рисунку. Розпірка приварюється рівно посередині опорної смуги.

При виготовленні зуба дотримуватися зазначених розмірів, а перед тим як приварити, необхідно загартувати.

Копати такою лопатою — одне задоволення. Нагинатися не треба. Лопата ставиться майже вертикально, натискається ногою лівою чи правою, не має значення, зуби легко входять у землю, глибину копання можна легко регулювати. Потім зробити крок назад і, руками натискаючи на ручку у верхній частині різким рухом униз, перевернути землю. При цьому лопата впирається в землю опорними дугами. Далі піднімати лопату не треба, просто відтягнути на 15—20 см і повторити перший варіант.

Нею можна й боронувати. Для цього її треба протягти по копаній смузі два—три рази, і граблів не треба.

В. Т. Загвоздкін

ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ

ВАС НЕКОРЕКТНО ЗАТРИМУЄ МІЛІЦІОНЕР. КРИЧІТЬ: "КАРАУЛ, ҐВАЛТУЮТЬ!"

Уміння скаржитися, та ще й на міліцію, — ціла наука. Вона вимагає мінімум юридичних знань і максимум спокою. Трохи хитрощів.

Звісно, попросіть показати вам службове посвідчення: мовляв, вибачте, тільки до форми нині довіри немає.

Будьте якомога ввічливі. Пошліться на те, що боїтеся шахраїв і тому переписуєте номери всіх посвідчень.

Таким чином, ваша головна зброя — записник і ручка. Дуже часто, як тільки вони з'являються, конфлікт вичерпується на місці.

Якщо вас запрошують пройти до відділку, безвідмовно підкоріться. Не доведи Господи, особливо при свідках, сказати "не дам паспорта", "не пред'явлю посвідчення", "не піду до відділку". Такі дії вважаються "злісною непокорою". За них передбачено 15 діб покарання.

Якщо міліціонер почне на вулиці обшукувати ваші кишені, нагадайте йому, що огляд здійснюється в присутності двох понятих з обов'язковим складанням протоколу.

Якщо він схоче некоректно обійтися з жінкою, вона може сміливо кусатися, штовхатися, кричати: "Караул, ґвалтують". Обшук та особистий огляд повинен здійснюватися лише людиною однієї статі з оглядуваним.

Ніколи не влаштовуйте бійки з міліціонером. Ударили, відштовхнули — усі ці дії кваліфікуються як "опір" — діяння, яке є кримінальним і карається терміном до 5 років.

Г. Ткаченко

НЕХИТРІ ДРІБНИЧКИ

ЯКЩО НАСТІЙ З ПІНОЮ, ЧАЙ ЗАВАРЕНО ПРАВИЛЬНО

Є такий афоризм: чай має бути як поцілунок — гарячий, міцний і солодкий Секретів приготування якісного напою дуже багато. Як же правильно заварити чай?

Для заварювання фарфоровий чайник треба добре розігріти. Робиться це для того, щоб підсилити екстрагування чаю. Звичайний спосіб нагрівання — обполоснути чайник 3—4 рази окропом. Коли вода закипить "білим ключем", у чайник закладають порцію сухого чаю і відразу ж заливають окропом залежно від сорту чаю — до половини, до 1/3 (суміш зеленого і чорного чаю), а то й на менше (зелений чай) ємкості. Чайник слід швидко закрити кришкою і накрити серветкою. Час настоювання — до 10 хв. Коли чай настоїться, чайник доливають окропом, але не до краю. І тільки за третім разом чайник доливають майже до самого краю. Після закінчення заварювання слід звернути увагу на наявність піни. Якщо настій з піною, чай заварено правильно.

Г. Давиденко

Пропоную ...

...іриси, лілійники, гіацинти, тюльпани, нарциси. Конверт — каталог.

З.К. Глуменко,
вул. Щорса, 20, с. Кожанка, Фастівський р-н, Київська обл., 08550

...обприскувачі "РЕТ" на 4, 6 і 10 літрів рідини за 12, 16 і 22 грн. Накачуються автонасосом, підкачувати не треба. Пересилка — 6 грн. Чудово розпилюють, зручні, надійні.

П/с 30, м. Івано-Франківськ, 76007

...в'єтнамські свині.

м. Київ, тел. 8 (067) 90-89-126

...міні-піги і в'єтнамські свинки.

Вул. Ватутіна, 41, с. Неграші, Києво-Святошинський р-н, Київська обл., тел. 8 (044) 469-98-57, 8 (050) 442-98-57

...шиншили дорослі і молодняк.

А/с 3, смт Голованівськ, Кіровоградська обл., 26500, тел. 8 (050) 98-205-90

...міцелій грибів: боровика, шиї-таке, печериці, гливи, опеньків, маслят, барана. Кімнатні: банан, кавове дерево, мирт, гортензія. Книги.

Борис Олександрович Карпич,
п/с 32, м. Харків, 61052

...іриси, тюльпани, хризантеми, багаторічники.

Н.В. Мартиненко,
вул. Ватутіна, 21, м. Кагарлик, Київська обл., 09200

...молодняк в'єтнамських свиней.

Полтавська обл., тел. 8 (066) 30-13-854, 8 (05364) 9-32-41

...виготовлення теплиць, зимові сади, тепличний дріт для обігріву ґрунту.

Тел. 8 (096) 778-45-25, 8 (050) 133-94-02

... лілії, гладіолуси, тюльпани, нарциси, клематиси — сучасні сорти для зрізу та квітників. Низькі ціни, безкоштовні інструкції, консультації, каталог у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
п/с 33, м. Кременчук-8, Полтавська обл., 39608, тел. 8 (05366) 68-951

...приймаю замовлення на саджанці, живці комплексностійких сортів винограду. Конверт — каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120, тел. 8 (0612) 67-49-53, моб. 8 (066) 772-58-89

...30 сортів гіацинтів, крокуси, нарциси, іриси, лілійники. Конверт — каталог.

В.В. Литвин,
вул. Щорса, 7/9, кв. 53, м. Київ, 03150

...система крапельного зрошення, комплект (сотка і більше).

Тел. 8 (050) 923-32-97

...інкубаційні яйця, добові курчата, молодняк порід: кохінхін чорний, голубий, брама куріпчаста, золотиста, світла, темна; орпінгтон різних окрасів, юрловські голосисті, орловські ситцеві; цесарки, павичі. Племінний молодняк чистопородних в'єтнамських свиней, а також дорослі свиноматки.

С.М. Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка, Уманський р-н, Черкаська обл., 20300, тел. 8 (050) 383-82-88

...молокожиромір, металошукач.

Тел. 8 (097) 570-60-17

...курчата: кохінхін чорний, орпінгтон палевий.

С.Ф. Палазюк, *тел. 8 (0432) 58-25-47*

...тюльпани (50), початківцям передбачені знижки, замовляйте спецкаталог. Малину великоплідну (12), звичайну і ремонтантну, чорноплідну. Ожину (3). Чесність гарантую. Підписаний конверт — каталог.

Г.М. Караваєв,
вул. Батюка, 62-80, м. Слов'янськ, Донецька обл., 84116

...біоінтенсивна + безполивна + суперприбуткова технологія овочівництва. Поштовий переказ — 25 грн.

Максим Курінний,
вул. Суворова, 49, смт Високопілля, Херсонська обл., 74000

...найкращі сорти суниці, малини, ожини, аґрусу, смородини.

Олег Юрійович Савейко,
с. Хорішки, Козельщинський р-н, Полтавська обл., 39112, тел. 8 (096) 771-24-75

...особлива конструкція теплиці нового покоління — сонячного вегетарію забезпечує збільшення доступу сонячних променів у 4—6 разів! Не потребує значних витрат на досвічування та опалення (навіть при температурі — 10°С). Врожайність збільшується в 3—10 разів (наприклад, огірки та помідори — 43—44 кг/м^2). Докладніша інформація — в каталозі (висилається поштою, безкоштовно). Для відповіді вкладіть заадресований конверт.

П/с "Техноком-ДСГ", вул. Незалежності, 54, смт Ст. Вижівка, Волинська обл., 44400

...тюльпани на вигонку: Гамільтон, Ад Рем, Форготтен Дрімс, цибулини і дітки.

В.В. Власюк,
вул. Дніпровська, 397, м. Павлоград, Дніпропетровська обл., 51408, тел. (05632) 4-38-50

...в'єтнамські свині.

Київщина, тел. 8 (04463) 2-21-95

...попередні замовлення на саджанці гортензії, актинідії, суниці великоплідної Маршалл, малини жовто- і чорноплідної, ожини безколючкової, смородини і винограду цінних сортів.

О.В. Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, м. Козятин, Вінницька обл., 22100, тел. 8 (097) 351-86-51

...чистопородні корейські поросята.

м. Сміла, Черкаська обл., тел. 8 (097) 74-82-011

...молодняк в'єтнамських міні-свиней, кролики породи фландр.

Любов Іванівна Пилипенко,
с. Великі Канівці, Чорнобаївський р-н, Черкаська обл., 19930, тел. 8 (04739) 5-16-87, моб. 8 (096) 741-35-08

Пропоную ...

...цибулини тюльпанів на вигонку.

Тел. 8 (04343) 26-2-21

...корейські поросята. Недорого.

м. Черкаси, тел. 8 (0472) 30-34-75

...свиню на м'ясо.

М.М. Сорока,
вул. Зелена, 4, с. Степанівка, Херсон, 73488

...допомога в організації високоприбуткової ферми акселеративного кролівництва. Інформаційна підтримка. Програма співпраці. Від вас — конверт із зворотною адресою.

І.С. Царенко,
а/с 4411, м. Дніпропетровськ, 49087

...племінні шиншили, окрас стандарт.

м. Київ, тел. 8 (097) 238-61-81

...в'єтнамські міні-свині.

Світлана,
с. Софіївська Борщагівка, К.-Святошинський р-н, Київська обл., 08131,
тел. 8 (050) 381-85-72, 8 (050) 381-85-75

Якщо ви бажаєте розмістити оголошення на сторінках нашого журналу, вам потрібно переказати на розрахунковий рахунок № 26006026435831 у Печерському відділенні Київської міської філії АКБ "Укрсоцбанк", МФО 322012, код 25662848 по 2,50 грн. за кожне слово, враховуючи адресу і прізвище. Оголошення друкується через два місяці після того, як редакція отримає ваш текст оголошення разом з квитанцією про оплату.

Адреса редакції: вул. Краківська, 20, Київ-94, 02094, тел. (044) 292-95-11, тел./факс (044) 292-94-60

...в'єтнамські поросята.

м. Анан'їв, Одеська обл.,
тел. 8 (097) 674-47-63

...в'єтнамські свині, свиноматки.

М.Ф. Підлубний,
вул. Заводська, 26/2, с. Ситківці, Немирівський р-н, Вінницька обл., 22865,
тел. 8 (04331) 6-21-18, 095-717-17-71

...найкращі сорти малини, суниці: Ольвія, Кент, Берегиня, Гігант Джорней, Тудла, Камароса, Королева Єлизавета, Октава, Перемога та інші. Опт, роздріб, конверт — каталог.

Юлія Володимирівна Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н, Черкаська обл., 19615

...для всіх кліматичних регіонів! Саджанці троянд, вирощені в середній смузі України у відкритому ґрунті. Саджанці шипшини для зимового і літнього щеплення троянд. Реалізація поштою і на місці. Конверт з марками на 85 коп. — кольоровий каталог.

А/с 238, м. Красноармійськ, 85307,
тел. 8 (06634) 5-69-72, 8 (050) 212-21-04.

...корейські травоїдні свині. Чорні.

Талалаївський р-н, Чернігівська обл.,
тел. 8 (04634) 2-25-84, 8 (067) 477-84-68

...в'єтнамські поросята травоїдні.

с. Терпіння, Мелітопольський р-н,
тел. 8 (0619) 44-35-68

...цибулини тюльпанів сорту Аристократ у липні: бузково-малинові, квітконіжки дуже міцні, 75—85 см, келих 7—9 см. На сонці не розкривається до кінця квітування. Чудова вигонка і зріз, користується попитом. Заадресований конверт — умови.

Наталія Сергіївна Єрмоленко,
вул. Покрівська, 29, смт Сосниця, Чернігівська обл., 16100, тел. 8 (04655) 2-16-59

...свині в'єтнамські вислочереві. Народилися 16 березня та 4 квітня.

Тетяна Володимирівна Нікітіна,
с. Вел. Димерка, Броварський р-н, Київська обл.,
тел. 8 (097) 595-33-61

...конструкції ручних та мотокартоплекопачів (8 грн.) і каталог порад.

П/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...біотуалети для дач, біопорошок для видалення запаху в дворових туалетах. Байкал — ЭМ-1 — біодобриво. Комбайни для сушіння фруктів та овочів. "Цветочек" для поливу.

Тел. 8 (044) 501-13-45

...у Києві саджанці кімнатних плодових рослин: банан, лимон, апельсин, мандарин, ананас, фейхоа, інжир, паранхіла, гранат.

Анатолій Васильович Патій,
тел. 8 (097) 956-51-76

...недорого дачну ділянку, добрий чорнозем, 6 соток. Недалеко від м. Фастів (зупинка електрички "8-й кілометр"). Металевий будиночок. Поруч струмок.

Тел. 8 (050) 968-11-03

...доглянуту дачну ділянку біля с. Забуччя (від м. Ірпінь 3 км). Цегляний будинок 6x7 м у відмінному стані. Поруч струмок.

Тел. 8 (297) 9-82-62

ЯК ПРАВИЛЬНО ЗАТОЧУВАТИ ІНСТРУМЕНТ

Точити ножі, напевно, вміє кожний чоловік. Точильний брусок трохи змочують водою, потім, щільно притискуючи лезо до бруска, проводять ним по поверхні бруска поперемінно одним та другим боком. Кілька рухів – і лезо стає гострим. Відомо, що універсальних ножів не існує, тому їх завжди декілька. І кут заточення кожного залежить від призначення останнього. Якщо кухонним ножем збираються різати сир, хліб, ковбасу, а робочим – доволі м'які матеріали (шкіру, папір, деревину липи тощо), кути заточення мінімальні. Якщо ж ножем планують обробляти м'ясо, морожену рибу або ж ніж призначається для різьби по дубу, то кути заточення тут будуть дещо більші (30—45°). Забезпечити той чи інший кут заточення леза ножа або іншого інструмента без відповідної навички надто важко. Тому, поки немає досвіду, краще користуватися простим пристосуванням для формування потрібного кута заточки.

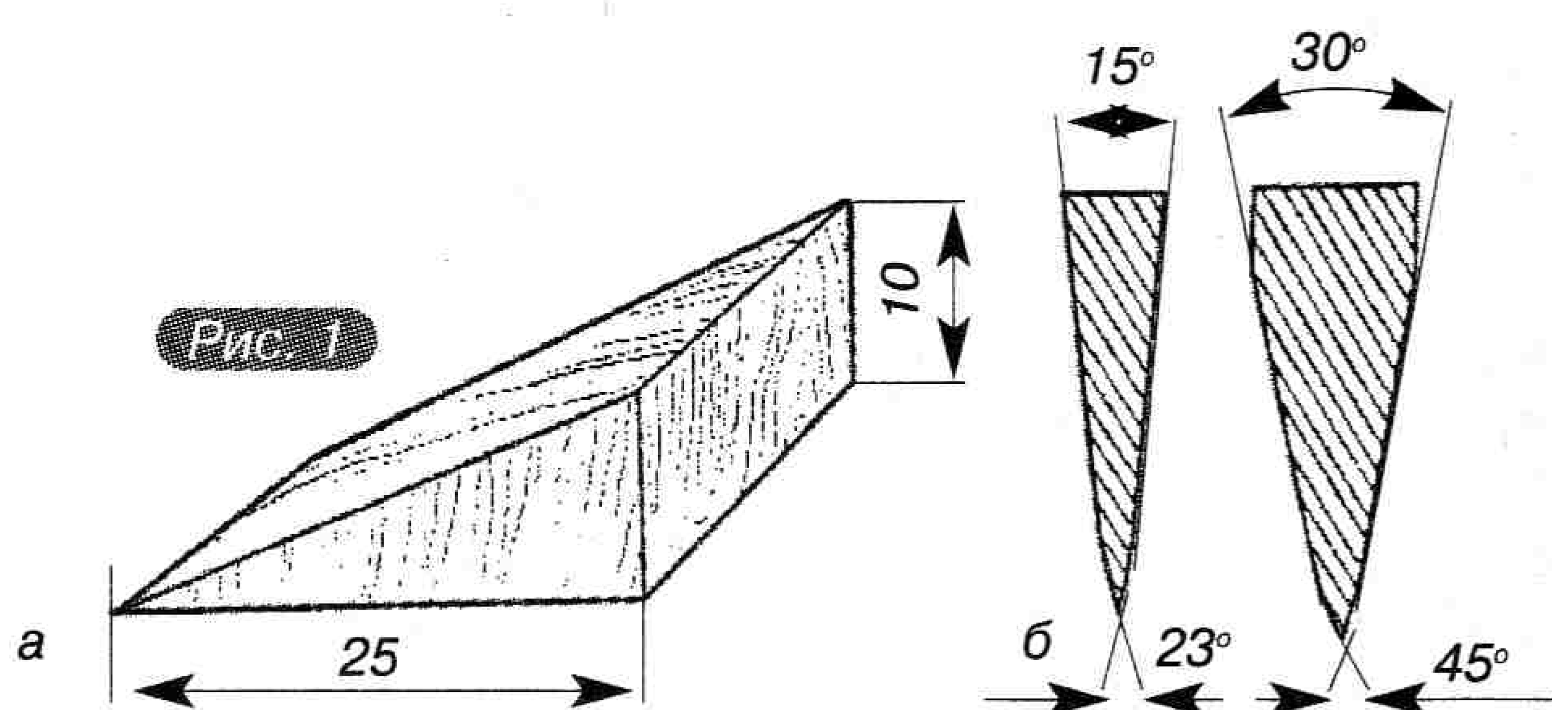

Пристосування для заточення:
а — пристрій (дерев'яний клин) для заточування ріжучої кромки;
б — кути заточування ріжучої кромки залежно від форми перетину леза ножа.

Візьміть дерев'яний брусок і зробіть з нього клин, довжина якого в 2,5 раза більша за висоту (рис. 1). Установіть цей клин на брусок, зверху покладіть ніж і рухайте вперед по бруску клин із притиснутим до нього лезом інструмента. Таке пристосування автоматично забезпечить правильний кут зняття зазублин. При цьому в леза з широкою фаскою кут заточення ріжучого краю вийде рівним 25—30°, а в масивного, товстого леза з вузькою фаскою – 30—45° (рис. 1).

Заточення криволінійної поверхні (напівкруглі стамески) суттєво не відрізняється від заточення простого прямого ножа. Щоправда, тут потрібні такі ж криволінійні бруски. Наприклад, треба заточити чотири напівкруглі стамески діаметром 8, 10, 12, 15 мм. Для цього потрібно мати лише один циліндричний брусок діаметром 8 мм (рис. 2), щоб виводити внутрішні сторони всіх чотирьох стамесок. Однак придбати циліндричний брусок не завжди вдається. В такому разі треба взяти невеликий прямокутний брусок, сточити його "на клин", щоб товщина широкої його частини дорівнювала 15 мм, а вузької – 8 мм і закруглити краї цього клина. Можна закруглити й два інших торці. Для якісного і швидкого заточення необхідно мати кілька брусків подібної форми з різною зернистістю.

Для заточення зовнішнього боку різців доведеться на бруску на обох його площинах сформувати різцем (стамескою) канавки – по канавці на кожний розмір різця. Власне, ці канавки з'являться самі в процесі заточення. Важливо тільки в кожній канавці заточувати різці відповідного радіуса закруглення. Після зняття зазублин фаску різця полірують пастою "Гої" на шкурі або за допомогою повстяного круга.

Якщо різець затупився, то його ріжучі властивості можна відновити поліруванням на повстяному крузі. Неодноразове таке відновлення призводить до закруглення леза і його заточити знову вдасться лише за допомогою брусків. Весь набір брусків потрібен у двох випадках: якщо викришилося лезо і якщо ви придбали не заточений різець.

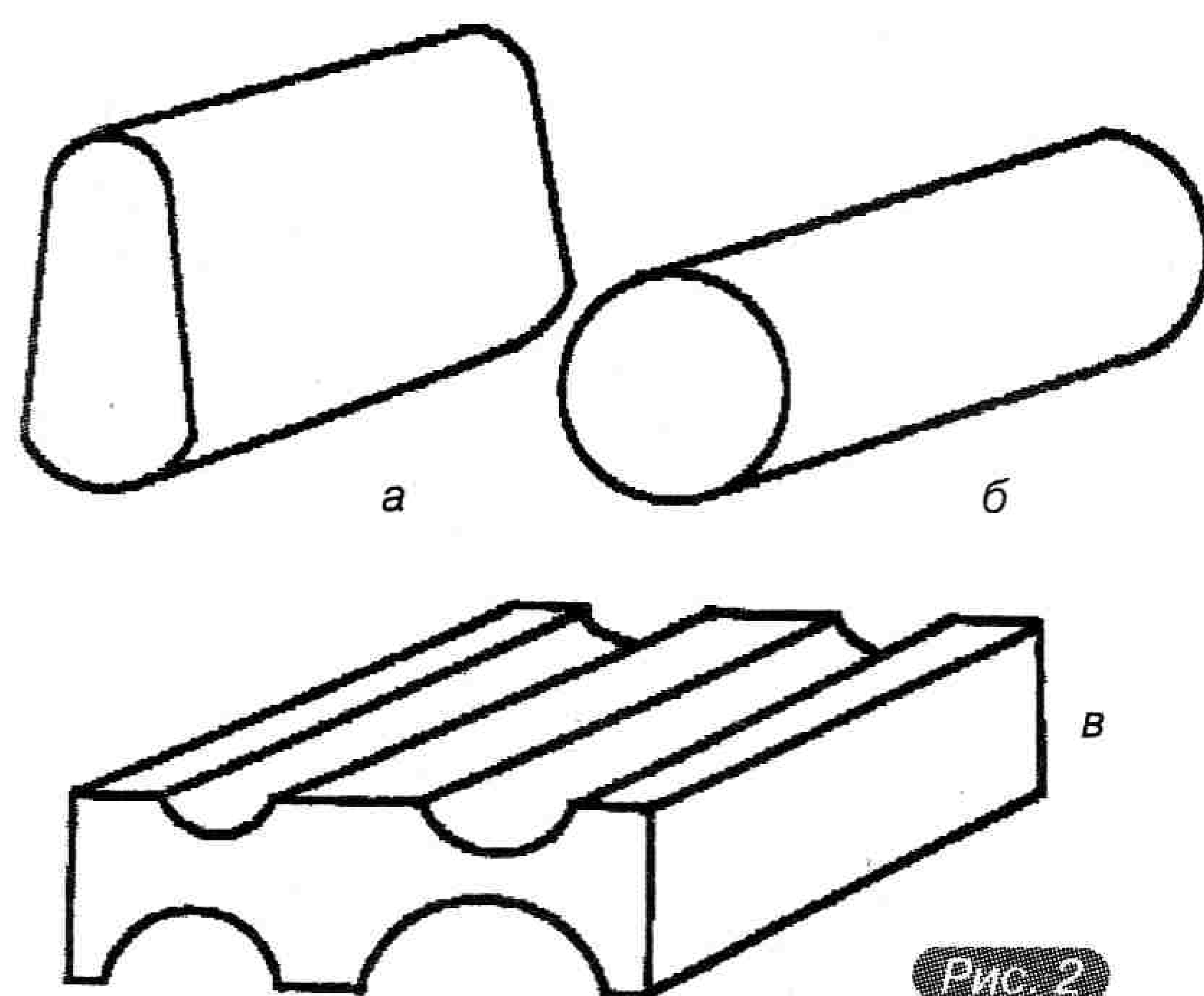

Бруски з криволінійними поверхнями:
а,б — для заточування внутрішньої поверхні різців;
в — для заточування зовнішньої поверхні різців.

На товстому лезі для зручності різання роблять дві фаски, тобто стоншують його від обушка до краю, намагаючись зберегти міцність леза. А сам край (після зняття зазублин) заточують під кутом не менше 23°С.

Якщо на лезі фаски з одного боку, то точити треба обидва боки. Як правило, лицьовий бік покривається іржею, а саме він формує стружку і на ньому виникає максимальне тертя під час різання.

За виглядом задирки можна визначити якість загартування сталі. Ідеально, якщо задирка має вигляд пружної нитки і відлітає після 5—6 перегинань під час заточення на всю довжину. Якщо ж вона під час заточення кришиться на шматочки, які нагадують пластівці, то метал швидше за все перегрітий і має грубозернисту структуру. Якщо задирка м'яка, то лезо не загартоване.

С.Артеменко

Продовження. Початок на стор.14

дюків, які в основному ще гірше взаємозапилюються і в деяких є навіть порожнє насіння. І лише невелика група самоплідних вишень, частина з яких — "діти" найсамоплідніщого сорту Любська — добрі запилювачі. Але всі вони пізноквітуючі, і, на жаль, не можуть запилити вишні, що квітують рано. Але й ці сорти мало поширені в Україні.

Добре й те, що переважна більшість вишень, за невеликим винятком, добре запилюються черешнями і біля них можуть добре плодоносити. Пилок черешень значно краще витримує похолодання в період квітування.

...Але не забувайте про полив

Лише через це кількість сортів вишні на земній кулі в кілька разів менша, ніж яблуні. Так, у Донбасі пройшли випробування близько 600 сортозразків вишні. Виявилось, що в посушливій зоні, коли практично щорічно, незважаючи на похмуру погоду, під час цвітіння плодових дме суховій, у вишні до половини сортів виявилися з пониженою посухостійкістю приймочки маточок. Тобто навіть за гарного цвітіня багато сортів дають поодинокі плоди, незважаючи на те, що випробування вишень проводили разом з черешнями. І лише в окремі роки, коли перед цвітінням випадав рясний дощ, багато сортів, котрі десятиріччями були з поодинокими плодами, — раптом давали гарний урожай, навіть якщо подув суховій. Тобто вишню в нашій зоні слід щедро поливати перед цвітінням. Такі сорти бажано розмножувати головним чином західніше.

Як бачимо, з вишнею селекціонерам ще треба немало попрацювати, щоб сорти були і стійкі до кокомікозу, і великоплідніші. Хоча сорти з надто великими плодами вже є (і особливо багато їх у Мелітополі і Донбасі). На жаль, серед дюків рідкістю є слаборослі сорти. Треба також виводити взаємозапилювані сорти, хоча це важко, але можливо.

Вишня, майже як і черешня, — не дуже вибаглива до родючості ґрунту, може добре плодоносити за гарного догляду і на супіщаному ґрунті. В Україні вишню розмножують переважно на магалебці, яка з нею, крім Любської, добре сумісна. Північніше, в Росії, її здебільшого розмножують на церападусах — гібридах вишні з черемшиною, які не утворюють порослі. Церападуси рідше висівають, а частіше розмножують зеленими живцями із застосуванням туманоутворювальних установок. Єдиний раз я намагалась розмножити черешню на сіянцях церападусу, але майже всі вони на другий—третій рік під дією вітру повідламлювались у місцях щеплення. Очевидно, існують якісь церападуси, більше сумісні з черешнями.

Звичайно, і вишня має сорти, які добре почуваються лише в південній зоні, особливо серед групи дюків, але й вони поступово просуваються на північ, слідом за першим дюком, виведеним І.В. Мічуріним — Красою півночі.

Слива дуже непосухостійка

Так само, як і вишня, слива домашня давно вже просунулась доволі далеко на північ і розмножується аж до Москви. Це не менш важлива для зміцнення здоров'я порода: не тільки гарне послаблювальне (що всім відомо), але й до деякої міри може, як і женьшень, підвищити життєдіяльність всього організму. Останнім часом з'явилася група особливо великоплідних сортів з масою плодів до 40—60 г, на жаль, більшість з-поміж них — іноземні.

Випробування близько 400 сортозразків сливи в Донбасі показало, що ця порода одна із найнепосухостійкіших і після сильних посух не лише припиняє приріст і доводиться часто виконувати легке омолодження, але у переважної більшості значно знижується цукристість, зникає властива кожному сорту ароматичність, тобто втрачаються смакові якості. Ось невеличкий приклад. Коли була на Майкопській дослідній станції, мені дуже сподобались за смаком дрібноплідні сорти групи

мірабелей. У нас же із 5 мірабелей (25 дерев) ніхто ніколи не збирав урожай за всі роки випробувань, урожай залишався під деревами... А група північних слив після поєднання сильної посухи з послідуючим сильним морозом втрачала морозостійкість квіткових бруньок нарівні з південними сортами.

Менша за кількістю, ніж у вишні, але все ж частина сортів сливи, серед яких і широковідомі: Угорка італійська, Угорка звичайна (Настояща, Молдавська), Персикова, Туле Грасс, Волошка та інші з року в рік квітували, але давали поодинокі плоди через низьку посухостійкість приймочок маточки.

Навіть районовані сорти — Ренклод Альтана, Ганна Шпет та інші — нормальних смакових якостей набували не частіше одного разу на 5 років. Тільки якщо за місяць до достигання (не пізніше) пройде рясний дощ або буде проведено гарний полив, то в Ганни Шпет, особливо за теплого вересня (коли вона достигає), відновлюються нормальні смакові якості.

Тому слива без зрошення живе в Донбасі не більше 13—15 років, тобто вдвічі менше, ніж західніше у сприятливіших умовах.

З цієї колекції практично не втрачали смакових якостей тільки "іноземець" Стенлі та донецькі сорти, відібрані після схрещування і вирощування багатьох тисяч сіянців. Із них є три з десертним смаком, усіх строків достигання, є дуже великоплідні. Виведені і два сорти терену від схрещування Терену великого волзького зі сливами.

Слива — одна із найвибагливіших порід і до родючості ґрунту. Але вона, як і волоський горіх, найстійкіша до надлишку вапна в ґрунті і не потерпає від хлорозу листків на ґрунтах, де майже всі плодові породи не можуть нормально рости і плодоносити. Найбільша небезпека для сливи — вірусна хвороба шарка, яку можна завезти із заходу.

З аличею немає проблем

Якщо слива домашня у далекому минулому має походження від аличі шляхом потроєння кількості хромосом (16—48) і вже з нею не схрещується, то сучасні сорти аличі — по суті гібриди, головним чином з китайськими або канадськими сливами, у яких однакова кількість хромосом — 16. Тому це схрещування, на відміну від вишні, не дало особливих негативних наслідків у взаємозапиленні. Але все ж краще вирощувати відразу мінімум 3—4 сорти, оскільки запилювачі ще не вивчені.

Лише в останні десятиріччя з'явилися сорти аличі, які можна культивувати по всій Україні. І є навіть група білоруських сортів, частина яких, як і Кубанська комета (гібрид аличі південної з ка-

надською сливою), мають високу морозостійкість і здатні плодоносити, як і донецькі сорти Сливовидна, Бархатна, навіть після 30-градусних морозів. У деяких з цих сортів маса плодів сягає 40—50 г — Обільна (Крим), Генерал (Донбас).

Незважаючи на непогані смакові якості, все ж більшість сортів мають деякий надлишок кислотності, за окремим винятком (Гармонія та ін.) і дуже рідко з кісточкою, яка відокремлюється (Бархатна та ін.), є сильно- та слаборослі. Алича менш вибаглива до родючості ґрунтів, ніж слива, і посухостійкіша.

Найвразливіші — абрикос і персик

На жаль, такі цінні породи, як абрикос і персик, мало поширені в країні і залишаються майже повсюдно, за винятком крайнього півдня (головним чином Криму) тільки любительськими породами через недостатню морозостійкість. Хоча деякі сорти абрикоса виведені навіть набагато північніше — в Росії. Але навіть у вихідців з півночі, у яких підвищена морозостійкість деревини, є особливість, яку поки що важко подолати: після закінчення глибокого спокою, який у плодових продовжується приблизно до кінця січня, у абрикоса легше, ніж в інших порід, у період лютнево-березневих відлиг поновлюється життєдіяльність плодових бруньок, через що вони нерідко вимерзають після повернення морозів. А після цвітіння зав'язь особливо чутлива до заморозків мінус 1—2°С.

Морозостійкіші й пізніше квітуючі бруньки закладаються на однорічному прирості після легкого омолодження дерев, яке можна проводити після збирання врожаю (тільки в абрикоса!). І якщо в посуху їх ще й полити, то до осені такі дерева встигають дати приріст до 50—60 см (метод Шітта).

Випробування в Донбасі понад 400 сортозразків абрикоса північного і південного походження показало, що лише окремі з південних сортів, давши один урожай, виживають, а із 15—16 середньоазійських жоден не набував підвищеної цукристості, яку він має в себе на батьківщині. Тільки поодинокі південні сорти (Присадибна, Манітаба, Аденіс, Фелпс) доволі довго живуть, але дуже рідко дають урожай.

Поки що для аматорського садівництва виокремлено лише кілька сортів київської та донецької селекції (із останніх частина мають солодке ядро), які можуть дати 2—3 врожаї за п'ятирічку.

У персика на півдні можуть плодоносити сотні сортів. А для Донбасу після випробування близько 300 сортозразків виокремлені дещо стійкіші: Грінсборо, Пам'ять про батька, Редхейвен та донецькі і київські сорти. І все ж південні сорти не кращі від північних і до того ж поступаються перед останніми морозостійкістю.

На жаль, в обох порід у північній половині України можуть культивуватися щонайбільше по десятку з лишнім сортів кожної з них. А щоб персик будь-якого сорту доживав хоча б до 15—20 років, його слід в тій чи іншій мірі омолоджувати, як тільки морози перевищили мінус 25°С. А після 30-градусного морозу залишати одні пеньки — лише тоді він ще зможе ожити. Обидві породи краще плодоносять у міських насадженнях, особливо якщо ростуть поруч з будинком з південного боку.

З обома породами селекціонерам належить ще багато попрацювати, щоб просунути їх на північ.

З шкідниками боріться по-розумному

Для всіх кісточкових дуже важливо не обприскувати їх інсектицидами перед цвітінням, аби не знищувати корисних комах (мушки, трипси, біловічки тощо), які запилюють квітки. Адже в Донбасі дуже часто сади квітують у похмуру, але дуже суху погоду, коли бджоли сидять у вуликах. А іноді навіть в сонячну погоду за звичкою летять у балку на дикі трави.

Для яблуні за рясного цвітіння для доброго врожаю достатньо, щоб запилилося 5—7% квіток, а для кісточкових, залежно від породи, повинно бути 17—25% зав'язі. Коли ж має місце часткова загибель квіткових бруньок, то й ще більше.

Упродовж багатьох десятиліть у садах з'являється то один, то другий шкідник, який пошкоджує одну з плодових порід. Так, 50 років тому чимало шкоди, особливо яблуні, завдала комоподібна щитівка. Але вона зникла і вже піввіку не з'являється в садах Донбасу.

Деякий час "попрацювала" листокрутка, особливо на листках черешні. Давно не з'являлась на яблуні і черешні попелиця, але незмінно, як би з нею не боролися, з'являється вона на своїй облюбованій породі — сливі. А років 4—5 тому звідкілясь "взялася" горностаєва міль і почала щорічно після цвітіння об'їдати листя аличі. Спочатку не чіпала сливу домашню, а потім добралась і до неї. Дуже побоююсь за черешню, бо одного року бачила як півкрони сорту Валерій Чкалов, гілки якого переплелися із сусідньою аличею, були об'їдені цією міллю. Дивно, що в аличі затим знову відростає листя і вона навіть встигає закласти квіткові бруньки.

Як правило, щорічно доводиться обприскувати яблуні проти плодожерки. Але виявилося, що можна обходитись і без обприскувань, якщо в присадибних садах є гнізда дрібних пташок (але не шпаків! — головних пожирачів черешні).

Останніх років з 15 в Україні з'явився шкідник, який знищує врожай сливи — товстоніжка. Вона селиться всередині кісточки сливи і викликає масове обпадання зеленої зав'язі. З нею можна боротися навіть без обприскувань, збираючи та знищуючи опалу зав'язь. Це слід робити всім садівникам, інакше муха прилетить від сусідів і кожна пошкодить до 40—70 плодів.

За останніх 50 років дуже рідко в поодиноких плодах вишні можна було зустріти черв'ячка на ймення "вишнева муха". Років 12—15 тому ця муха "переселилась" у плоди черешні і почала щорічно дуже сильно пошкоджувати їх у сортів від середнього до пізнього строків достигання. Її вже пора перейменувати на "черешневу муху". З нею дуже важко боротися. Обприскування інсектицидами на початку цвітіння білої акації, знищення плодів, розпушування ґрунту під деревами, де вона зимує, може й не допомогти, якщо в сусідніх садах не вели боротьби з цим шкідником. Місцями останні два види шкідників зникли лише тому, що під час їхнього вильоту був надзвичайно пізній заморозок (на початку червня), який знищив урожай плодових порід.

Боротьбу з хворобами плодових культур суттєво полегшує селекція — виведення стійких сортів до парші та інших захворювань. Коли навчимося ефективно розмножувати корисних комах, які знищують шкідників, — ми позбавимось отруйних і для нас самих обприскувань.

Л.І. Тараненко,
заслужений агроном України,
старший науковий співробітник АНДЦ

ЩЕ РАЗ ПРО ЛІТНЄ ЩЕПЛЕННЯ

Тема літнього щеплення вже не раз обговорювалася на сторінках "ДСГ" і не лише мною, а й іншими садівниками-аматорами. Так, у "ДСГ" № 1 за 2004 р. (стор. 22) садівник-аматор з Харкова Л.С. Шугін пише: "На відміну від літнього окулірування, літнє щеплення живцем набагато надійніше. Коли його виконати до середини серпня, то прищепа встигає дати значний приріст ще в поточному році".

Далі Л.С. Шугін, говорячи про літнє щеплення плодових дерев, пише: "Останнє вважаю важливою технологічною новинкою (якщо не відкриттям) у ланцюгу розмноження та селекції, про яку мовчить хрестоматійна література з садівництва".

Це визнав садівник, який на власному досвіді уже літнє щеплення випробував і переконався в ефективності такого окультурення дерев, хоч це й не його винахід, але, як він вважає, вартий хрестоматійної літератури. Думаю, й інші садівники уже переконалися, чого варте літнє щеплення, яке набагато прискорює окультурення плодових дерев.

Дещо з історії винаходу

Ще в довоєнні роки, коли я вчився у 7–8 класі і відвідував гурток юних садівників, щоб поглибити теоретичні знання, влітку нарізав, так би мовити, умовних живців–прищеп і щепив ними різними способами плодові дерева на батьківському городі. А восени на груші, коли з неї осипалось листя, побачив дві гілки (умовно щеплені), які зеленіли до морозів. А навесні пішли в ріст.

Невдовзі почалася війна і було не до прищеп. Невідомо, хто зрубав на хуторі ту грушу. Далі – фронт, служба в армії, а коли у 1950 році повернувся у рідне село, спробував було повторити літнє щеплення, але невдало. Вдруге повернувся до нього аж у 70-х роках.

Верхівкою пагона, що залишилася після окулірування, щепив сливу. До осені прищепа проросла в гілку, яка гарно пішла в ріст. До речі, та слива й дотепер росте і гарно плодоносить. Далі літнє щеплення відрізком пагона на 3–4 бруньки випробував ще на яблунях, грушах, черешнях, абрикосах, сливах, вишнях і переконався у його ефективності й перевагах над весняним щепленням та окулірування м.

Скажу й таке: усі плодові дерева на городі в моєму селі Яришеві, і на садовій ділянці, за винятком чотирьох, під Вінницею, окультурені саме літнім щепленням. Причому, більшість дерев – багатосортові: від 3–4 і до 12 сортів, які гарно плодоносили.

Літнім щепленням окультурив чимало дерев сусідам та знайомим. Вони тепер переконалися в ефективності літнього щеплення, хоча спочатку сприймали те з певною недовірою.

Переваги літнього щеплення

Про них уже йшлося в окремих публікаціях журналу, зокрема за 1995–1997 рр., писалось також про вдосконалення літнього щеплення тощо. Тим-то, спробую дещо тут систематизувати.

- Найголовнішою перевагою літнього щеплення, на мій погляд, є те, що воно на один календарний рік, порівняно з окуліруванням, прискорює окультурення дерева. А це – доволі важливий фактор у садівництві.
  Крім того, за раннього літнього щеплення прищепа до осені проростає в гілку, галузиться і деревце вже має крону. А окрема така гілка, щеплена на плодовому дереві, наступного року, як правило, зацвітає і теж дає плоди.
- Літнє щеплення менш трудомістке і результативніше. Відпадає потреба в заготівлі і зберіганні живців, утепленні прищеп на зиму, коли за несприятливих умов гине частина бруньок або залишається сплячими навесні.
- На відміну від весняного, літнє щеплення виконують щойно зрізаним живцем. Він переноситься з дерева на дерево, причому, чим швидше – тим краще. Власне, сподобався сорт і його тут же можна щепити. Відпадають можливі помилки в сорті, проростанні живців тощо.
  Крім того, щойно зрізані живці у вологому середовищі (мох, тирса, ганчірка) можна зберегти в целофановій торбинці, навіть 3–4 дні або й переслати поштою.
- Строки літнього щеплення більш тривалі. Його можна починати з кінця червня й до середини вересня. На випадок невдачі щеплення можна повторити 5–6 разів, тоді як за весняного – не більше 2–3 щеплень. Краще вдаються червневі щеплення та в першій половині липня. Хоч приживлюються прищепи й у серпні та вересні, якщо їх добре затінити та створити вологий мікроклімат.
- Для літнього щеплення придатні майже всі способи щеплення, що й для весняного. Тут, однак, треба мати на увазі: коли другий сокорух сповільнився (кінець липня–вересень) і кора не відстає, – щепити слід вприклад, косий чи триганний заріз, розщіп тощо. А найкраще вдається просте чи поліпшене копулювання.
- У спекотну погоду певного клопоту завдає створення вологого мікроклімату для прищепи. Але надіти на прищепу целофанову кульку і влити туди дві ложки дистильованої води для конденсації, гадаю, невелика складність. А притінити прищепу від прямих сонячних променів можна будь-чим.

Не слід також, на мій погляд, в спекотну погоду використовувати для обв'язки поліетиленову стрічку. Клейкий шар під впливом температури виділяє пари, які згубно впливають на наростання камбію.

Щеплення зеленою гілкою

У практиці садівництва бувають випадки, коли на материнському дереві, сорт якого хочеться повторити, практично немає прищіпного матеріалу або однорічні пагони дуже слабкі і зелені, не визрілі. Таке здебільшого буває, коли дерево надто рясно вродило, надмірно спекотні весна і літо тощо. Як тут бути?

Вихід із становища знайшов майже випадково: спробував щепити таку зелену гілочку з п'яткою кори торішнього пагона. За акуратного виконання всіх операцій прищепа прижилася і пішла в ріст так само, як і при щепленні визрілим живцем. Тоді випробував довжину посередника і зеленої гілки. Дійшов висновку: відрізок минулорічного пагона має бути довжиною 2–3 см, крім такої ж довжини косого чи іншого зрізу. Зелену гілку або й дві—три слід вкоротити до 4–5 см, але щоб на ній було не менше двох бруньок. Довші – в'януть і підсихають. Верхівку зрізу прищепи слід обов'язково замастити варом.

Щеплення зеленою гілкою випробував як на зерняткових, так і на кісточкових породах плодових дерев. Краще приживлюються яблуні і груші. Дещо гірше – сливи і майже не приживлюються абрикоси. Хоч був випадок, коли на абрикосі прижилася невизріла прищепа (вона не зелена, а червона) довжиною 23 см, яка мала 12 бруньок, крім верхівкової. Але це – виняток.

Отже, літнє щеплення зеленою гілкою цілком можливе і воно має ряд переваг, як і літнє щеплення відрізком пагона. Які саме?

По-перше, так само на один календарний рік скорочує окультурення дерева. Нове плодове деревце чи гілка формується уже в той самий рік вегетації.

По-друге, щеплення молодою зеленою гілкою з п'яткою минулорічної кори можна робити зразу ж після невдалого весняного щеплення, а на випадок невдачі – повторити.

Третє – це проростання прищепи в розгалужену гілку. Однак треба мати на увазі, що, коли така зелена гілка взята з плодушок чи кільчаток материнського дерева, на ній можуть бути виключно плодові бруньки.

Четверте, що також важливо, за раннього щеплення зеленою гілкою приріст до осені встигає визріти, успішно зимує, а навесні йде в ріст і нерідко цвіте і дає плоди.

Помічено й таке: краще приживлюються прищепи зеленою гілкою з п'яткою торішньої кори на 2–3-річних саджанцях та на торішніх бокових чи верхівкових пагонах, а також на "вовчках", які тепер окультурені бажаним сортом.

Як бачимо, щеплення зеленою гілкою також заслуговує на увагу. Як і літнє щеплення, воно має ряд переваг і, на мою думку, перспективне в садівництві. А, що до того, як пише Л.С. Шугін, що мовчить хрестоматійна література, то тут, думаю, є причини.

По-перше, як перший, так і другий винахід чужий. Я, правда, не претендую ні на авторські свідоцтва, ні на патент. Опублікував з тим, щоб люди, садівники якнайповніше використали цю технологію в аматорському садівництві, хоч вона цілком годиться і для промислового виробництва.

По-друге, сучасні хрестоматійники з садівництва прагнуть мати щось власне. Але, якщо такого немає, а література з садівництва вже в сотий раз переписана, то про що тут писати?

Нарешті, будь-яка новинка, в тому числі й у садівництві, насторожує, потребує перевірки, дослідження. А все те – праця і час. Причому, праця ніким не оплачена. То, хто ж зараз, в умовах ринку, буде трудитися задарма? Хіба що такий, як я.

Г.А. Скоряк

НЕВДОВЗІ БУДЕ ТЕЛЯТКО

Начебто прийняти теля, зберегти і виростити його — премудрощів великих не треба, і все-таки...

Тільність у корови триває 285 днів. Бичків (а також двійню, трійню) вона виношує на три—п'ять днів довше і важать вони більше, ніж телички.

Маса телят під час народження коливається від 15 до 60 кг і становить близько 5—6% маси матері.

Про наближення терміну отелення віщують такі ознаки: наповненість вимені, западання крижів, від натиснення рукою на живіт теля відчутно постукує. За вісім днів до отелення із сосків виступають крапельки молозива.

Отже, настав час подбати про обладнання, дезінфекцію і чистоту приміщення для немовляти і його матері. Простежити, щоб у ньому не було протягів, щілин, виступів, сучків. Підлогу дезінфікують 5%-ним розчином карболової кислоти, використовуючи обприскувач. Стіни білять 2%-ним розчином негашеного вапна. Підлогу застеляють соломою, тирсою, краще все-таки соломою

У процес отелення краще не втручатися.

За нормального його перебігу сильній тварині достатньо три—п'ять потуг для виведення плоду. Стежать лише за тим, щоб корова не лягла задом близько до стіни. Інакше вона може зашкодити теляті. Якщо навколоплідний міхур на мордочці, яка з'явилася, не розірвався, негайно розріжте його стерильними ножицями. Треба дати матері облизати своє маля. Такий доволі жорсткий масаж сприяє кращому розвиткові теляти, знімає в нього стресовий стан і сприяє профілактиці захворювань.

Коли корова не облизує теля, його потрібно негайно забрати із стійла, ретельно обтерти, добре промасажувати тіло солом'яним джгутом або мішковиною, а потім помістити до теплого приміщення.

Якщо після важкого отелення у теляти немає ознак дихання, необхідно негайно видалити слиз з носа та рота і зробити йому штучне дихання. З цією метою періодично стискають і розтискають грудну клітку.

Не забудьте через годину—півтори напоїти „породіллю" теплою, злегка підсоленою водою, щоб не було пологового парезу, який трапляється і доволі часто у високоудійних корів. Стежать і за виходом (відділенням) посліду. У нормі він відокремлюється через півтори—дві години. Іноді послід затримується на цілу добу. Нічого страшного в цьому немає. Але тепер потрібне втручання ветспеціаліста. Трапляється, що тварина поїдає послід. Цього допускати не можна, інакше корова занедужає.

У перший період після народження телята дуже вимогливі до мікроклімату. Тому приміщення для них має бути тепле, сухе і світле. Дуже шкідливі різкі коливання температури. Підвищена вологість повітря, вологі стіни, сира підлога, холодні бетонні або металеві огородження — усе це підсилює тепловіддачу і може призвести до переохолодження тіла теляти.

Після народження у телят дуже низька стійкість до захворювань, тому що їхня кров майже не містить імунних тіл, здатних убивати хвороботворні бактерії.

Імунітет в організмі теляти розвивається в результаті споживання молозива.

Нормально народжене теля, звичайно, через 1—1,5 години намагається встати на ноги. У цей час йому і варто вперше дати один—два літра молозива.

Протягом перших чотирьох—п'яти днів телят слід напувати не менше трьох разів на добу, а слабких — до шести разів.

Найкраще випоювати молодняк свіжим молозивом (35—37°С). Якщо потрібну температуру не вдалося зберегти, можна молозиво підігріти, але робити це треба дуже обережно, тому що воно може згорнутися і стати непридатним для випоювання. Підігріваючи, температуру молозива вимірюють градусником, який має бути абсолютно чистим, щоб не внести в нього шкідливих бактерій.

Якщо теля через слабкість само пити не може, привчіть його: вимийте руки, потім дайте йому чистий палець і, не виймаючи пальця з рота, занурте мордочку теляти в молозиво. Як тільки воно почне ссати, палець вийміть. Теля буде продовжувати пити. Врахуйте, що цей прийом можна застосовувати лише в перший день випоювання.

У новонародженого теляти дуже слабко розвинутий рубець шлунка, тому він може добре перетравлювати тільки молочну їжу. Через два тижні шлунок пристосовується до переварювання рослинних кормів. З цього часу до раціону можна додавати сіно, концентровані та соковиті корми. Жмуток гарного сіна потрібно класти до годівниці з перших днів життя.

Краща підстилка для теляти — чиста суха солома. Можна використовувати і торф. Зовсім непридатні для цього тирса і стружки, тому що, часом, з'ївши їх навіть у невеликій кількості, телята можуть занедужати.

Підіб'ємо підсумки. Усього для вирощування теляти потрібно 500 кормових одиниць. Вирощуючи телят на розплід, норму молочних кормів збільшують удвічі. Кращим показником правильного утримання теляти є його жива маса. Якщо телята до тримісячного віку важать 90 кг, а до півроку — 150 кг (телички), 165—175 кг (бички), то вирощували їх правильно.

Досвідом з Г. Коваленко поділився ***Євгеній Філатов,*** *ветеринар*

УКЛАДАЄМО І СТРИЖЕМО ВІВЦЮ

Справді, чимало господарів зауважують, що після стрижки вівці, особливо однорічного віку та матки, які годують, активніші і краще поїдають корми, тому їх і слід стригти. Найкраще робити це, починаючи з кінця травня до кінця червня, восени із середини чи кінця серпня до середини вересня. Терміни ці, звичайно, орієнтовні, краще підстригти раніше, ніж пізніше — інакше вовни матимете менше. Утім, якщо стригти не для вовни, то терміни не мають принципового значення.

Перед стрижкою овець бажано витримати на голодній дієті (10—12 годин), тоді менше будуть травмуватися внутрішні органи. Ловлять овець за задню ногу або за вовну біля шиї. Описано безліч способів, у якому порядку стригти вівцю. Найпростіший, на мій погляд, такий. Стригаль саджає вівцю на крижі спиною або боком до себе, голову тварини притискає рукою до своїх ніг або (якщо вівця сидить боком до нього) затискає між ногами. Встати з цього положення вівця не може. Така фіксація зручна ще і тим, що доступна для стрижки майже вся поверхня тіла тварини, отже, її не треба зайвий раз повертати. Тільки крижі та задня поверхня стегон залишаються необстриженими. Цю частину можна обстригти, поклавши вівцю спочатку на один, а потім на другий бік. Зверніть увагу: через спину вівцю повертати з боку на бік не можна!

Стригти можна ножицями або за допомогою машинки. Якщо під час стрижки ушкоджена шкіра вівці, то стрижку треба припинити, а потім обробити всі рани. У цей же час можна обрізати ратиці. Після стрижки вівці зазнають переохолодження, тому стригти їх краще за сухої теплої погоди. Обстрижених овець не рекомендується випасати під дощем і під час сильного вітру протягом 1,5—2 тижнів.

*З досвіду **Є. Зелик** з Хмельниччини, записала Г. Коваленко*

Мускусні качки — неабияка підмога для сімейного бюджету: і на столі завжди смачна качатина, і з їхнього м'яса можна запасти чудові консерви. Мускусну качку іноді помилково іменують "індокачкою" через яскраво-рожевий м'ясистий бородавчастий наріст на голові. Інколи можна прочитати в багатьох виданнях про те, що нібито ця качка виведена штучно, у результаті схрещування індички та селезня. Справді, наріст на голові мускусної качки кольором і бородавчастістю нагадує індичачу "сопу", але до індика ця качка не має ніякого відношення.

Родом мускусна качка з Південної Америки. Інша її назва — деревна качка, тому що вона, на відміну від європейської, сидячи біля водойми, рідко до неї заходить, хіба що напитися. У себе на батьківщині вона живе в тропічних лісах і гніздиться на деревах.

Мускусна качка не може крякати, вона лише видає характерні шиплячі звуки, за що іноді її називають ще качкою-шипункою.

МУСКУСНА КАЧКА

Мускусна качка не завдає господарям багато турбот. По-перше, як і гуска, вона активно пасеться і добре засвоює корми з високим вмістом клітковини. По-друге, у цієї качки чудово збережений інстинкт висиджування яєць.

Мускусні качки — відмінні квочки і чудово водять та вирощують каченят. Утім, каченят варто відразу забирати, а качці дати перегуляти, а потім вона знову виводить каченят. З весни до осені одна качка може висидіти два—три виводки, у середньому в кожному — 18—20 каченят.

Маса селезня — 4—5 кг, качки — 2—3 кг. Несучість — 60—70 яєць на рік. Яйцекладка відбувається у два—три цикли. Інкубаційний період триває 35 днів. Водойма мускусним качкам не потрібна. Їм треба ставити воду тільки для пиття. Качки можуть бути різного забарвлення, оскільки існує кілька видів оперення — синьо-чорне, біле, строкате, червоне (темно-коричневе). Чимало птахівників-аматорів зупиняються на червоних й ось чому: червоні качки більше несуть яєць, вони масивніші, і найголовніше — майже не літають, що іноді трапляється з чорними качками цього ж виду. Мускусна качка — просто живий інкубатор. Деяких занадто сумлінних мам доводиться раз на добу навіть знімати з гнізда, щоби попоїли і напилися.

На невеликих ділянках мускусна качка незамінна птиця. Вона спокійно може цілими днями сидіти в сарайчику з невеликим віконцем, не виходячи на прогулянку і там тихенько поїдати залишений на кілька днів корм. Варто пам'ятати, що ця качка — з півдня, тому її ніколи не випускайте на прогулянку, якщо температура нижче 5°С морозу — качка може серйозно обморозити лапи, відмерзлі частини відпадуть, птиця почне кульгати і загине.

Взимку качок можна тримати у неопалюваному сараї окремо від курей, бо кури, зазвичай, несуться, де попало, а качки, сівши на гніздо і почавши висиджувати упереміж свої і чужі яйця, висиджують більше курчат, ніж каченят. Відчуваючи пришвидшений розвиток зародка, вони перегрівають власні яйця, тому що курчата мають потребу в коротшому і жаркішому насиджуванні. Качки, які уже виводили каченят в одне літо, наступної весни починають нестися раніше, ніж качки-першолітки. Відкладати яйця качки-другорічки починають з кінця лютого. Коли качка починає насиджувати яйця, то поводиться дуже зворушливо. Якщо сходить із гнізда, то ретельно вкриває яйця пухом і, відходячи від них, попискує — мовляв, не підходьте! А коли йде їсти і пити, то, побачивши селезня, пригинає голову до землі і пищить голосніше і навіть з деякою погрозою — іди геть!

Ось такі вони, мускусні качки. Вирощуйте їх, і ви завжди будете з дієтичним, смачним м'ясом.

*Підготувала **Г. Коваленко***

Годівля овець

(з власного досвіду)

Годівля овець, як і всіх травоїдних, поділяється на два періоди: літній та зимовий. Найдешевшим і найекономнішим способом годування овець улітку є випасання на пасовищі. Один гектар багатого пасовища може прогодувати 20—25 дорослих овець, доброго пасовища (також 1 гектар) вистачить для 10—15 овець, а слабке зможе прогодувати заледве 5—10 овець. Пасовищний сезон триває від травня до кінця жовтня, а за сприятливих умов може бути і довшим, наприклад, від третьої декади квітня до половини листопада.

Визначення "добре пасовище" — це упорядковане, доглянуте, рясно угноєне, а під час посухи зрошуване. Пасовище слід поділити на вигони. Вигонів має бути близько 6—8, а випасати на одному вигоні не більше як 3—5 днів. Навесні, коли трави буйно ростуть, частину вигонів можна використовувати на сіно (один укіс), а потім як пасовище.

Для огородження пасовищ використовують жердини з вирубки лісу. Можна й гладенький дріт (колючий дріт псує вовну тварин). Огорожа з дротяної сітки дорога і непрактична. А ще треба купити так званого "електричного пастуха", тобто огорожу з дроту, підведену до джерела електричного струму. Перевага такого обладнання у тому, що його можна переносити, змінюючи таким чином вигони. Не використовувану на цей час частину пасовища можна викосити, удобрити або підсіяти. Якість пасовища залежить від ботанічного складу рослин і темпу їхнього росту. Дуже важливо, щоб пасовище розташовувалося на відносно сухих ґрунтах. Вівцям не підходять підмоклі пасовища, із стоячими водами під час розливу рік, сильних дощів тощо, бо вони можуть стати розсадником різних хвороб.

Денна потреба годівлі для дорослої вівці становить 5—6 кг зелені з пасовища, що приблизно відповідає такій самій кількості годин випасання овець. Достатньо вигнати овець на пасовища на 3 години перед полуднем і на 2—3 після полудня — і це забезпечить їм потрібну кількість кормів. Звісно, за відповідного росту і якості трав. Не варто виганяти овець занадто рано, коли трави на пасовищі в росі, особливо у весняний період, коли трави мають у своєму складі багато білка, вівці з'їдають їх жадібно, часто у надмірній кількості, що зумовлює здуття або пронос, особливо у ягнят.

Якщо вівці залишаються на пасовищі увесь день, необхідно влаштувати для них затінення, де вони могли б сховатися від спеки і під час дощу. Овець не треба припинати. Ці тварини полохливі, тому їх легко налякати. Від переляку вони можуть заплутатися, поранитись або навіть зламати кінцівку. Прив'язана вівця — погана характеристика господареві, натомість вівці, яких випасають на вигоновому пасовищі, свідчать про уважність і турботу власника овець.

Під час літнього годування, коли вівці пасуться на доброму пасовищі, додавати концентровані корми дорослим тваринам необов'язково. Помірно концентровані корми треба давати ягнятам, які швидко ростуть і потребують білок для укріплення м'язів та інших тканин. Однак якщо вони пасуться на доброму пасовищі, то не потребують великої кількості концентратів. Вистачить 0,20—0,25 кг мішанки щодня на одну голову. У період, коли ріст трав зменшується, зазвичай, з другої половини липня до кінця серпня, треба поповнювати нестачу зелені і догодовувати овець, особливо ягнят, зеленню з оброблюваних полів або дати змогу їм збирати з них пожнивні рештки.

Випускаючи овець на стерню для поїдання колосків, треба бути надзвичайно обережним, оскільки велика кількість колосків жита або ячменю може зумовити здуття, а гострі остюки призвести до поранень і як наслідок — до запалення ясен та піднебіння.

Під час зимового годування здебільшого дають сухі корми, зібрані влітку. До об'ємних сухих кормів належать: сіно, солома злакових рослин, стручкових і волотистих, вирощуваних на насіння, а також полова, квасолиння, гороховиння, макуха тощо.

Сіно — незамінний корм для овець. Воно щодня має бути у годівницях від 1 до 2 кг на голову. Зібране у відповідний час і належно висушене сіно має у своєму складі необхідні харчові речовини, постачає білки, вітаміни та мінеральні речовини. Діє дієтично і регулювально, має велике значення для правильного росту та зміцнення кістяка. Якщо сіна мало, його необхідно ділити, аби вистачило на весь період зимової годівлі. Це особливо важливо для ягнят, які повинні отримувати найліпше, найніжніше сіно уже на третьому тижні після народження. Мінімальний денний раціон має складатися щонайменше з 0,65 кг сіна для дорослої вівці і ніяк не менше, хіба що замість сіна давати поживний силос, який за корисністю близький до сіна, а за смаком буває навіть ліпший.

Солому злакових і бобових дають вівцям на ніч, аби перебирали. Рештки, що залишаються, використовують для підстилки.

Полова із збіжжя та інших рослин (наприклад, конюшини насіннєвої) згодовується вівцям змішаною із концентратами і подрібненими просапними культурами.

Найпридатніші соковиті корми для овець — буряки кормові напівцукрові, а для ягнят — морква кормова або столова. Буряки і брукву можна давати цілими, але краще пок-

ришеними або подрібненими механічно. Їх дають змішаними з половою або з концентрованими кормами. Денна порція для дорослої вівці має становити близько 3 кг соковитих кормів. До соковитих кормів належить також і силос, який можна давати вівцям за умови, що він належної якості. Силос можна давати яловим вівцям і кітним на перших місяцях вагітності. Через небезпеку декальцинації організму, а також через те, що силос буває не завжди доброї якості, згодовування його на останніх місяцях вагітності і під час годування ягнят не рекомендується. Денна порція для дорослої вівці може становити до 3 кг силосу. Однак слід пам'ятати, що в період годування силосом необхідно додавати кормову крейду, яка унеможливлює дію небажаних кислот, особливо оцтової і щавлевої.

Слід пам'ятати: корені просапних культур і силос, призначені для годування овець, не повинні бути забруднені землею. Соковиті корми поганої якості можуть стати причиною захворювань органів травлення, а також гострих отруєнь. Тому треба дбати, щоб корми, призначені для годування, були чисті і незіпсовані. Це необхідна умова збереження здоров'я овець.

Концентровані корми застосовують як доповнення та збагачення кормового раціону у фізіологічний період, який потребує посиленого живлення. Дорослі вівці, барани і матки повинні отримувати концентровані корми у період, що передує паруванню, аби її перебіг та дієвість запліднення були належними. Додавання концентрованих кормів не має бути надмірним — 0,10 до 0,20 кг на день на одну голову. Під час літньої посухи додавання концентрованих кормів збагачує бідний корм з пасовища, пониклу і висушену зелень.

Якщо господар планує осінню злучку, то варто знати: у цей період тічка перебігає без проблем, бо це пора природного покриття овець, і викликати її спеціальним підгодовуванням немає потреби. Натомість племінні барани в період парування мають отримувати 2 кг концентрованих кормів (найкраще овес або дерть з вівса і ячменю, перемішані порівну). Поза злучним періодом племінні барани мають отримувати близько 1 кг концентрованих кормів для збереження кондиції і живучості організму. Кошти, витрачені на інтенсивне підгодовування, господар поверне собі за рахунок збільшеної продуктивності вовни.

Маток необхідно підгодовувати концентрованими кормами у другій половині вагітності, збільшуючи щоденний раціон з 0,10 до 0,35 кг на останньому місяці вагітності. Перед самими окотами кількість концентрованих кормів зменшують, а в другому і третьому місяцях після народження ягняти знову збільшують. Додавання концентрованих кормів у цьому періоді корисно впливає на збільшення молочності маток, а відтак — на ріст і розвиток ягнят. Орієнтовно денна порція для матки, яка годує одне ягня, має становити близько 0,3 кг концентратів, а для матки, яка годує близнят, її треба збільшити до 0,4, і навіть 0,5 кг, за умови, що всі складові харчової порції, зокрема сіно і просапні, мають відповідну якість і є у достатній кількості.

Зразки денного раціону кормів для дорослих овець узимку (основна порція)

Зразок 1: 1,5 кг сіна лучного (перший укіс), 1,5 кг буряка кормового, 0,2 кг соломи вівсяної.

Зразок 2: 1 кг сіна лучного (перший укіс), 2,5 кг силосу з кукурудзи; 0,2 кг соломи ячмінної.

Зразок 3: 0,5 кг сіна лучного (перший укіс), 3 кг буряка кормового, 1 кг соломи вівсяної або ячмінної.

До цих основних порцій додають концентровані корми, якщо матки на останніх місяцях вагітності (висококітні) або вже годують ягнят. Як уже згадувалося, додавання концентрованих кормів під час годування одного ягняти має становити від 0,2 до 0,3 кг щоденно. Якщо їх немає, варто використовувати господарські корми — мішанку вівса і ячменю, збагачену додаванням дерті — бобової, гороху або люпину солодкого в кількості 5—10%.

Зразки харчових раціонів для племінних баранів (літнє годування)

Варіант 1: 0,6 кг сіна лучного (доброго), 0,4 кг вівса (зерно або дерть), 1 кг мішанки, 2,5 кг зелені конюшини.

Варіант 2: 0,6 кг сіна лучного (доброго), 0,4 кг вівса (зерно або дерть), 1 кг мішанки, 2 кг зелені люцерни, 0,2 кг вівсяної соломи.

Зразки харчових раціонів для племінних баранів (період злучки зимовий)

Досхочу — бобове сіно, 1,5 кг концентратів, зокрема: 0,5 кг вівса (для підвищення статевої активності), 0,3 кг проса (для збільшення продуктивності статевих залоз), 0,2 кг ячменю (для сили і витривалості), 0,5 кг гороху (для поліпшення якості сімені), 1 кг моркви (для поповнення вітамінних запасів), 2 яйця, 2 л збираного молока, кісткове борошно і сіль.

Зернові концентрати треба давати подрібненими, у змішаному вигляді.

Залежно від наявних кормів порції можна комбінувати і поєднувати. Варто лише знати, що ягнята і молодняк мають отримувати концентровані корми до року, а баранці, призначені для подальшого годування для розмноження — до досягнення повної статевої зрілості.

Насамкінець варто сказати й про те, що вівці виробляють вовну навіть тоді, коли кількість кормів не покривають їхніх потреб. Однак втрачається її якість: вовна тоншає і навіть випадає. Витончення вовни, яке часто називають "голодним виснаженням", знижує її вартість як сировини і зумовлює значне зниження ціни при продажу.

О.С. Зелик,
смт Красилів, Хмельницька обл.

І ЗАДОВОЛЕННЯ, І ТЕПЛИЙ ОДЯГ

Скільки себе пам'ятаю, у нашому дворі завжди стояли клітки з кролями різних порід.

Щоправда, в останні роки для своїх самок купую самців в інших господарів. Тримаю 3—4 кролиці і за рік маю від них 3—4 окроли, а це значить, що за рік вони мені приводять 70—120 кроленят.

Для племінного вирощування залишаю тільки своїх самок і парую їх у віці не менше п'яти місяців. Якщо ж самка у першому чи другому окролі не виявила материнських якостей, то я їх вибраковую, але ще 3—4 тижні відгодовую.

Самців для парування готую на 2—3 місяці довше за самок. Якщо таке парування самця та самки дає високоякісне потомство, то я їх тримаю 5—6 років. Хоча спеціальна література радить тримати подібних самців та самок 3—3,5 роки.

Раніше робила ущільнені окроли, але, якщо практикувати 6—7 окролів, то вони дуже виснажують самок. І в своєму господарстві я відмовилася від ущільнених окролів.

В останні роки використовую помісі самки Білий великан і самця — шиншилу. Помісі до чотирьох місяців добре виростають і мають відмінну тушку.

Частину молодняку реалізую у віці 2—2,5 місяця. У даний час в Україні, зокрема в Криму, через пташиний грип, а в нас – через чумку, виникла проблема утримання курей навіть у присадибних господарствах. Тож постає питання, а чи не варто більше звернути увагу на розведення кролів у приватних господарствах?

Розумію, що дехто з господарів може мені зауважити: а хіба кролі не хворіють на кокцидоз чи мікоз та інші кролячі недуги? Так, звичайно, якщо не робити щеплення цим тваринам, вчасно не лікувати їх і не прагнути запобіганню хворобам, то вони можуть знищити все поголів'я тварин, а наша праця в такому разі буде марна. Але ж тепер у селах є ветеринарні служби та аптеки, і якщо ми будемо пам'ятати про ці заклади та користуватися їхньою допомогою, то про кролячі хвороби можемо забути надовго. Це я знаю з власного досвіду.

Отже, коли вчасно зробити щеплення тваринам від мікоматозу чи геморагічної хвороби, то ми не матимемо великого падежу кролів. А якщо взагалі перейти лише на зимові окроли, то в такому разі ми майже повністю збережемо маточне поголів'я.

Хочеться дати, особливо молодим кролівникам, і таку пораду. Якщо надумали придбати на ринку кролів, то не купуйте старих. Як їх розпізнати? А ось як: по кігтях — у старих кролів кігті набагато довші, ніж у молодих. Тож, безумовно, краще придбати, нехай і на базарі, дві самки та два самці й виростити їх у власному господарстві до статевозрілого віку й спарувати.

Я часто продаю на базарі кролів і бачу, як інші їх також продають і купують. Досвідчений кролівник запитує у продавця, а чи молода ваша кроличка? І продавець відповідає, що так, молода. Але цей же досвідчений господар перед тим, як придбати самку чи самця, уважно огляне їхні статеві органи, стан вовни на тулубі й на лапах, чи немає якихось болячок у вухах, а вже потім, як огляне ще раз, запитає про вік тварини. І вже продавець, зауваживши, що його покупець з досвідом і його не так легко обдурити, вимушений казати правду, який же вік його "товару".

Я, наприклад, перед тим, як продавати своїх кроленят, роблю їм щеплення, пролікую, аби запобігти захворюванню тварини на кокцидіоз, від кліщів, які можуть "оселитися" у вухах тварин. Звичайно, це ускладнює мою роботу, зате я за все своє життя, відколи продаю кроленят, не мала нарікань людей, котрі купували в мене тварин.

Якщо продаю дорослих, то обов'язково кажу покупцеві, що я їх уже щепила і йому не потрібно це робити самому. А також розповідаю і про те, чим я годую своїх пухнастих, чи самки вже спаровані, чи ні, а також показую самця і дозволяю навіть вибирати собі тварин, якщо маю кілька самок та самців.

Дехто із односельців не тримає самців і навесні із своїми самками бігають від одного до іншого господаря у пошуках підходящого "кавалера" для своєї кролиці. Але я на свою маленьку ферму не пускаю чужих самок, а тим більше не перевірених стосовно захворювання, аби не занести якогось зараження та болячок. Адже бувають випадки, коли подібні "відвідування" чужих самок із сусідських господарств заражають тварин і тоді гине все поголів'я. А в кращому разі хвороба "оселяється" у цьому господарстві, у якому парувалася чужа самка, на багато років.

І ще. Перш ніж придбати поголів'я на плем'я, необхідно досить ретельно зважити всі "за" і "проти". Що я маю на увазі?

Найперше — це необхідно запастися поживною годівлею, доброякісними клітками, вітамінним підгодовуванням. А в догляді за кролями, коли є конче необхідні, в господарстві помічниками можуть бути слухняні діти — школярі. А як розведете поголів'я, то не пошкодуйте пару-трійку молодняку і подаруйте другу чи подрузі ваших дітей. Або продайте своїх вухастих вихованців своїм друзям за символічну ціну. Так чинив наш батько, коли ми з братом були школярами.

Тож, коли в господарстві є кролі, а в батьків – діти шкільного віку, то проблеми виховання цих дітей може "перебрати" на себе саме догляд дітей за цими тваринами, а це ж яке полегшення для батьків, коли їхні діти не просто бігають вулицями, а вже з малих літ привчаються до корисної і такої потрібної праці та любові до тварин.

Я певна, що любов до тварин, яка закладається в людини ще з дитинства, залишиться у неї на все життя.

Мій батько організував у школі № 1 у Ровеньках Луганської області ще в тридцятих роках кролеферму і роздавав у колгоспи кроленят. І він до останніх років свого життя не розлучався з цими тваринами і прищепив любов до них мені й брату.

І ще я хотіла б порадити тим, хто надумає обзавестися кролефермою, це – не боятися труднощів, які можуть виникнути на початку її організації. Нічого нового я не скажу, але тільки завдяки власній, а, часом, і нелегкій праці, можна набути власного досвіду з розведення та утримання найрізноманітнішої масті вухастих. А вже, коли у вас буде власний досвід, то потім матимете велике задоволення від своїх вихованців і, безумовно, матеріальний прибуток.

Ну, звичайно, коли вже матимете в клітках перших сірої чи білої масті пухнастих, то не завадить порадитися й з доброзичливим та досвідченим господарем-сусідом, котрий багато років утримує кролів.

Я, шановна редакціє "Дім, сад, город", наважилася написати про свої міркування, як утримувати кролів, безумовно, для тих молодих людей, котрі тільки-но стають на ноги в створенні свого власного господарства. Можливо, мій досвід комусь із них стане у пригоді і я буду тому рада. Якщо ж з цього питання у когось із читачів нашого журналу будуть до мене запитання, із задоволенням відповім на сторінках "ДСГ".

Тож, побажаю усім кролівникам успіхів у їхній роботі!

З повагою
В.В. Тоглієва,
с. Дібрівка, Миргородський р-н, Полтавська обл.

ЯК ФОРМУВАТИ КУРЯЧЕ СТАДО

Шановна редакціє журналу "Дім, сад, город"!

На ваше прохання я вирішила написати і поділитися своїм досвідом. Мої поради основані на власній багаторічній практиці. Я знаю, як важко початківцям починати з нуля. То, можливо, мій досвід комусь знадобиться.

У нашому господарстві є майже всі свійські тварини, але я почала з найменших своїх улюбленців – курей.

Я вважаю, що формування повноцінного курячого стада є першочерговим завданням господаря. Саме прислів'я "яке сім'я, таке й плем'я" говорить саме за себе! Тільки здорове, міцне стадо може дати повноцінне потомство, а, отже, і прибуток, і задоволення господарю. Як почати цю непросту справу, коли восени на подвір'ї бігають уже кури, що підросли, а поряд з ними минулорічне уже сформоване стадо? Перш за все потрібно звернути увагу на такі моменти:

а) як обрати вожака стада;
б) вибракування деяких курей;
в) як домогтися мирного співіснування старих особин і підростаючого покоління;
г) визначитися з метою утримання курей.

Я починаю цю роботу, зазвичай, з того, що обираю для стада півня. Адже він є окрасою подвір'я, нашим надійним будильником та помічником. Гарний півень є господарем у пташнику, стежить за порядком, припиняє бійки і завдає прочуханки неслухняним. З давніх-давен в Україні вважали, що необхідно, аби півень був чорного кольору. Отже, він є оберегом стада і відлякує нечисту силу. Добре, коли чорний півень ще й відповідає іншим вимогам господаря, тобто є міцним, здоровим і хоробрим. Якщо вдалося знайти такого самця, я його утримую у стаді 2–3 роки. Якщо куряче стадо зростає і поповнюється молодими курочками, тоді необхідно залишити ще декілька півнів.

Так, на одного півня повинно припадати 13–15 курок. Особливу увагу я звертаю на старого півня, на його поведінку. Можна сказати, що він сам собі обирає "колег". Одні півні дуже боязливі і бояться не тільки інших молодих самців, а й старих курей. Їх залишати не слід, бо рано чи пізно вони можуть прибитися до іншого стада. Інші – дуже метушливі, влаштовують бійки, ганяють курей. Такі самці й поготів не потрібні в стаді. І тих і інших півнів я зразу ж відділяю до спеціальних кліток, де обмежую їм простір, щоб вони мало рухалися і набирали вагу. Організовую посилене годування, у якому переважає зерно ячменю, кукурудзи та варена картопля.

Вранці даю дуже калорійні мішанки, до яких входить варена картопля, кухонні відходи, рибний (або інший тваринний жир, який іноді замінюю земляними черв'яками, котрих багато восени під час перекопування ґрунту) і обов'язково, сіль, необхідну для обміну речовин.

Намагаюся годувати їх так, щоб чергова порція корму була ще смачніша і викликала в них апетит. Через місяць такі півні вже готові до споживання.

Дуже важливою для них є вода в достатній кількості. Коли її не вистачає, вони роздзьобують гребені, а найслабших, взагалі, можуть забити. Смак крові часто призводить до канібалізму, тобто тварини роздзьобують одна одну.

Взагалі, таке явище характерне, коли птахам не вистачає білка. Ось вони й намагаються поповнити його за рахунок тваринного корму: яєць, пір'я, м'яса.

Білки не можуть синтезуватися з інших поживних речовин, тому вони повинні постійно надходити до організму з кормами. Завжди поміж підростаючого покоління є такі півники, які вирізняються більшою вагою, незалежною поведінкою і нітрохи не бояться вожака, хоч і знають своє місце. Ось якраз їх я і залишаю у стаді поряд з вожаком.

Кури і молоді, і старі здебільшого мирно вживаються, не зважаючи на деякі свої "суперечки". Восени я оглядаю старих курей і, якщо вони не відповідають моїм вимогам (мляві, погано несуться, старі), вибраковую і замінюю їх молодими.

До речі, як розпізнати вік курки? Старі кури мають на лапах лусочки темного, тьмяного кольору, а також більші гребені й сережки. Кури повинні ввійти в зиму міцними, здоровими і добре вгодованими, щоб не сталося з ними несподіванок під час холодів. Такі кури вчасно почнуть нестися ще й тому, що вони отримали повну норму вітамінів. Тому чим раніше почнеться народження пташенят, тим краще.

Завжди в стаді залишаю трохи більше особин, ніж потрібно, про запас. І перед самою зимою ще раз оглядаю стадо. Помічаю, що деякі особини дуже метушливі, б'ються, неспокійно поводяться в гнізді. Таких курей не слід залишати, бо вони будуть бити яйця, а іноді й випивати їх.

Причиною цього є нестача мінеральних речовин. Якщо птиця не отримує кальцію, вона почне нести яйця з тонкою шкаралупою. Марна справа відучити курку від цього. Таке явище відбувається ще й тому, що з кожним знесеним яйцем курка втрачає з організму 2 г кальцію. А якщо врахувати, що вона за рік знесе 220 яєць?

Кальцій міститься у черепашках, крейді, кістковому борошні, шкаралупі яєць.

Щоб відучити курку їсти яйця, їй підкладають покладок, який є дерев'яним замінником яйця. Можна його ще зробити, випустивши вміст з яйця через дірочку і заповнити шкаралупу цементом. Покладок є обов'язковим для молодих курочок, які перед першим своїм знесеним яйцем шукають місце, де б знестися. Потім помічають це "яйце" і так обирають собі гніздо.

У своєму господарстві я намагаюся отримувати пташенят природним шляхом, тобто насиджуванням. Але інколи все-таки доводиться купувати молодняк з інкубатора. В такому разі я обов'язково помічаю інкубаторських курчат і ніколи не залишаю їх на ремонт стада. Багаторічний досвід свідчить про те, що такі курочки ніколи не стануть повноцінними квочками. В них втрачається інстинкт насиджування. Вони можуть у будь-яку мить встати з гнізда і вже не повернутися на місце. Вони погано висиджують курчат і рано їх залишають, коли пташенята ще безпорадні. Курчата ще погано орієнтуються на подвір'ї і часто стають жертвами хижаків. Зазвичай, до осені їх залишається дуже мало.

Під час формування стада дуже важливо визначитися, з якою метою ви будете утримувати птицю. Якщо ви не маєте наміру розводити молоде поголів'я з яєць своїх курей, то можна на все стадо залишати тільки одного півня як вожака, а не для того, щоб кури несли запліднені яйця. Доведено, що півні на несучість ніяк не впливають, а незапліднені яйця зберігаються значно довше. Але якщо ви ставите перед собою мету щороку мати своє поголів'я, то на півнів потрібно звернути щонайпильнішу увагу.

Крім того, що їхня кількість має відповідати кількості курей, слід звернути увагу і на раціон. Крім тих кормів, що отримує все стадо, для півнів я організовую додаткове годування. В окремих годівницях, підвішених на такій висоті, щоб не діставали курки, кладу пророслe зерно, рибний жир, яйця. У паростках зерна багато вітаміну В, який впливає на запліднення яєць. Є там і вітамін Е, який відповідає за утворення сперми у півнів.

Отже, сформувавши повноцінне куряче стадо, потрібно потурбуватися про те, аби кури взимку постійно неслися і, щоб якість яєць відповідала всім вимогам господаря. Але про це пізніше.

Т.В. Кримська,
Херсонська обл.

ДЕЯКІ ХВОРОБИ СВИНЕЙ І ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З НИМИ

Здорова тварина має температуру 38—40 град., пульс 60—90 ударів на хвилину, число дихальних рухів 15—20 за хвилину. Тварина має бадьорий вигляд, добре їсть. Хвора тварина перш за все відмовляється від корму.

Рожа. Заразне захворювання, до якого схильніші свині віком від 3 до 12 місяців. Захворювання виникає переважно в жарку пору року.

Зараження відбувається через травний тракт (поїдання заражених кормів) і через контакт з хворою твариною. Може захворіти й людина.

Ознаки захворювання. За гострої форми хвороби у свині швидко підіймається температура до 41—42 град. Стан пригнічений, тварина тремтить, заривається у підстилку, апетит зникає, з'являється надмірна спрага, розвивається пронос. На шкірі живота з'являються багрово-червоні плями чотирикутної та овальної форми. За натискання пальцем пляма зникає, якщо палець забрати, з'являється знов. Якщо тварині своєчасно не надати допомогу, вона гине через 2—4 дні.

За хронічної форми цієї недуги уражені ділянки шкіри мертвіють на всю товщину і залишаються на тілі у вигляді панцира. Хронічна форма може також проявлятися у запаленні суглобів та враженні серцевих клапанів.

Вимушений забій свині здійснюється за надзвичайно важкого перебігу хвороби, коли лікувальні засоби не дали поліпшення. М'ясо прирізаної свині можна використовувати в їжу тільки в добре провареному вигляді.

Чума. Гостре заразне захворювання: характерна відмінність від рожі – поява плям на підошвах ніг. Чума вражає свиней усіх віків, виникає у будь-яку пору року.

Ознаки захворювання. Гостра форма чуми починається високою температурою, ознобом (хвора свиня заривається у підстилку), апетит зникає, з'являється блювота, пронос, з перемінами на закрепи, хода стає хисткою. На шкірі живота, шиї, вухах, внутрішній поверхні стегон з'являються червоно-фіолетові плями. У поросят часто бувають судоми, які тривають 10—15 хвилин, потім відходять. Іноді відбувається омертвіння шкіри на вухах, хвості, ногах.

Лікування. За появи перших ознак захворювання треба негайно повідомити ветеринарного лікаря, оскільки лікування дає позитивні результати тільки в початковій стадії захворювання.

Тяжкохворих свиней забивають, м'ясо можна використовувати в їжу тільки після ретельного проварювання. У засоленому свинячому м'ясі збудник чуми зберігає свою життєздатність протягом 80 років. Для дезінфекції приміщення та інвентарю найнадійніше використовувати 2%-ний розчин каустичної соди, яким після попереднього очищення від забруднень рясно поливають усе приміщення та інвентар.

Дизентерія. Частіше на цю недугу хворіють поросята відлученого віку, рідше – дорослі свині.

Ознаки захворювання. Хвороба починається підвищенням температури до 41—42 гард., безперервними проносами з потугами. Випорожнення сірого, рідше землистого або чорного кольору, з домішкою крові.

У більшості тварин апетит зберігається, але вони швидко худнуть і слабшають. У молодняку хвороба триває 2—5 днів, одужання спостерігається рідко. Дорослі свині хворіють близько двох тижнів і в більшості випадків видужують.

Бронхопневмонія. Частіше за все хворіють поросята 3—6-тижневого віку. Це захворювання є супутником утримання свиней у брудному, холодному, вологому приміщенні та поганого, неповноцінного годування. Воно заразне.

Ознаки захворювання. Млявість, погіршення апетиту, температура 40—41 град., кашель, чхання, надалі посилення кашлю з надмірним виділенням мокроти. Хвороба триває 2—3 тижні.

За появи захворювання слід негайно ізолювати хвору тварину, оскільки до цього захворювання сприйнятливі телята, ягнята. А також потрібно звернутися по допомогу до ветеринарного лікаря.

Ящур. Гостре заразне захворювання, до якого сприйнятливі також вівці, кози, велика рогата худоба. Люди хворіють рідко.

Ознаки захворювання. Температура підвищується до 40—41 град., поганий апетит, млявість, поява почервонінь та пухлин на віночку ратиць, у міжратичних щілинах з утворенням пухирців, наповнених рідиною.

Заразний атрофічний риніт – хронічна хвороба свиней, що супроводжується зміною форми лицьової частини черепа. Зараження відбувається через органи дихання від хворих свиней, особливо небезпечні хронічно хворі тварини.

Ознаки захворювання. Перша ознака – часте чхання, через деякий час – надмірне виділення з носа з домішками гною. Знижується апетит. Розм'якшуються лицьові кістки, верхня щелепа зміщується убік.

Паратиф поросят. Сприйнятливі поросята в основному віком до 4—5 місяців.

Ознаки захворювання. Підвищення температури до 41—42 град., втрата апетиту, закреп або тривалий пронос, що доводить тварину до виснаження.

Лікування. За появи ознак захворювання слід звернутися до ветеринарного лікаря. Поросяті дають ацидофільне кисле молоко – по одній склянці на день. Подальше лікування — за вказівкою лікаря.

Анемія (недокрів'я) – незаразне захворювання. Виникає у поросят 5—30-денного віку. Основна причина захворювання – нестача в організмі заліза, внаслідок чого порушується утворення гемоглобіну в крові. Настає кисневе голодування.

Ознаки захворювання. Порося мляве, бліде, малорухливе, щетина скуйовджена, апетит зіпсований (поїдання гною і ін.), унаслідок чого з'являється шлунково-кишковий розлад. Якщо не вжити належних заходів, порося через 10—12 днів гине або перетворюється у хирляве. Подальше лікування проводиться за вказівкою фахівця.

Отруєння картоплею. Буває, якщо тварину годувати позеленілою або пророслою картоплею, зеленим бадиллям.

Ознаки. Тварина нервує, хода стає хиткою, з'являється слинотеча, блювота. Нападає пронос, який довго не припиняється. На шкірі довкола рота з'являється висип. У важких випадках – судоми. Температура не підвищується.

Отруєння буряками. Буває, якщо годувати буряками, що підгнили, а також вареними і поволі охолодженими в теплому приміщенні. Це частіше всього буває, якщо запарені з вечора буряки залишають у теплому приміщенні до ранку і згодовують їх поросяті вранці. Для свиней найнебезпечніші червоні столові буряки. Якщо згодовувати сирими буряками, отруєнь не буває.

Ознаки. У свині захворювання виявляється протягом першої години після згодовування: вона лежить, намагається встати, але падає, зарівається у підстилку, з'являється слинотеча, іноді блювота; п'ятачок і кінчики вух синіють, шкіра стає блідою, холодною. Температура тіла падає до 37—37,5°, тварина може загинути через 1—2 години після згодовування буряків.

Попередження захворювання. Не згодовувати гнилими буряками, вариво не слід тримати понад три години. З буряків зливають воду, швидко остуджують і згодовують поросяті.

Отруєння пліснявими кормами – особливо сприйнятливі свині.

Ознаки. Найхарактерніші ознаки – втрата апетиту, слинотеча, здуття живота, спочатку закреп, а потім пронос. Випорожнення покриті слизом, іноді з домішками крові. Хитка хода, пригнічений стан (іноді, навпаки, підвищене збудження), температура тіла нормальна або злегка підвищена.

Допомога. Негайно припинити згодовувати пліснявий корм. За легкого перебігу хвороби ознаки отруєння незабаром зникають. У важких випадках доцільно свиню забити.

Отруєння солоними кормами.

Подібне спостерігається у свиней, якщо у годівлі міститься дуже велика кількість солі (смертельна доза кухонної солі в середньому 3,7 г на 1 кг живої маси), а також, якщо згодовувати тварину солоною рибою та іншими соліннями.

Ознаки. Спочатку спостерігаються неспокій, блювота, піняві виділення з рота, сіпання м'язів, пришвидшене дихання. У важких випадках з'являються судоми, стан тварини дуже важкий.

За матеріалами Інтернету
підготувала ***Н.Х. Дець.***

ЦЕНТР ПОСЛУГ "ДІМ, САД, ГОРОД" ПРОПОНУЄ ПІСЛЯПЛАТОЮ:

Насіння квітів та овочів (Італія, Франція, Голландія)

НАСІННЯ КІМНАТНИХ КВІТІВ

Абутілон (кімнатний клен), суміш, 0,25 г — 6 грн.; банан оксамитовий (3 шт.) — 6 грн.; банан кімнатний (4 г) — 8 грн.; глоксинія великоквіткова суміш (24 шт.) — 6 грн.; жакаранда мімозолиста(0,8 г) — 6 грн.; очерет поникилий "Клаб Раш" (10 шт.) — 6 грн.; пасльон кімнатний "Червоний гігант" (0,1 г) — 6 грн.; фізостегія віргінська, рожева (0,1 г) — 6 грн.; циперус (0,01 г) — 6 грн.; цикламен персидський великоквітковий (0,05 г) — 7 грн.; стреліція королівська "Райський птах" (3 шт.) — 9 грн.; гербера Джемсона (0,2 г) — 9 грн.; аспарагус Шпренгера (0,5 г) — 6 грн.; кальцеолерія гібридна F_2, суміш (40 шт.) — 6 грн.; перець декоративний "Алладін"— (0,1 г) — 6 грн.; бегонія махрова коралова (45 шт.) — 7 грн.; пасифлора (12 видів) від 6 до 10 грн.; кактуси суміш — 6 грн.; колеус — 6 грн.; цинерарія "Сенеціо" F_1 (0,01 г) — 6 грн.; пеларгонія (червона, біла, рожева суміш) — 6 грн.; петунія гібридна великоквіткова, махрова (суміш кольорів, 0,2 г) — 13 грн.; петунія витка (суміш для корзин, балконів, горщиків, 0,4 г) — 6 грн.; петунія великоквіткова (суміш кольорів 0,5 г) — 6 грн.; стреліція — 13 грн ; стокротка помпонна (суміш кольорів, 0,25 г) — 6 грн.; майори махрові (жовті, червоні, білі, суміш, по (1 г) — 6 грн.; братки великоквіткові (віола гігантська), кольори білі, темно-червоні, рожеві, жовті, голубі, сині та суміш, (0,25 г, 0,3 г) — 6 грн.; кермек (прекрасний сухоцвіт для зимових букетів), кольори білий, жовтий, червоний, синій, бузковий, оранжевий та суміш (0,3 г) — 6 грн.; фіалка духмяна багаторічна, низька (0,6 г) — 6 грн.; флокс Друмонда (0,6 г, суміш) — 6 грн.; хризантема Каріната (1,5 г) — 6 грн.; чорнобривці карликові (1 г) — 6 грн.; чорнобривці високі (1 г) — 6 грн.; примула (0,11 г) — 6 грн.; незабудка (0,4 г) — 6 грн.; портулак махровий (0,4 г) 6 грн.; мірабіліс (2 г) — 5 грн.; лаванда (0,5 г) — 6 грн.; левкой Гігант Ніцци (0,5 г) — 6 грн.; колеус суміш (0,25 г) — 6 грн.; іпомея блакитна (1,5 г) та суміш (2 г) — по 6 грн.; дельфініум (0,6 г) — 6 грн.; годеція махрова (0,6 г) — 6 грн.; гіпсофіла багаторічна (1 г) — 5 грн.; бальзамін садовий махровий (1 г) — 5 грн.; декоративна капуста — 6 грн.; волошка садова великоквіткова, суміш (1 г) — 6 грн.; вербена велико квіткова (0,1 г), суміш — 5 грн.; льон голубий багаторічний (0,2 г) — 5 грн.; жоржини "Помпон", суміш (0,2 г) — 5 грн.; сальпіглосис "Імператор" (0,05 г) 5 грн.; мак східний багаторічний "Піцикато" (0,1 г) — 5 грн.; лакфіоль садова "Чері" F_1 (0,5 г) — 5 грн.; космідіум "Брюнет", жовто-коричневий (0,1 г) — 5 грн.; Дельфініум багаторічний "Чорний принц" (0,2 г) — 6 грн.; едельвейс альпійський (0,1 г) — 6 грн.; канна індійська великоквіткова (1 г) — 7 грн.; мімоза сором'язлива (0,23 г) — 6 грн.; ешольція махрова суміш "Балерина" (0,1 г) — 4 грн.; айстра карликова суміш "Піноккіо" (0,25 г) — 6 грн.; космос махровий "Сенсація" (0,2 г) — 6 грн.

ВИТКІ РОСЛИНИ: тунбергія крилата (0,25г) — 5 грн.; квамокліт лопастний (0,2 г) — 5 грн.; вислоплодник (0,05 г) — 5 грн.; іпомея голуба (1,5 г) — 6 грн.; іпомея, суміш кольорів (2 г) — 6 грн.; іпомея рожева (1,5 г) — 2 грн.

ОВОЧІ: перець солодкий Ріг Бика, ранній (1,5 г) — 6 грн.; Квадрат Асті , жовтий та червоний (1,5 г) — 6 грн.; Бел Бой F_1,червоний великий (0,23 г) -13 грн.; Голда F_1, жовтий великий (0,23 г) — 13 грн.; помідори: низькорослі Сан Марцано, сливка рання (2 г) — 5 грн,; високорослі Сан Марцано, довга сливка (1 г) — 5 грн.; великі круглі для їжі та переробки Сан Пьєтро (2 г) — 5 грн.; Рома V/F, велика сливка, гарна для консервації (2 г) — 5 грн.; Волове Серце (1,2 г) — 5 грн.; Кемпбел 30 — низькорослі для переробки (2,2 г) — 5 грн.; Кемпбел 31, низькі , плоди однорідні, високої товарної якості, лежкі (2,2 г) — 5 грн.; Паризький корнішон (3,5 г) — 6 грн.; диня типу Супер Стар, середньорання (4 г) — 6 грн.; Канталупо,рання, м'якоть помаранчева (4 г) — 6 грн.; Супермаркет F_1 надрання (0,4 г) — 13 грн.; Ананас (1 г) — 4 грн.; кабачки Смугастий італійський кущовий 18-20 см, середньоранній (7 г) — 6 грн.; Зелений Міланський,кущовий 16-18 см, ранній (7 г) — 6 грн.; салати латук кучерявий, надранній (9 г) — 5 грн; головчастий Тріумф літа (6,5 г) — 5 грн.; ромен Орлані салатовий, ранній (6г) -5 грн.; цибуля Червнева біла, рання (4 г) — 5 грн.; біла Серпнева, велика, кругла, пізня (3,5 г) — 5 грн.; біла Травнева, рання (4 г) — 5 грн.; Пармська золотиста, велика, кругла, пізня (4 г) — 6 грн.; золотиста Денсіті 2, рання (4 г) — 5 грн.; Техас Грано 502 золотиста, кругла, типу Грандина, рання (3 г) — 5 грн.; Дантона F_1, середня (1 г) — 3 грн.; капуста цвітна: Палла ді Неве, рання, 80-85 дн., сніжно-біла (2 г) — 6 грн.; Джесі, рання 90-95 дн., біла (2 г) — 6 грн.; Неаполітанський гігант, пізня, 110-120 дн., сніжно-біла (2 г) — 6 грн.; морква Нанте 2, рання, 18-19 см (7 г) — 5 грн.; Берлікумер, пізня, 21-22 см (7 г) — 5 грн.; Флакко 2, пізня, 22-24 см (7 г) — 5 грн.; Скарла, пізня (3 г) — 4 грн.; баклажани: Чорна Красуня, ранній (2,5 г) — 6 грн.; Сфумата ді Роса, округлий, біло-рожевого кольору, середньоранній (2,2 г) — 6 грн.; кукурудза цукрова (5 г) — 6 грн.; базилік фіолетовий — 6 грн.; базилік зелений, духмяний — 6 грн.

ГАЗОННІ ТРАВИ: "Королівський сад" -суміш низькорослих високоякісних холодо- та посухостійких трав, росте повільно, 100 г — 6 грн.; "Смерканок" — трава для затінку , 100 г — 6 грн.; "Спортивне змагання" — зносостійка трава, 100 г — 6 грн.; "Спортклуб" — трава для спорту, 100 г — 6 грн.; "Англійський газон" — травосуміш для саду, 100 г — 7 грн., Можливе формування в більших упаковках.

ДЕКОРАТИВНІ ТРАВИ. Багаторічні: пенісетум, ячмінь гривастий, міскантус, келерія пірамідальна, келерія блакитна, щучник звичайний, щучник дернистий, трясунка середня, сеслерія нитчаста, медова трава, перлівка фіолетова, хістріх, просянка розлога, колосняк піщаний, колосняк велетенський, перлівка війчаста, костриця блакитна, горделімус європейський.Ціна одного пакету — 2 грн. Однорічні:уніола, пайза хлібна, фаляріс, мишій персидський, мишій довгоколосковий, чумиза, трясунка велика. Ціна одного пакету — 1,80 грн.

НАБОРИ: багаторічників із колекції ботсаду (20 найменувань) — 20 грн.; насіння квітів для дітей (швидко та добре проростає) — 7 грн.; "Альпійська гірка" — 10 грн.; сухоцвітів та декоративних трав -20 грн.; декоративних трав (10 шт.) — 15 грн.; дворічників та багаторічників (10 найменувань) — 8 грн.; квітів для балконів,вікон, терас (10 шт.) — 8 грн.; квітів для рабаток (низькорослих та сланких, 10 шт.) — 8 грн.; однорічників для букетів та на зріз (10 найменувань) — 8 грн.; квітів (20 найменувань) — 15 грн.

НАБОРИ НАСІННЯ КВІТІВ ТА ОВОЧІВ: айстр на зріз (10 сортів) — 8 грн.; голчастих айстр (10 сортів) — 8 грн.; півонієподібних та трубчастих айстр для зрізу (10 сортів) — 8 грн.;

НАБІР ГОРОДНИКА — 10 грн.

НАБІР ОВОЧІВ ТА КВІТІВ (10 овочів та 10 квітів) — 15 грн.;

ЧАРКОР — регулятор росту для укорінення живців, рослин — 6 грн.

Добрива для підгодовування кімнатних квітів, рослин, розсади (15 г) — 2 грн.

Умови пересилки. ***Для оформлення замовлення необхідно написати потрібні вам набори, перелік насіння та кількість. Витрати за пересилку фіксовані залежно від вартості замовлення. Розрахунки зроблені згідно з державними поштовими розцінками.***
Якщо вартість замовлення становить від 5 до 10 грн., то вартість пересилки + 6 грн.; 11—15 грн. + 6,50 грн.; 16—20 грн. + 7 грн.; 21—35 грн. + 9 грн.; 35—50 грн. + 11 грн.; 51—60 грн. + 15 грн.; 61—80 грн. + 20 грн.; 80—100 грн. + 25 грн.
Гроші наперед і в конвертах не висилайте. Чітко пишіть повну адресу з індексом, прізвище, ім'я, по батькові.

Замовлення надсилайте на адресу: 02002, Київ-2, а/с 208.

ВИПРОБУВАНІ РЕЦЕПТИ

Риба в тісті

Огірки малосольні з кропом

Треба мати: 2 кг огірків, листочки та зонтики кропу (7 – 10 шт.), цукор 50 г, сіль 50 г. Огірки помити, обрізати „хвостики" та „носики", облити окропом і відразу ж — холодною водою, щільно укласти у банку, перекладаючи кропом. До яблучного соку додати цукор та сіль, довести до кипіння і залити огірки, накрити капроновою кришкою. Через 2—3 доби огірки готові до вживання. Якщо ж господиня хоче зберігати їх тривалий час, то треба провести триразову заливку огірків, тобто, коли банка з огірками охолоне до кімнатної температури, рідину злити в каструлю, довести до кипіння і знову залити огірки. Після третього разу банку закатати металевою кришкою.

Огірки у відварі із щавлю

Треба мати: 2 кг огірків, 300 г щавлю, 1 л фільтрованої води (без хлору), 5 зонтиків кропу, 100 г цукру, 50 г солі. Огірки вимити, облити окропом, а потім — холодною водою. Вкласти у банку разом з кропом. Листочки щавлю промити, посікти, залити окропом і прокип'ятити. Відвар відцідити, листочки протерти через металеве ситечко, додати сіль, цукор, з'єднати із відваром і вилити у банку з огірками. Для нетривалого зберігання закрити капроновою кришкою, а для тривалого зберігання провести триразову заливку і закатати металевою кришкою.

Котлети із ядер грецьких горіхів

Цей рецепт для тих господинь, у яких доволі залишилось грецьких горіхів.

Треба взяти: літрову банку ядер грецьких горіхів, 5 очищених картоплин середнього розміру, скибочку білого хліба. Цибуля, часник та спеції — за смаком. Усі складові пропускаємо через м'ясорубку, ретельно вимішуємо, формуємо із цього фаршу котлетки і смажимо їх на олії.

*Рецепти надіслала **Світлана Василенко***
з с. Зернове Херсонської обл.

***

До редакції надійшов лист від Ольги Іванівни Дубіцької з м. Віньківці Хмельницької області, в якому вона пише: *„Я з великою насолодою читаю журнал „Дім, сад, город" і знаходжу в ньому багато цікавого та корисного. Вирішила надіслати до редакції свої випробувані рецепти. Прошу надрукувати, бо знаю, що мої рецепти стануть господиням у пригоді".*

Чигирі

Треба мати: 1 кг потрухів яловичини чи свинини, 2 – 3 цибулини, сітку від внутрішнього сала, 1 склянку крові, яка завжди є після забою тварин або птиці.

Потрухи вичинити, відварити, нарізати кубиками, додати сіль та спеції за смаком, 2 яйця, смажену цибулю. Усе ретельно перемішати та загорнути у невеличкі лоскутки сальної сітки. Змастити кров'ю, що залишилася від забою, викласти на деко і випікати в духовці одну годину.

Риба в тісті

Треба мати: філе риби, 2 яйця, 2 склянки борошна, 1 чайну ложечку солі, 1 чайну ложечку соди, погашеної оцтом, воду — за потребою.

Рибу нарізати приблизно однаковими шматочками. Посолити, поперчити. Потім приготувати тісто. Всі складові змішати (тісто має бути таким як на оладки). Шматочок риби наколоти виделкою, вмочити у тісто і смажити на сковороді з киплячою олією до готовності.

Бабка із судака або щуки

Філе риби без шкірочки пропустити через м'ясорубку разом із скибочками розмоченої булки та подрібненою і пасерованою ріпчастою цибулею. Фарш заправити перцем, сіллю, додати сирі яйця, розтоплене вершкове масло. Форму змастити олією, обсипати сухарями і викласти рівномірно фарш. Прошу господинь звернути увагу на те, що цей сотейник чи каструлю треба поставити у більший посуд з киплячою водою і варити на пару 1 год. Перед подачею до столу бабку нарізати порційними шматочками та полити білим соусом, приготовленим на рибному бульйоні, та посипати дрібно посіченою зеленню петрушки.

Пиріжки з картоплі

Один кілограм очищеної картоплі зварити у підсоленій воді. Готову картоплю розім'яти, щоб утворилось пюре. Коли пюре охолоне, додати 1 сире яйце, 4 столові ложки борошна, вимішати до утворення однорідної маси.

Заздалегідь треба приготувати начинку із зеленого горошку. Беремо 0,5 л консервованого зеленого (готового до вживання) горошку, пропускаємо через м'ясорубку, додаємо одну підсмажену цибулину, сіль. Усе ретельно вимішуємо.

Вологими руками з картоплі робимо кульки, а в середину чайною ложечкою кладемо начинку із зеленого горошку. Надаємо форми пиріжка. Випікаємо до готовності у сковороді з киплячою олією.

Перед подачею до столу пиріжки треба полити часниковим соусом, який готуємо так: перемішати 100 г олії, 1 велику головку тертого часнику, холодну переварену воду, сіль, перець за смаком.

Торт „Черепаха"

Шість яєць збити з однією склянкою цукру. Поступово всипати 3 склянки борошна, влити 0,5 л сметани, 2 столові ложки какао-порошку, 1 чайну ложечку соди. Вимішати, щоб утворилася маса, як густа сметана, і чайною ложечкою виливати на сковорідку з олією і випікати маленькі оладки. Готові оладки викласти на блюдо в один шар і полити зверху кремом, який готуємо так: 1 літр густої сметани, 2 столові ложки какао, 200 г вершкового масла розтопити з однією склянкою цукру і все вимішати. На крем кладемо другий шар оладків і змащуємо кремом. І так викладаємо шарами, поки всі не використаємо. Зверху торт змащуємо глазур'ю: 2 столові ложки какао, 4 столові ложки сметани, 2 столові ложки цукру. Все має прокипіти 5 хв. Коли крем трохи охолоне, змащуємо ним верх торта. Торт нагадує панцир черепахи.

Пиріг „Привіт"

Треба мати: 500 г борошна, 300 г цукру, 200 г вершкового масла, 150 г сметани, 100 г ядер грецьких горіхів, 9 яєць, 20 г дріжджів, 1 склянку кислуватого варення, 0,5 чайної ложечки солі, дрібку (на кінчику ножа) ваніліну.

Готуємо пиріг у такій послідовності: змішуємо борошно з м'яким вершковим маслом. До сметани додаємо 20 г цукру, дріжджі та сіль. Усе вимішуємо і залишаємо, щоб тісто „підійшло". Яйця розбиваємо і відділяємо білки від жовтків. Посуд з білками ставимо у холодильник. Жовтки додаємо до сметани. Потім вимішуємо однорідне тісто і розкачуємо його в пласт завтовшки з палець-мізинець і ставимо у духовку. Випікаємо за температури 220°С приблизно 25 хвилин, щоб тісто набуло золотавого кольору. Корж виймаємо з духовки і, коли охолоне, змащуємо його варенням та посипаємо подрібненими горіхами. Потім виймаємо з холодильника білки, додаємо 150 г цукру і збиваємо до утворення піни. Цією масою заливаємо пиріг поверх горіхів і знову ставимо у гарячу духовку, щоб білок набув золотаво-коричневого кольору.

Пряний салат із кабачків та помідорів

Треба мати: 1 кг кабачків, 1,5 кг зелених або бурих помідорів, половину ріпчастої цибулі, 300 г часнику, 1 стручок гіркого перцю, 100 г олії, 150 г цукру, 40 г солі, 100 г оцту.

Кабачки та помідори вимити та нарізати кружальцями, цибулю — кільцями, часник — маленькими зубчиками. Всі складові змішати у каструлі. Коли виділиться сік, салат прокип'ятити 10 хв. і розлити у заздалегідь підготовлені стерильні банки. Закатати і перевернути кришками донизу.

Сироп „Липовий мед"

Треба зібрати 300 г липового цвіту і залити 2 л води. Прокип'ятити на помірному вогні 40 хв. Дати трохи охолонути і процідити крізь марлю. До липового відвару додати 2,5 кг цукру, 1 чайну ложечку лимонної кислоти. Кип'ятити на помірному вогні 2 – 2,5 год. Розлити у заздалегідь підготовлені стерильні банки і закатати кришками. Сироп можна використовувати як приправу до кондитерських виробів, запіканок та пити з чаєм тощо.

Халва домашнього приготування

Треба мати: 2 склянки ядер смажених грецьких горіхів, 2 клянки соняшникового насіння (без лушпиння), 2 склянки присмаженого борошна. Усі складові двічі пропустити через м'ясорубку. Потім додати 0,5 склянки олії, 0,5 склянки молока, 2 склянки цукру, ванілін. Халву треба варити 5 хв. на помірному вогні до розчинення цукру, а потім розлити у форми і охолодити.

Картопля, запечена з салом

Взяти сало або підчеревину, нарізати товстими шматочками. Викласти на деко. Цибулю нарізати кружальцями і розкласти на сало. А на цибулю викласти шар нарізаної картоплі. Картоплю треба посолити, залити пакетиком майонезу і поставити для запікання у гарячу духовку. Запікати до утворення золотистої шкоринки.

Млинці з кабачків

Треба мати: 2 кабачки середнього розміру, 2 цибулини, борошно або сухарі, 2 яйця, сіль, перець — за смаком.

Кабачки та одну цибулину натираємо на терці. Другу цибулину дрібно січемо. Додаємо яйця та борошно, заправляємо сіллю та перцем за смаком. Млинці смажимо на сковороді з киплячою олією з обох боків.

Бублики домашнього приготування

Треба мати: 500 г борошна, 100 г маргарину, 4 яйця, 1 столову ложку цукру, 1 склянку сметани, 0,5 чайної ложечки солі.

Борошно з маргарином дрібно посікти, грудочки розтерти руками. Цукор і 4 жовтки розтерти. Потім з'єднати усі складові разом, замісити тісто, сформувати бублики. Для цього у пласті тіста склянкою вирізуємо кружечки, а потім меншою склянкою вирізуємо та виймаємо середину. Те, що залишилось, і є бублик. Бублики опускаємо у киплячу підсолену воду. Коли бублики спливуть, їх треба вибрати та викласти на змащене деко, змастити яєчним білком та посипати маком. Випікати в гарячій духовці (220°С) 15 – 20 хв.

Кабачки-цукіні мариновані

Відібрати дуже молоді кабачки-цукіні, промити холодною водою та цілими скласти у заздалегідь підготовлену чисту банку і залити маринадом.

Маринад готуємо так: на один літр води 50 г солі, 100 г цукру, 100 г ароматизованого оцту. Якщо такого оцту немає, то цукіні перекладаємо пряними травами. Кількість довільна, залежить від смаків. Кабачки, залиті маринадом, пастеризуємо і закатуємо кришками.

Смачного всім!

*Рецепти надіслала **Ірина Стецька** з смт Вендичани Вінницької обл.*

ТАТТУ

Лікує та стимулює!

Фітофтороз і **альтернаріоз** вважаються найбільш небезпечними хворобами картоплі і томатів на Україні, що можуть привести до повної утрати урожаю.

Мал. 1

Мал. 2

Мал. 3

При **фітофторозі** (мал. 1, мал. 2) уражаються листки, стебла й особливо сильно плоди томатів і бульби картоплі. На листках утворюються бурі плями, які розміщенні переважно по краю листкової пластинки, а з нижньої сторони білуватий наліт. На стеблах і черешках з'являються темно-бурі смуги, а на плодах томатів – плями різного забарвлення і форми: бурі, концентричні, у вигляді незімкнутих зелених кілець, маслянисті, темнозелені, зморшкуваті, облямовані, розпливчасті, з нерівною поверхнею, хоча гнилизна проникає глибоко в плід. Особливо сильно гнилизна розвивається при дозріванні, перевезенні і збереженні плодів.

Розвитку фитофтороза в поле сприяють холодні ночі і порівняно теплі дні при високій вологості повітря (часті дощі, тривалі тумани і рясні роси). У теплицях хвороба сильно розвивається при дощуванні рослин і вологості повітря понад 70%.

Джерелом інфекції **фітофторозу** можуть бути заражені насіння, бульби і залишки уражених рослин.

Альтернаріоз або суха плямистість уражує помідори та інші пасльонові культури. На нижніх листках утворюються плями бурого кольору, які поступово збільшуються. На стеблах, як і на листках утворюються овальні плями, що визиває суху гниль стебел. Плоди уражуються в кінці вегетації. На них, частіше коло плодоніжки утворюються темні, вдавлені, округлі плями (мал. 3).

Найбільш ефективним методом боротьби з даними хворобами є хімічний метод, тобто використання фунгіцидів.

Багаторічний досвід застосування препарату **ТАТТУ** фірми «Байєр КропСаєнс» у боротьбі проти **фітофторозу** і **альтернаріозу** довів його високу ефективність і унікальну перевагу в порівнянні з іншими препаратами.

ТАТТУ є єдиним препаратом, що поєднує профілактику і лікування хвороби одночасно зі стимуляцією росту і розвитку рослин.

ТАТТУ – фунгіцид контактно-системної дії, унікальність якого полягає в наступному:

- завдяки наявності в **ТАТТУ** діючої речовини контактного типу «звикання» хвороби до препарату виключається;
- системний тип дії дає гарантію тривалого захисту рослин і новостворених пагонів не менш, ніж 12-14 днів;
- ефект «стимуляції» створює сприятливі умови для більш енергійного росту і розвитку рослин.

Першу обробку препаратом необхідно провести за 5-6 днів до висадження розсади томатів у поле, а картоплі за 7-10 днів до початку бутонізації (тобто перше обприскування необхідно провести профілактично до розвитку хвороби). Друге обприскування на томатах проводять через 15-20 днів після висадження розсади у відкритий ґрунт, третє – з появою захворювання на ранній картоплі. Друге обприскування на картоплі – на початку появи захворювання (звичайно в період бутонізації–початок цвітіння картоплі), третє – через 12-14 днів.

Норма застосування **ТАТТУ** – 30 мл/сотка. Максимальна кратність обробок 3 рази.

Для використання на присадибних ділянках і фермерських господарствах розроблена упаковка місткістю 30 мл, 60 мл і 500 мл, відповідно на 1, 2, і 17 соток. **ТАТТУ** можна придбати у мережі **ТКЦ «Зелений Світ»** та в їх **авторизованих місцях продажу**, без побоювання фальсифікації препарату.

Своєчасний захист томатів і картоплі дозволить Вам одержати високий урожай і якісну продукцію.

Національна мережа
торговельно-консультаційних центрів

ЗЕЛЕНИЙ СВІТ™

ПРИРОДА • ЯКІСТЬ • УРОЖАЙ

Довідки цілодобово: 8-800-500-18-80 (по Україні дзвінки безкоштовні)

www.zelenysvit.com

Bayer CropScience

Р.П. А№00806 Ліц. АБ №216539

ПИЙТЕ ГРИБНИЙ ЧАЙ

Шановна редакціє "Дім, сад, город", я давно читаю ваш журнал і хочу поділитися своїм досвідом вирощування чайного гриба та розповісти всім людям про його цілющі властивості для запобігання різних захворювань людини.

Буду дуже вдячна, якщо ви надрукуєте мої поради.

З повагою Людмила Борисівна Козлова,

м. Дніпропетровськ

Мій маленький онук тільки-но переступає поріг нашої квартири і тут же мені гукає:

— Бабунько, налий мені грибка! — і біжить на кухню.

Майже від самого дня народження він п'є чайний гриб та ще так п'є, що нам, дорослим, іноді і не дістається.

Грибний чай дуже корисний дітям: його можна пити замість газованої води, квасу, інших напоїв.

Протягом багатьох років я переконалася, що настій чайного гриба поліпшує діяльність шлунково-кишкового тракту, підвищує захисні властивості людського організму, добре діє за різних захворювань.

Грибний настій понижує артеріальний тиск, знижує рівень холестерину в крові людини, допомагає під час головного болю, корисний від закрепів, простудних захворювань горла, ОРЗ, нежиті, кашлю, коли необхідно робити інгаляції. Чайним грибом також можна промивати очі, коли вони закисають.

Головне те, що чайний гриб можна вживати протягом усього життя по 2—3 склянки на день.

У далекому дитинстві у моєї прабабусі у великій банці з широким горлом виростав великий гриб. Мої подруги часто приходили до нас попити наш грибок. Бабуся нас люб'язно частувала, примовляючи:

— Пийте, діточки, на здоров'я і не хворійте!

Тепер у мене стоїть грибок у трилітровому бутлі на тумбочці в кухні. Банку не можна ставити на підвіконня, щоб сонячні промені не потрапляли на неї. Адже сонячне світло стримує розвиток гриба. І кожного вечора я доливаю банку перевареною водою, а ще додаю дві столові ложки цукру, чайну заварку, щоб колір напою був не світлий і не дуже темний.

Заварку необхідно доливати через ситце, аби не потрапляли чайні частинки до напою. Банку накриваю марлею. Гриб живий і повинен дихати. Скажімо, влітку вже до обіду гриб можна пити, а взимку потрібно чекати, він відбудеться за два—три дні.

Чайний гриб стає надзвичайно смачним, якщо до нього замість цукру додати бджолиного меду. Оскільки мед має добрі харчові та лікувально-профілактичні властивості, то його краще додавати до гриба взимку. Та не слід класти меду багато, тому що його велика кількість може притлумлювати ріст і життєдіяльність чайного гриба. На трилітрову банку досить і однієї столової ложки. І цукор тоді зовсім непотрібен.

2—3-денну вітамінізовану медову рідину чайного гриба можна розлити до пляшок, закубрити кришками й зберігати в холодильнику. Чайний гриб у спекотну погоду є чудовим спраготамувальним, прохолодним і смачним напоєм.

Догляд за грибом нескладний: раз у 1,5—2 місяці необхідно дістати гриб із ємкості, промити у чистій воді кімнатної температури. Якщо гриб став надмірно товстий, то відокремити кілька шарів і ними можна поділитися з сусідами.

Нам з чоловіком уже за 50, але ніхто більше 40 не дає. Тож, дякуючи грибу, всі недуги нас оминають. Тому й вам, шановні читачі "Дім, сад, городу", раджу мати дома чайний гриб. Певна, що він вам сподобається за смаком.

Тож пийте чайний гриб — не пошкодуєте!

У номері:

„ДІМ, САД, ГОРОД“

виробничо-практичний журнал

№6, червень, 2006 р.

Головний редактор — **М. І. Халимоненко**

Головний художник — **Т. П. Колодницька**

Заступники головного редактора **Б. К. Донгаш, І. Ф. Куштенко**

Зав.відділами **А.М.Капітульська, О.В.Кисленко**

Літературний редактор — **М.П.Чернецька**

Дизайн, верстка — **В.В. Дубчак**

Комерційний директор **Г.А.Донець, тел. 292-90-45**

Реклама **В.В.Пацера, тел. 292-90-49**

Оголошення **О.К.Шевченко, тел. 292-95-11**

E-mail:reclama@dimsadgorod.com

Розповсюдження, маркетинг **Т. І. Лазебник, тел.292-94-60**

E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com

www.dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 3.10.98

Підписано до друку 30.03.2006 р.

Загальний тираж 143 134 прим.

Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця: вул. Краківська, 20, Київ-94, 02094. Тел. (044) 292-95-13

E-mail: dsg@dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город». Надруковано у друкарні ТОВ «Новий друк». *м., Київ, вул. Магнітогорська, 1. Тел.: (044) 559-73-19; тел./факс: (044) 292-80-50.*

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

УСІ ТЕЛЕФОННІ НОМЕРИ РЕДАКЦІЇ, ЩО РАНІШЕ ПОЧИНАЛИСЯ ЦИФРАМИ 552, З 22 ЛЮТОГО ЗАМІНЕНІ НА 292.

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — **22430**.

«Дім, сад, город» + «Квіти України» — **22431**.

«Дім, сад, город» + «Яблунька» — **22432**.

«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — **22433**.

«Дім, сад, город» + «Пасіка» — **22434**.

«Дім, сад, город» + «Наш дім» — **21871**.

«Дім, сад, город» + «Бібліотека «Дім, сад, город» — **21869**.

«Дім, сад, город» + «Календар садівника і городника» — **90245**.

На першій сторінці обкладинки: Женя Липовий, с. Юрківка Тульчинського р-ну Вінницької обл. Фото надіслане на фотоконкурс "Наша родина"

Індекс 74142

ISSN 1814-4357 Дім, сад, город. №6. 2006. 1-48с. Ціна договірна.